

Nezet Yayınları

RÜYALARIMIZIN GÜLÜ

2011

Mehmet Erdoğdu - Sıfır Yılınca

Rüyalarımızın Gülü

Naat Yazıları

RÜYALARIMIZIN GÜLÜ

Naat Yazıları

DERLEYEN:

Mehmet Erdiçan

RÜYALARIMIZIN GÜLÜ

Copyright © Sütun Yayınları, 2005

Bu kitaptaki metin ve resimlerin, tamamının ya da bir kısmının, kitabı yayımlayan şirketin önceden yazılı izni olmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılması, yayımlanması ve depolanması yasaktır.

Editör
Şeref YILMAZ

Kapak
Engin ÇİFTÇİ

Mizanpaj
İbrahim AKDAĞ

ISBN
975-9089-02-05

Yayın Numarası
3

Basım Yeri ve Yılı
Çağlayan Matbaası / İZMİR Tel: (0232) 252 20 96
Mart 2005

Genel Dağıtım
Gökkuşuğu Pazarlama ve Dağıtım
Alayköşkü Cad. No: 12 Çağaloğlu/İSTANBUL
Tel: (0212) 519 39 33 Faks: (0212) 519 39 01

Sütun Yayınları
Emniyet Mahallesi Huzur Sokak No: 5
34676 Üsküdar/İSTANBUL
Tel: (0216) 318 42 88 Faks: (0216) 318 52 20
www.sutun yayinlari.com

İçindekiler

Takdim.....	7
-------------	---

VİLADETİN ÇAĞRIŞTIRDIKLARI

Viladetin çağrıştırdıkları	11
Mukaddes emanetler	19
Hz. Muhammed (s.a.s.)	25
Farklı nefesler aynı sesler - batılı alimlerin gözünde Hz. Muhammed (s.a.s.).....	37
O'nun en büyük mucizesi: Kur'ân-ı Kerim	40

EDEBİYAT ve NAAT

Bir sevgili portresi ve bir âşıklar tablosu veya bir naat medeniyeti	47
Türk edebiyatında naatler	55
Fars edebiyatında naatler	71
Cumhuriyet dönemi Türk şiirinde naatler	75
Sonuç	81

RÜYALARIMIZIN GÜLÜ

İnsanlığın gönlündeki gül	85
Rüyalarımızın gülü	87
Güle ve yağmura	99
Büyük vuslat	103
En sevgiliye.....	109
Miraç şehsuvarı	115
Mesafelerin ötesindeki iki sevgi.....	121
Zor	125
Visal mevsiminde firak	127

NAAT TAHLİLLERİ

Medine'nin gülü şiirinin tahlili	131
Medine'nin Gülü	131
İtrî'nin naati	139
Müseddes naati şerifi nebevî.....	151
Hz. Muhammed'in (s.a.s.) nağmesi	159
Mıraç	169
Güzel naatlere örnek olarak Zati'nin bir şiiri.....	185

RÖPORTAJLAR

Prof. Dr. İskender Pala	197
Prof. Dr. Muhammed Nur Doğan	199
Prof. Dr. Cihan Okuyucu	205

O'NU ANLATAN KİTAPLAR

En yüce insanın hayat panoraması: Sonsuz Nur	209
Kırık Mızrap'ta tevhid, münacat ve naat ufku	213

Takdim

"Rüyalarımızın Gülü", Yağmur Dergisi'nin özel naat sayısındaki yazıların toplanmış hâlidir. Bu seçkiye, "Naat Yazıları" ismini de verebilirdik ama "Rüyalarımızın Gülü" ismini daha içten ve daha kucaklayıcı bulduk.

İnsanlığın iftihar tablosu olan Hazreti Muhammed aley-hisselâtü vesselâm efendimizin, kendisine hayran ve âşık olanları rüyalarda bile yalnız bırakmaması, defalarca görülmüş ve hâlâ da görülmekte olan bir gerçek değil midir? Öyleyse O, ruhaniyetiyle her an yanımızda hazır ve başımızda zahir demektir.

O'na hayran ve meftun, O'na ram olan nice şair, şiiirdeki dehasını âdeta, Efendimiz için yazdığı şiiirlerinde göstermek istemiştir. Denilebilir ki, şairlerin en zirve şiiirleri, naatlerdir. Naatlerde, şairlik kudretinin zirvesini buluruz. Türk edebiyatı, bu yönüyle müstesnadır. Kâinatın iftihar tablosu için o kadar çok ve o kadar güzel şiiirler kaleme alınmıştır ki, bunların sayıları yüzlerle ifade edilebilir. Dolayısıyla Türk edebiyatındaki bu bereketli damar, yıllar içinde süzüle süzüle bir naat edebiyatı oluşturmuştur.

Eserlerimizde, muhtevadaki sağlamlık ve tutarlılığın yanı sıra, üslûptaki edebiliği de ön plâna çıkaran yayınevimiz, "Rüyalarımızın Gülü" isimli eserin hayırlara vesile olmasını Efendimizin ruhaniyetinden istimdat etmektedir.

Adı dudaklara tad, ismi gönüllere şefkat olan Hazreti Muhammed aleyhisselâtü vesselâm efendimiz adına, gönüllerden kopan, içten sızlanış ve yakarışların adı olan bu çalışmanın yararlı olmasını temenni ediyoruz.

Sütun Yayınları

**VİLADETİN
ÇAĞRIŞTIRDIKLARI**

Viladetin çağrıştırdıkları

M. Fethullah Gülen

V arlığın çehresindeki perdeyi kaldıran; eşyanın ruhunda meknâ bulunan sırları gün yüzüne çıkaran; yerle gök arasındaki kopukluğu giderip bir kere daha arzı, semâlara bağlayan; akılla kalbi en sağlam esaslar çerçevesinde buluşturunup muhakemenin ufkunu fizik ötesi enginliklere ulaştıran; canlı-cansız her şeyi en doğru şekilde okuyan; okuduklarını, herkesten çok önce ve en büyük araştırmacıların idrak ufkunu aşkın bir seviyede yorumlayıp küllî kâidelere bağlayan O'dur. O'dur kâinat hakkında sözün özünü söyleyen; sözleriyle eşya ve hâdiseleri hallaç eyleyen ve her şeyin ötesini temaşa etmemiz adına bize sır perdesini aralayan; insan düşüncesini madde ve mananın birleşik noktasına yükselten ve köhneleşmiş anlayışları tarumar ederek gördüğümüz şu fizikî dünyayı cennetlerin koridoru hâline getiren...

Biz hemen hepimiz, körkütük yaşadığımız şu âlemde, Rabbimiz'i O'nunla tanıdık. Sağanak sağanak başımızdan aşağıya dökülen nimetleri, O'nun basiretlerimize saçtığı nurlar sayesinde duyup hissettik. Nimete minnet ve şükran duygusunu; ihsan, hamd ü senâ düşüncesini O'ndan öğrendik. O'nun sunduğu mesajlarla Yaratan ve yaratılan arasındaki ilişkileri, kul ve Mâbud münasebetlerini, Yaratan'ın ululuğuna ve bizim kulluğumuza yaraşır şekilde duyup anlayabildik.

O, yeryüzüne ayak basmadan önce -ayağı başlarımızın ta-
cı- her tarafta ziyâ-zulmet iç içe, çirkin-güzel yan yana, gül di-
kene takılı, şeker kamışta saklı, arz semâya inat kapkaranlık,
semâ ürperten korkunç bir boşluk, metafizik fiziğin dar
mülâhazalarına bağlı; mana, maddenin arkasında renksiz ve
silik, ruh içi boş kuru bir unvan, gönül de cesedin gölgesin-
deydi. O'nun basiretlerimize çaldığı ziya ile, bütün eski dün-
ya ve eski düşünceler bir bir yıkıldı.. zulmetler ışık karşısında
bozgunlar yaşamaya başladı.. ve bir kere daha zimam, ruh ve
mananın eline geçti. O'nun; insan, varlık ve Allah adına orta-
ya koyduğu yorumlar sayesinde kâinat, muhtevalı ve okunak-
lı bir kitaba dönüştü.. bir baştan bir başa bu koskoca âlem bir
meşher hâlini aldı.. eşya ve hadiseler de âdeta birer bülbül ke-
sildi.. Hakk'ı söyleyen, Hakk'a çağırın, Hakk'ın ibda ve inşa
destanlarını haykıran birer bülbül...

Dünya insanlığının gözleri, O'nun ışığına uyanacağı âna
kadar hissiyat kapkaranlık, düşünceler tutarsız, gönüller de
yalnızlıkla iki büklümdü. Ne kedersiz bir sevinç bilinebiliyor,
ne de elemsiz lezzetten haber vardı. Ötelerden bir damla rah-
met düşmüyor ve gönül yamaçları da baharı ve yeşili bilemi-
yordu. O'nun teşrifıyla her yeri kasıp kavuran kuraklığın bü-
yüsü bozuldu; göklerin gözü yaşlarla doldu ve gönüller Cen-
net yamaçlarının rengini aldı. Derken rahmetsizlikten şak şak
olmuş bütün sinelerin ızırabı dindi.. ve nice bin seneden be-
ri ölümün pençesinde kıvranan ruhlara hayat çeşmesinin uf-
ku göründü.

O, bu köhne dünyaya şeref vereceği âna dek, yalan-doğ-
ru iç içe, günah-sevap yol arkadaşı, fazilet mefhumu silik bir
kavram, rezalet; heva ve heves pazarlarının en mergûb metayı-
dı. Alınlarında isyan damgası, ruhlarında hezeyan, bütün in-
sanlık asıl hedeflerine ters hayat sergüzeşleriyle, her görül-

dükleri yerde sinelere ürperti salıyor.. hemen herkes bu vahşethâne-i belâda birbirini endişe ile süzüyor.. hak, ayaklar altında payımal, kuvvet; bütün azgınlığıyla her şeye hakim.. dişli olmak âdeta bir imtiyaz; sözü sadece pençesi güçlü olanlar söylüyor.. hayvanî ölçüler içinde boğuşma, insanların her günkü tabii hâli.. birbirini yemek marifet, kaba kuvveti iradenin hakkı saymak takdirlik iş.. hak düşüncesi; Kafdağ'ının arkasında, adaletsizlik; zayıfın, güçsüzün korkulu rüyâsı.. ismet, iffet, hakka hürmet mülâhazaları en sefil günlerini yaşamakta ve günümüzdekinden de beter.. ne kalbe rağbet ediliyordu ne akla itibar; hakaret görüyordu salim düşünce ve dinî duygular.. vicdan, zihnin bir yanına sıkışmış yitik mefhumlu bir ucûbe.. ruh, biyolojik hayatın birkaç kademe altında sürüm sürüm bir mağdur. Hırsızlık; râyiç, harâmîlik; yiğitlik, yağma-talan; şecaat emaresi.. düşünceler sefil, duygular vahşî, yürekler merhamsiz ve ufuklar da zifte boyanmış gibi simsiyah olduğu bir dönemde her şeye yeten muhteşem bir kalb enginliğiyle O geldi; O geldi ve bir hamlede dünyanın çehresindeki yıllanmış küfleri temizledi.. ufuklardaki isi-pası sildi.. gönülleri ışık ümidiyle şahlandırdı.. şafakların çehresinde hemen herkesi bir yeni günü temaşaya çağırdı.. gözlerdeki perdeyi kaldırdı ve ruhlara o güne kadar görmedikleri farklı şeyleri müşahede etme zevkini duyurdu.. aklın nabzını kalbin ritmine bağladı.. sinelerdeki değişik hezeyanları kalbî ve rûhî heyecanlara çevirdi.

O geldi ve bütün yaşlı çehrelerdeki kederlerin yerini en içten tebessümler aldı.. O geldi, zulmün sesi kesildi.. mazlumun ahı dindi.. ve sinelerde adalet duygusu dirildi.. O geldi, kaba kuvvete “Dur!” deyiverdi. Mütecavizlerin haddini bildirdi ve hakkın dilindeki zincirleri çözdü.

Bunca fezâyi ve fecâyiye rağmen bugün hâlâ bir kısım mükemmelliklerden söz edebiliyorsak; bunu O'nun bize sun-

duğu evrensel değerler külliyatı, o muhteşem semavî kâmusâ borçlu bulunuyoruz. Gönüllerimizde iyiyi, güzeli, insanî olanı arama hissi, O'nun içimize saldığı sonsuz televvünlü ziyadandır. Ruhlarımızda duyduğumuz ebedî saadet arzusu O'nun sinelerimizde tutuşturduğu nurdandır, imandandır.

O'nu tanıyınca hepimiz ve her şey değişti; biz ebed için yaratıldığımızı, ebede mebus olduğumuzu anladık; anladık ve virane gönüllerimiz birden, İrem Bağları'na dönüşüverdi; çevremiz de Firdevs renklerine büründü. Talihimizin aydınlığında O'na katılıp O'nun leşkeri içinde yerimizi alınca, önümüzü kesen bütün gulyabanî ağları bir bir yırtıldı.. kurtlar, çakallar kuyruklarını kısıp inlerine sığındı.. çıyanlar töre değiştirip güvercinlerle arkadaş oldu.. ve şeytanî ocaklar bir bir söndü; şeytanlar da gidip otağlarını ümitsizlik vadilerine kurdu.. derken her yerde burcu burcu ruh ve mana rayihaları duyulmaya başladı.

Ey ışığıyla karanlık dünyalarımızı aydınlatan nur! Ey o enfes rayihasıyla cihanları itriyat çarşısına çeviren güll! Gönül mağriplerimizde o vakitsiz gurubun, ümit sabahlarımızı kapkaranlık bir hicran gecesine çevirdi. Göz gözü görmez oldu ve yollar bütünüyle birbirine karıştı. Gün geldi; akıl, senin yolundan çıkıp başka vadilere saptı.. düşünce bütün bütün sana karşı kapandı ve her taraf yıllardan beri pusuda bekleyen o kapkaranlık hilkat garibeleri ile doldu. Adın sinelerimizden kazanmak ve namın yeni nesillere unutturulmak istendi. Bu meş'um gayretlerle beraber şu köhne dünyamız uğursuzluk ağına takıldı ve ümmetin kaderi kamburlaşip iki büklüm oldu. Durduğumuz yerde duramadık, olmamız gerektiği gibi olmadık ve ulaşma iddiasında bulunduğumuz yere de ulaşamadık.. mana köklerimizden koştuk.. maddeyi ve dünyayı doğru okuyamadık.. kendimizi bir korkunç hazanın solduran, öl-

düren ikliminde sararıp solmaya saldıık.. herkes kendi düşünce dünyasının ufkuna koşarken, bizler ürperten bir yok oluş içinde, olduğumuz yerde kalakaldık.

Bak şimdi korkutan bir belirsizlik var senin dünyanda; anlayışlar dar, düşünceler çarpık, yenilenme ve dirilme duyguları da tamamen mefluç. Doğduğun kutlu diyar, yıllar var bütünüyle kısırlaştı hiçbir şey doğurmuyor artık.. mübarek köyün, vefasızlığımızı tecziye suskunluğu içinde. Şam, Bağdat sürekli anomali doğuruyor.. Belhler, Buharalar hiçlik vadilerinde hiçi arıyor.. Konya, folklor gösterileri ile teselli peşinde.. bir baştan bir başa koca Endülüs, ruhunu katledenlere teslim.. İstanbul, gayesizlik ve hedefsizlik pençesinde mütemadi gel-gitler yaşıyor.. ve koskoca bir âlem garip, yetim, ihtilâçlar içinde ve zamanzede...

Getirdiğin o muhteşem mananın üzerine simsiyah bir gölge düştü.. seninle gönüllerimiz arasında korkunç bir gaflet, cehalet, basiretsizlik haylûleti var; yaşanan bu kûsûf ortamında gelecek adına bir şey söylemek şöyle dursun, çevremizi bile tam görüp değerlendiremiyoruz. Senin ışığının ulaşmadığı ruhların, “ba’sü ba’del mevt”i mümkün mü bilemeyeceğim? Aslında ziyasını, rengini, desenini senden almayan yığınlar nasıl dirilebilir ki...

Biz hepimiz, bir talihsiz dönemde, gönül yamaçlarımızda, ruhunun gurubunu acı acı seyrettik ve gidip karanlıklara gömüldük. Bu ürperten gurub karşısında hiçbir şey yapamadık ve tam bir âcizlik örneği sergileyerek hep sustuk.. ve sustu buna karşı kendi alanında bütün ilâhî lütuflar, ihsanlar, huzurlar, saadetler ve gül devrine ait en tatlı neşideler. Mübarek sima ve sîretine hasret gittiğimiz bu günlerde, kaderimize hicran, bize de suskunluk düştü. Simsiyah yokluklar yaşadığımız bu meş’um dönemde gökler bize hiç yüz vermedi, yıldızlar

yüzümüze hiç gülmedi.. ay-güneş, senin üzerine doğduğu renkte hiç mi hiç görünmedi.. biz çevremizde hep karanlıklar gördük ve gece mahlûklarının homurtularıyla ürpeldik. Sen artık aramızda yoktun ve her yanda yılanların-çıyanların ıslıkları duyuluyor, her taraf yarasaların şehrayinleriyle inliyordu.. sen küsmüş müydün/küser miydin onu bilemem; bildiğim bir şey varsa, o da, seni kırmış olmamız ihtimalidir -ihtimal sözde bir iyimserlik ifadesi.. ama eğer lütfedip gönüllerimize teveccüh buyurmazsan, bu defa biz kırılıp paramparça olacağız.. ve şayet gelip dünyamızın çehresindeki isi-pası silmezsen, bu sakil hava ile bir daha dirilmemek üzere boğulacağız...

Ey güzeller güzeli sevgili! Gel, bir kere daha yeniden misafirimiz ol.. tahtını sinelerimize kur ve bize buyurabildiğin her şeyi buyur. Gel, gönüllerimizdeki karanlıkları kov, bütün benliğimize ruhunun ilhamlarını duyur ve bize yeniden diriliş yollarını göster. Gel, her gün biraz daha azgınlaşan şu zulmetleri ışığınla dağıt ve herkesi inleten zulüm ve adaletsizlik ateşini söndürüver. Gel, her şekliyle kine, nefrete, düşmanlığa kilitlenmiş şu zavallı ruhların boyunlarındaki zincirleri çöz; sevgiye, merhamete, şefkate hasret giden sinelerimizi muhabbetle, hoşgörülle coştur; gel, ruhlarımızı aklın aydınlığı, gönüllerimizi de mantık ve muhakeme enginliğiyle buluştur ve bizi kendi içimizdeki kopukluklardan kurtar.

Sen gidince kimilerimiz akla takılıp düz yollarda yolsuzluk yaşamaya başladık.. kimilerimiz de kendimizi bir kısım gönül hülyalarına saldık, vehimlerimizle oyalandık.. ne aklın dilini anlayabildik ne de kalbî ve rûhî hayatın derinliklerine dalabildik.. aklı ihmal edip dünyanın kanına girdik, kalbe bütün bütün tavrı alıp kendi derinliklerimizi görmezlikten geldik. Ey karanlık gecelerimizin ayı-güneşi, ey yolda kalmışların biricik rehberi, sen bizler gibi sadece bir kere doğmadın/doğ-

mazsın; zamanın her parçası senin için bir tulû vakti, gönül-lerimiz de mütevazı matlain.. perişanietimiz, sana bir çağrı, sinelerimiz, Seniye-i Vedâ.. ne olur artık ağlayan gönüllerimize acı da gel; doğ canlarımıza Yaratan aşkına, bizi yalnız bırakma; yalnız bırakıp ruhlarımızı sensizlik ateşine yakma.. ne ilm u irfanımız var, ne hayr u taate mecâlimiz; günah, isyan diz boyu; sana sunacağımız armağan “Bi bidâatin müzcâtin - Kayda değmez bir sermaye” (Yûsuf/12, 88) ölçüsünde bile değil.. bugüne kadar aşındırmadık eşik ve çalmadık kapı bırakmadık; gönül bağlayıp arkalarından koştuklarımız her zaman bizi aldattı, sonra da yol ortasında bırakıp gitti. Ne yürümeye takatimiz kaldı ne bulunduğumuz yerde ikamete dermanımız. Bağban Sen isen - öyle olduğunda şüphemiz yok-bağ niye sahipsiz kalsın - Sana böyle bir çağrıda bulunmak da ayrı bir saygısızlık - Merkezi tutmak Senin hakkın ise o makam adına söz söylemek kimin haddine...

Ey şefkati, adaletini aşkın gönüller sultanı, Seni unuttuğumuzun, Sana saygısızlıkta bulunduğumuzun farkındayız; ama Sen, şimdiye kadar bundan daha acılarını da gördün; incinsen de küsmedin, vefasızlık görsen de alâkanı kesmedin. Başını yaranlar, dişini kıranlar karşısında bile ellerini açıp dua dua yalvardın. Seni bilmemelerini mazeret sayarak, lânet ve bedduada bulunmadın, lânet ve bedduaya “amin” de demedin. Sineni, Ebu Cehilleri bile ümitlendirecek ölçüde açabildiğin kadar açtın ve her sözünü, her davranışını Hakk’ın rahmetinin enginliğine bağladın. Beklediklerimiz hakkımız olmasa da, bütün bu yaptıkların karakterinin gereği olduğunda şüphemiz yok.

Ey dost! Kaç bahar gelip geçti biz hep hazandayız ama, düşe-kalka olsa da hep izindegiz. Gel bizi bir kere daha sevindir. Sevindir ki; bağının taptaze fidanlarıyla namını âleme tam

duyuracak demdeyiz. Dünya senin dünyan -müsaade buyurursan dünyamız da diyeceğim- ışığa hasret gidiyor. Bizler o kırık azimlerimiz ve o çatlamış ümitlerimizle, yolların hakkını veremesek de hep yollardayız. Sadece hislerimizle de olsa, aradığımız sevgili Sensin; gel son kez içimize doğ ki gönüllerimiz ışıkla dolsun ve ufuklarımızı saran şu upuzun geceler savulup gitsin; yerlerini gündüzlere bıraksın...

Gözlerimiz tulûunun emarelerini görmese de, tadın, lezzetin, kokun daha şimdiden hemen hepimizi mest etti. Gel bizi yeniden arkana al ki, ışığın ruhlarımıza vursun.. Sen “Sâyesi yere düşmez bir nahl-i Tûr’sun/Mihr-i âlemgîrsin baştan ayağa nûrsun.” (İtrî). Mesajın nur, düşüncen nur, ufkun nur, her yanınla pürnursun; aç yüzünden nikâbını cihanlar nurla dolsun ve her yanda namın duyulsun.

Ey yüce dost, söylenen sözler bir naat değil, sevgili kapısında mırıldanan serenat da değil; özü hasret, ruhu hicran, karpı kuluna ait ritimsiz bir feryattır, bir feryad-ı mutaddır.

Mukaddes emanetler

M. Fethullah Gülen

Bizim için, geçmiş, gelecek ve bugün, bir vahidin değişik buudları mahiyetindedir. Biz, biri asıl, diğerleri talî zamanın bu farklı derinliklerini iç içe duyar ve zevk ederiz. Ne var ki, ruh ve mana köklerimizden birer nokta, birer çizgi sayılan bazı objelerin çağrıştırdıklarıyla geçmiş daha derince duyulur ve gelecek adına ortaya konan azim, gayret ve kararlılıkla atî daha ümitbahş bir hâl alır.

Günümüzde, maziden kalma bir kısım eşyayı güller gibi koklar, öper başımıza koyar; çağrıştırdıklarıyla asırlar ve asırlar ötesini temaşa ediyor gibi olur ve kendimizi bu tarihî nesnelere kullandığı, ihtiram gördüğü günlerde hissederiz. Onların hemen hepsi, âdeta bize sessiz sessiz yaşayan canlılar gibi gelir. Herkese görünmeyen manalar müşahede ederiz çehrelerinde ve severiz bizden birer parça gibi. Onlara yürekten her bakışımızda bize en tatlı rüya ve hülya kapılarını aralarlar ve bizi kendi çağlarına davet ederler. Biz onları, onlar da bizi beraber bulduğumuz mekânda sımsıcak bir dostlukla kucaklar ve onlardan akan ruh ve manayı oksijen gibi yudumlarız.

Ne zaman onları gönülden temaşaya alsak, ninelerimizin, onların da ninelerinin birkaç asırlık sandıkları, dolapları açıldığında duyduğumuz ödağacı ve amber kokusu gibi bir rayihanın ruhumuza işlediğini hisseder; kendimizi tılsımlı bir

âlemde sanır, bu antik şeylerin bizlere harfsiz-kelimesiz pek çok şey söylediğine şahit olur ve olduğumuz yerde kalakalırız.

Bu obje ve nesnelerin kıymetleri, günümüzde bir şey yapmalarına bağlı değildir; onların değeri, hatırlattıkları ve işaret ettikleri arkalarındaki manalar itibariyledir. Biz her zaman onlarda, geçmişten, inançlarımızdan birer nokta, birer çizgi gördüğümüzden, kıymet-i harbiyesi pratik faydasına bağlanmış bir kısım türedi şeyleri değil de, onları müşahede ettiğimiz zaman derin bir inşirah duyar ve günümüzün darlığından sıyrılarak zaman üstü olmanın enginliklerine açılırız.

Evlerimizin bir yanında bulunan ya da müzeleri dolduran o tarihî eserlere baktıkça ötelerde ne derin hatıra ve hülyaların bulunduğunu keşfediyor gibi olur; onlara dokunan elleri, koklayan burunları, öpen dudakları görüyormuşçasına heyecana kapılır ve onların hâlâ aramızda dolaştıklarını sanırız.

Biz, her zaman bu tarihî nesnelere, sevip takdir ettiğimiz cedlerimizin inanışlarını, kültürlerini, değer hükümlerini görür; bu ata yadigârı eşyanın içine âdetta onların ruhları sinmiş gibi telâkki eder ve arkalarından ağladığımız, hatıralarıyla avunduğumuz seleflerimizi pek çok hususiyetleriyle bu antik şeyler içinde bulabiliriz.

Hele bu nesnelere, “Hırka-ı Saadet” gibi İnsanlığın İftihar Tablosu’nu, “Bânet Suâd” şairi Ka’b b. Züheyr İbn-i Ebi Sülma’yı ve dahası bize gelinceye kadar upuzun geçmişle değişik saraylarda Müslüman hükümdarların hürmet hislerini çağrıştıran mübarek bir cübbe; Allah Resulü’nün yanından hiç eksik etmediği “Ukab” isimli kutsal sancak; onun mübeccel bir tüyünü bile zâyi etmeyen sahabenin ihtimamı ve arkadan gelenlerin de hissi ihtiramıyla o ak çağdan günümüze gelip ulaşmış olan çiçek demetleri gibi O’nun sümbül saçları; her seriyyede yanında taşıdığı, kimsenin canını yakmadığı, in-

san kanı bulaşmamış o Sahibu'l-imame ve'l-kadib'in ince kılıcı; bir savaş esnasında yakuta sürtünme sevdasına tutulmuş serseri bir çakılın temasıyla O'nun inci dizisi dişlerinden ayrılıp yere düşmüş mübeccel dendânı; aynı zamanda bir sahib-i asa olarak hep yanında taşıdığı muazzez asası; hayat-ı seniyyelerinde bir kere, canına kastetme niyetiyle üzerine gelen birinin ölmeyecek bir yanı hedeflenerek gerilmiş yayı; hükümdarların, başlarında taçları gibi taşımaya teşne buldukları "kadem-i şerif" nakışı..

Bunların yanında Şuayb Peygamber'in asası, Hazreti İbrahim'in bereket kazanı, Hazreti Musa'nın harika asası, Hazreti Yusuf'un imamesi, Hazreti Davud'un eliyle yaptığı seyf-i mübareki; aşere-i mübeşşereden bazılarına ait kılıçlar; Hazreti Osman şehid edildiğinde elinde bulunan Kur'ân-ı Kerim...

Ebu Hanife'nin cübbesi, Üveys el-Karani'nin külâhı, Abdulkadir Geylânî Hazretleri'nin imamesi, Hacerül-Esved'in altın ve gümüş mahfazaları, kullanılmış altın oluklar... her biri cihan değer mukaddes emanetler ve mübarek eserler ise...

Evete, bütün bunlar, her biri pek çok hadiseyi çağrıştıran öyle kutsal ve mana yüklü eserlerdir ki, hepsi şöyle dursun, bunlardan bir tekinin bile dünyada eşini göstermek mümkün değildir.. ve eşine rastlanması mümkün olmayan diğer bir şey de, milletimize intikal ettikleri günden itibaren, hükümdarından rical-i devlete, ondan ulema ve meşayihe, ondan da bütün halk katmanlarına kadar herkesin onlara gösterdiği saygı ve hürmettir.

Daha ilk günden itibaren hükümdar, sarayının en mütene yerini onlara tahsis etmiş, sonra da hiçbir millette görülmedik bir şekilde hürmette bulunmuş; "Hırka-i Saadet Dairesi" unvan-ı mübecceliyle yad edilen o buk'a-yı mübareki en güzel Kur'ân okuyan hafız efendilerin kıraatiyle daima canlı

ve pürnur kılmış ve başları döndüren bir peygamber/peygamberler ve hak dostları sevgisi sergilemiştir.

O gün-bugün, Hırka-i Saadet Dairesi veya Emanat-ı Mukaddese Odası dediğimiz bu nezih mekân, peygamber sevgisiyle dolup boşalan gönüllerin huzur aradığı ve içinde huzur solukladıkları yerlerden biri hâline gelmiş ve bir ziyaretgâh olmuştur. İnşallah bundan sonra da, bu hususî daireye karşı duyulan alâka sonsuza kadar hep böyle artarak devam eder ve edecektir.

Bu mekândaki sabit aksesuar ve mukaddes emanetleri, bir fabrikadan seri hâlde çıkmış ham, anlamsız, mücerret süs ve basit birer antik eşya şeklinde görmek kat'iyen doğru değildir. Oradaki iç aksesuar ve müteharrik eşya, özel ihtimamla çok iyi dizayn edilmiş bir bahçedeki canlı çiçekler gibidirler. İçinin desen ve muhtevası, bu mübarek buk'anın manasına, umumî edasına o kadar uymuştur ki, her şey âdeta küllî bir plânla ele alınıp ortaya konmuş gibidir. Eşya ve mekân öylesine yerli yerinde ve birbiriyle uyum içindedir ki, hiçbir alaf-ranga müzede o tat, o lezzet ve o cazibeyi görmek mümkün değildir. İnsan oraya girince, kendini, Rabb'e yakın duran insanlar komşuluğunda, dünyadan ayrı hususî bir halvethanede veya farklı bir atmosferde sanır; içinden oraya abanır ve bir daha ayrılmak istemez. Bu aydınlık daire içinde insan, her biri bir yüze benzeyen o paha biçilmez nesnelere ne zaman bakıverse, dışarıda çağlayıp duran zamanın bir fanus içine sıkıştırılıp bu mekâna yerleştirildiğini zanneder; mekânın cazibesiyile büyülenir, mistik bir ruh hâliyle mest olur ve engin hülyalara gömülür.

O dairedeki eşyanın kokusunu, gönlünün ihsaslarıyla duymaya başlayan bir ruh, orada hülyaların en derin şiiirini dinler, rüya görüyor gibi tabiatının üstüne yükselir; ruhunda

değişik duygulardan en bayıltan renkleriyle çiçekler açılır, bütün benliğini derin bir haz sarar ve dudaklarında tebessüm, inşirahlarla soluklanırken, bu mekânın, ruhanîlerin tanzimiy-
le bu cazibeye ulaştığını düşünür.

Kendini, oradaki kutsal eşyanın tedaî ettirdiği mülâhazalara bu ölçüde salan bir seyyah, çok farklı hülyalara dalar; yaşadığı hayatın içinde bir farklı zamanda, bir farklı hayatı daha yaşadığını hissederek. Sanki kendi dar zamanı ve içinde bulunduğu sınırlı mekân yırtılıp da onun yerinde değişik bir âlem meydana olmuşçasına bir hisle irkilir. İnsan burada susarak, hatıralarını harekete geçirerek daha derin bir şiir iklimine açılır ve bir sürü hadisenin dışı aksetmeyen sessiz gürültülerini, bir iç dinleyişle duyar. Çevresindeki objeleri canlı, sınımsız birer tarihî şahsiyet gibi görür. Sükûtları içinde her şeye, ona kucağını açıp bekleyen bir dost edasıyla bakar. Kim bilir belki de, küçük bir gayretle onların içinde neş'et ettikleri zaman dilimine gireceğini de sanır.. ve bu tatlı rüyadan uyandırılacağı âna kadar da bir mest-i temaşa olarak hep orayı dinler.

Emanat-ı mukaddese, iç derinlikleriyle milletimiz tarafından keşfedilmiş ve merasimlere dönüşen bir saygı ufkuyla değerlendirilmiş; onlardan her bir emanetin çağrıştırdığı mülâhazalar, dine hürmet hissimizi şahlandırmış; asırlar ve asırlar boyu gönüllerimizin kıblenüması olagelmıştır. Hemen her zaman onlara bakarken ve onları severken, arkalarındaki zatlarla irtibatlarımızı yenilemiş, onları bir kere daha bütün yücelikleriyle duymuşuzdur. Millî ruhun zedelendiği, mukaddeslere hürmetin sarsıldığı dönemlerde bile biz Emanat-ı Mukaddese'yi hep derin bir ihtiram hissiyle selâmlamış ve onlara karşı hep saygılı olmaya çalışmışızdır.

Hz. Muhammed (s.a.s.)

Derleyen: Hüseyin Özcan

Bütün nimet hazinelerini açmak salâhiyetinde olan, nimet-i imana vesile olan Hazreti Muhammed aleyhissalâtü vesselâm öyle bir nimettir ki; nev-i beşer ilelebet o Zat'ı (sallallahüaleyhi vessellem) medh ü sena etmeye borçludur. Ve keza maddî ve manevî bütün nimetlerin enva'ına fihriste ve kaynak olan İslâmiyet ve Kur'ân nimeti de gayr-ı mütenahi hamdleri bil'istihkak (hakkıyla) istilzam eder (gerektirir).

Hem Kütüb-i Enbiya'da, Resul-i Ekrem aleyhissalâtü vesselâmın; Muhammed, Ahmed, Muhtar manasında Süryanî ve İbranî isimleri var. İşte Hazret-i Şuayb'ın suhufunda ismi, Muhammed manasında "Müşeffah"tır. Hem Tevrat'ta yine Muhammed manasında "Münhamenna", hem Nebiyy-ül Haram manasında "Hımyata". Zebur'da "El-Muhtar" ismiyle müsemmadır. Yine Tevrat'ta "El-Hâtem-ül Hâtem". Hem Tevrat'ta ve Zebur'da "Mukîm-üs Sünne". Hem Suhuf-u İbrahim ve Tevrat'ta "Mazmaz"dır. Hem Tevrat'ta "Ahyed"dir. Hem İncil'de, esma-i nebevîden "Sahib-ül Kadîbi ve-l Hera-ve" yani "seyf ve asa sahibi." Evet sahib-üs seyf enbiyalar içinde en büyüğü; ümmetiyle cihada memur, Resul-i Ekrem aleyhissalâtü vesselâmdır. Yine İncil'de "Sahib-üt Tac"dır. Evet "Sahib-üt Tac" unvanı, Resul-i Ekrem aleyhissalâtü vesselâma mahsustur. Tac, imame yani sarık demektir. Eski zamanda milletler içinde, milletçe umumiyet itibarıyla sarık ve

agel saran, Kavm-i Araptır. İncil’de “Sahib-üt Tac”, kat’i olarak “Resul-i Ekrem” (aleyhissalâtu vesselâm) demektir. Hem İncil’de “el-Baraklit” veyahut “el-Faraklit” ki İncil tefsirlerinde, “Hak ve batılı birbirinden tefrik eden hakperest” manası verilmiş ki; sonra gelecek insanları, hakka sevk edecek zatın ismidir.

Hazret-i Muhammed aleyhissalâtu vesselâm, resuldür. Ekmel-ür rusüldür. (Resüllerin en mükemmeli) Hatem-ül enbiyadır. Risaleti, âmmedir (herkes için gönderilen). Şeriatı, sair şeriatların mehasinini (güzellikler) cem’ ile onların nasihidir (hükümsüz bırakan).

O, bütün resullerin seyyididir, bütün enbiyanın imamıdır, bütün asfiyanın serveridir, bütün mukarrebînin akrebidir, bütün mahlûkatın ekmelidir, bütün mürşidlerin sultanıdır. Evet ehl-i tahkikatın ittifakıyla, şakk-ı kamer ve parmaklarından su akması gibi bine balığ mu’cizatından hadd ü hesaba gelmez delil-i nübüvvetinden başka, Kur’ân-ı Azimuşşan gibi bir bahr-ı hakaik ve kırk vecihle mu’cize olan mucize-i kübra, güneş gibi risaletini göstermeğe kâfidir.

Ve elbette o sıfatların ve o fiillerin medar-ı zuhurları, belki medar-ı kemalleri, belki medar-ı tahakkukları olan rehber-i ekber, muallim-i ekmel ve dellal-ı a’zam ve tılsım-ı kâinatın keşşâfı ve aîne-i samedanî ve habib-i rahmanî olan Muhammed aleyhissalâtu vesselâm’ın risaleti hiçbir cihetle inkâr edilmez. Âlem-i hakikatın ve hakikat-ı kâinatın ziyaları gibi, O’nun risaleti dahi kâinatın en parlak bir ziyasıdır.

Bazı ayetlerini gördüğün, işittiğin şu “kitab-ı kebir-i kâinat”tır. Bu kitabın ayet-ül kübrası ve divan-ı nübüvvetin hatemi ve künuz-u mahfiyenin (gizli hazinelerin) miftahı olan Hazret-i Muhammed aleyhissalâtu vesselâmdır. Hazret-i Muhammed (sallallâhüaleyhi vessellem) öyle bir zattır ki, azamet-

i manevîyesinden dolayı sath-ı arz, O Zat'ın Mescid-i Aksa-sı'dır. Mekke-i Mükerreme O'nun mihrabı, Medine-i Münevvere O'nun minber-i fazl-ı kemalidir. Cemaat-ı mü'minîne en son ve en âlî imam ve nev'-i beşerin hatib-i şehîridir; saadet düsturlarını beyan ediyor. Ve bütün enbiyanın reisidir; onları tezkiye ve tasdik ediyor. Çünkü dini, bütün dinlerin esasına câmi'dir. Ve bütün evliyanın başıdır. Şems-i risaletiyle onları terbiye ve tenvir ediyor.

Bu mevcudatın en meşhuru ve a'dasının (düşmanlarının) tasdikiyle dahi en mükemmeli ve en büyük kumandanı ve en namdar hâkimi ve sözce en yükseği ve akılca en parlağı ve on dört asrı faziletiyle ve Kur'ân'ıyla ışıktandıran Muhammed aleyhisselâtu vesselâmıdır. O asır, hakikaten O Zat (sallallahüaleyhi vessellem) ile, bir saadet-i beşeriyye asrı olmuş. Çünkü en bedevî ve en ümmî bir kavmi, getirdiği nur vasıtasıyla, kısa bir zamanda dünyaya üstad ve hâkim eylemiş.

Kâinat bir şeceredir. Anasır, onun dallarıdır. Nebatat, yapraklarıdır. Hayvanat onun çiçekleridir. İnsanlar onun semereleridir. Bu semerelerden en ziyadar, nurlu, ahsen, ekrem, eşref, eltaf seyyid-ül enbiya ve-l mürselîn, imam-ül müttakîn, habib-i rabb-ül âlemîn Hazreti Muhammed'dir.

Şu gördüğün büyük âleme büyük bir kitap nazarıyla bakılırsa, Nuru Muhammedî (sallallahüaleyhi vessellem) o kitabın katibinin kaleminin mürekkebidir. Eğer o âlem-i kebir, bir şecere tahayyül edilirse, Nur-ı Muhammedî hem çekirdeği, hem semeresi olur. Eğer dünya mücessem bir zîhayat farz edilirse, o nur; onun ruhu olur. Eğer büyük bir insan tasavvur edilirse, o nur; onun akli olur. Eğer pek güzel şaşaalı bir cennet bahçesi tahayyül edilirse, Nur-ı Muhammedî onun andelibi olur. Eğer pek büyük bir saray farz edilirse, Nuru Muhammedî o Sultanı Ezeli'nin makarr-ı saltanat (saltanat merkezi) ve haş-

meti ve tecelliyat-ı cemalîyesiyle asar-ı san'atını havi olan o yüksek saraya nazır ve münadi ve teşrifatçı olur. Bütün insanları davet ediyor. O sarayda bulunan bütün antika sanatları, harikaları ve mucizeleri tarif ediyor. Halkı o saray sahibine, sanisine iman etmek üzere cazibedar, hayret-efza davet ediyor. Binaenaleyh İncil'de "Ahmed", Tevrat'ta "Ahyed" ve Kur'ân'da "Muhammed" ismiyle müsemma, iki cihanın güneşidir.

Bu mevcudatın en meşhuru ve a'dasının (düşmanlar) tasdikıyla dahi en mükemmeli ve en büyük kumandanı ve en namdar hâkimi ve sözce en yükseği ve akılca en parlâğı ve on dört asrı faziletıyla ve Kuranıyla ışıktandıran Muhammed aleyhisselâtü vesselâmdır. O asır, hakikaten O Zat (sallallahüaleyhi vessellem) ile, bir saadet-i beşeriyye asrı olmuş. Çünkü en bedevî ve en ümmî bir kavmi, getirdiği nur vasıtasıyla, kısa bir zamanda dünyaya üstad ve hâkim eylemiş

İnsanlardan bir çekirdek var ki, Cenâb-ı Hak şecere-i hilkatî o çekirdekten inbat etmiştir. O çekirdek de ancak ve ancak bütün ehl-i kemalîn ve belki nev'-i beşerin nısfının ittifağıyla efdal-ül halk, seyyid-ül enam (herkesin efendisi) Hazret-i Muhammed aleyhissalâtü vesselâm'dır.

Bu kâinat sahibinin tezahür-ü rububiyetine ve sermedî (ebedî) uluhiyetine ve nihayetsiz ihsanatına küllî bir ubudiyet ve tanıttırmakla mukabele eden Muhammed aleyhissalâtü vesselâm, bu kâinata güneş lüzumu gibi elzemdir ki; nev'-i beşerin üstad-ı ekberi ve büyük peygamberi ve fahr-i âlem ve hakikat-ı Muhammediye (sallallahüaleyhi vessellem) hem sebebi hilkat-i âlem, hem neticesi ve en mükemmel meyvesi olduğu gibi, bu kâinatın hakikî kemalâtı ve sermedî Cemîl-i Zülcelâl'in bakî ayineleri ve sıfatlarının cilveleri ve hikmetli ef'alinin vazifedar eserleri ve çok manidar mektupları olması ve bakî bir âlemi taşıması ve bütün zîşuurların müştak olduk-

ları bir dar-ı saadet ve ahireti netice vermesi gibi hakikatları, hakikat-ı Muhammediye (sallallahüaleyhi vessellem) ve Risale-i Ahmediye (sallallahüaleyhi vessellem) ile tahakkuk ettiğinden, nasıl bu kâinat O'nun risaletine gayet kuvvetli ve kat'î şahadet eder.

O Zat (sallallahüaleyhi vessellem) öyle bir kutup ve nokta-i merkeziyedir ki, O'nun halka-i zikrinde bulunan bütün enbiya u ahyar (hayırlı kişiler), ebrar (özü sözü doğru) u sadıkîn O'nun gelmesine müttefik ve kelâm-ı nutkuyla natuktırlar. Ve öyle bir şecere-i nuraniyedir ki, damar ve kökleri, enbiyanın esasat-ı semaviyesidir. Dal ve budakları, evliyanın maarif-i ilhamiyesidir.

Mahlûkatın en müntehap (seçilmiş) ve en müstesnası olan Muhammed aleyhissalâtü vesselâmın nefsi, kendi kendine malik olmazsa ve ef'alinde serbest bulunmazsa ve hareketi başka bir ihtiyara bağlı ise; elbette hiçbir şey, hiçbir şe'n (hadise), hiçbir hâl, hiçbir keyfiyet -cüz'î olsun, küllî olsun- o muhit iktidarın, o şâmil ihtiyarın daire-i tasarrufunun haricinde olamaz.

Hem Hazreti Muhammed aleyhissalâtü vesselâma Makam-ı Mahmud verilmesi, umum ümmete şefaati kübrasına işarettir. Hem o, bütün ümmetin saadetiyle alâkadardır. Onun için hadsiz salâvat ve rahmet dualarını bütün ümmetten istemesi ayn-ı hikmettir.

Hazreti Muhammed aleyhissalâtü vesselâm kendi kendine güneş gibi bir burhandır. Ve keza o Zat'ın (sallallahüaleyhi vessellem) dört yaşından kırk yaşına kadar geçirmiş olduğu gençlik devresinde bir hilesi, bir hıyaneti görülmemiş ve bir yalanı işitilmemiştir. Eğer o Zat'ın yaradılışında, tabiatında bir fenalık, bir kötülük hissi ve meyli olmuş olsaydı; behemhal gençlik saikasıyla (sebebiyle) dışarıya verecekti. Hâlbu-

ki bütün yaşını, ömrünü kemal-i istikametle, metanetle, iffetle, bir ittırad (ritmik) ve intizam üzerine geçirmiş, düşmanları bile hileye işaret eden bir hâlini görmemişlerdir. Ve keza yaş kırka balığ olduğunda iyi olsun, kötü olsun ve nasıl bir ahlâk olursa olsun rüsuğ (istikrar) peyda eder, meleke hâline gelir, daha terki mümkün olmaz. Bu Zat'ın tam kırk yaşının başında iken yaptığı o inkılâb-ı azîmi, âleme kabul ve tasdik ettiren ve âlemi celb ve cezbettiren, o Zat'ın (sallallahüaleyhi vessellem) evvel ve ahir herkesçe malûm olan sıdk u emaneti idi. Demek o Zat'ın (sallallahüaleyhi vessellem) sıdk u emaneti, dava-yı nübüvvetine en büyük bir burhan olmuştur.

Arkadaş! Bu sıfatları haiz, bu vazifeleri en mükemmel görebilecek Hazreti Muhammed aleyhissalâtü vesselâmdan başka âlemde bir şahıs yoktur. En câmi, en kâmil, en fazıl O Zat'tır. Tam tamına teşhir, tebliğ, tarif, tavsif, izhar, ilân eden O Zat'tır. Öyle bir Allah ki, vücub-u vücuduna ve Vahid, Ehad, Ferd, Samed olduğuna Hazreti Muhammed (sallallahüaleyhi vessellem) bir şahid-i sadık ve bir burhan-ı natıktır (beyanla ispat eden).

Öyle Muhammed (sallallahüaleyhi vessellem) ki, icma ve tasdiklerine mazhar olmakla, enbiya ve mürseline siyadet (efendilik) unvanını; ve ittifak ve tahkiklerini almakla, imam-ül evliya ve'l ülema lâkabını almıştır. Ve öyle Muhammed (sallallahüaleyhi vessellem) ki, ayat-ı bahire, mucizat-ı katia ve secaya-yı samiye (kıymetli huylar) ve ahlâk-ı âliye sahibi olmakla mehbit-i vahy-i (vahy inen kimse) İlâhî olmuştur. Ve öyle bir Muhammed (sallallahüaleyhi vessellem) ki, âlem-i gayb ve melekûtu seyr ve ziyaret etmekle, ervahı müşahede ve melaike ile musahabe, cin ve insanlara irşad vazifesini almıştır. Ve öyle bir Muhammed (sallallahüaleyhi vessellem)dir ki, şahsiyet-i maneviyesiyle kâinatın kemaline bir fihriste olmakla, bütün saadet-

lerin ve medeniyetlerin düsturlarını havi bir şeriatı sahiptir. Ve öyle bir Muhammed (sallallahüaleyhi vessellem)'dir ki, âlem-i şehadette iken gaybiyattan haber verir bir beşîr ve nezîr (hesap için korkutan) olup bütün kuvvetiyle, kemal-i ciddiyetle ve vüsûk (güvenilir) ile, itminan ile yüksek bir iman ile nevi beşere karşı "Tevhid Dini"ni ilân ve ilam ediyor.

Hakikat-ı Muhammediye (sallallahüaleyhi vessellem) hem hayatın hayatı, hem kâinatın hayatı, hem ism-i azamın tecelli-i azamının mazharı ve bütün zîruhlardan nuru ve kâinatın çekirdek-i aslîsi ve gaye-i hilkatî ve meyve-i ekmeli olmasından, o hitap doğrudan doğruya O'na bakar. Sonra hayata ve şuura ve ubudiyete O'nun hesabına nazar eder.

Hem, madem gözümüzle görüyoruz ve aklımızla anlıyoruz ki insan; şu kâinat ağacının en son ve en cemiyetli meyvesi; ve hakikat-ı Muhammediye (aleyhissalâtü vesselâm) cihetiyle çekirdek-i aslîsi; Hem madem Halıkımız, bize en büyük muallim ve en mükemmel üstad ve şaşırmaz ve şaşırtmaz en doğru rehber olarak Muhammed-i Arabî aleyhissalâtü vesselâmı tayin etmiş ve en son elçi olarak göndermiş; biz dahi ilmîl yakîn mertebesinden aynel yakîn ve hakkal yakîn mertebelerine terakki ve tekemmül etmek üzere, her şeyden evvel, bu üstadımızdan, Halıkımızdan sorduğumuz suali sormaklığımız lâzım geliyor. Çünkü O Zat (sallallahüaleyhi vessellem), Hâlıkımız tarafından her biri birer nişane-i tasdik olan bin mu'cizatiyle, Kur'ân'ın bir mucizesi olarak, Kur'ân'ın, hak ve kelâmullah olduğunu isbat ettiği gibi; Kur'ân dahi kırk nevi icaz ile, O Zat'ın (sallallahüaleyhi vessellem) bir mucizesi olup, O Zat'ın (sallallahüaleyhi vessellem) doğru ve Resulullah olduğunu isbat ederek, ikisi beraber, biri âlem-i şehadet lisanı bütün hayatında bütün enbiya ve evliyanın tasdikleri altında; diğeri âlem-i gayb lisanı bütün semavî fermanların ve

kâinat hakikatlarının tasdikleri içinde binler ayatıyla iddia ve isbat ettikleri hakikat-i haşriye, elbette güneş ve gündüz gibi bir katıyettir.

İşte ey insan! Bu rahmeti bulan, ebedî tükenmez bir hazine-i nur buluyor. O hazineyi bulmasının çaresi: Rahmetin en parlak bir misali ve mümessili ve o rahmetin en belîğ bir lisanı ve dellâli olan ve rahmetenlilâlemin unvanıyla Kur'ân'da tesmiye edilen Resuli Ekrem aleyhissalâtü vesselâmın sünnetidir ve tebaiyetidir. Ve bu rahmetenlilâlemîn olan rahmet-i mücesseme vesile ise salâvattır. Evet salâvatın manası, rahmettir. Ve o zihayat mücessem rahmete rahmet duası olan salâvat ise, o rahmetenlilâleminin vusûlüne vesiledir. Öyle ise sen salâvatı kendine, o rahmetenlilâlemine vesile yap ve o zâtı da rahmet-i Rahman'a vesile ittihaz et. Umum ümmetin rahmetenlilâlemin olan aleyhissalâtü vesselâm hakkında hadsiz bir kesretle rahmet manasıyla salâvat getirmeleri, rahmet ne kadar kıymettar bir hediye-i İlâhiye ve ne kadar geniş bir dairesi olduğunu, parlak bir surette isbat eder. Elhasıl; hazine-i rahmetin en kıymettar pırlantası ve kapıcısı Zâtı Ahmediye aleyhissalâtü vesselâm olduğu gibi, en birinci anahtarı dahi "Bismillahirrahmanirrahim"dir. Ve en kolay bir anahtarı da salâvattır.

Cihanın maddî-manevî "Fâtih"i olan Resul-i Ekrem aleyhissalâtü vesselâm, Sultan-ı Ezel ve Ebed'in en büyük yaveri olan Resul-i Ekrem aleyhissalâtü vesselâm, âleme teşrif edip ve küre-i arzın ahali olan nev'-i beşere mebus (seçilip gönderilen) olarak geldiği ve umum kâinatın Halıkı tarafından, umum kâinatın hakayıkına karşı alâkadar olan envar-ı hakikat ve hedaya-yı manevîyeyi getirdiği zaman; taştan, sudan, ağaçtan, hayvandan, insandan tut ta aydan, güneşten, yıldızlara kadar her taife, kendi lisan-ı mahsusuyla ve ellerinde birer mucı-

zesini taşımasıyla, onun nübüvvetini alkışlamış ve hoş-âmedî demiş.

Resul-i Ekrem aleyhissalâtü vesselâm hem beşerdir, beşeriyet itibarıyla beşer gibi muamele eder; hem resuldür, risalet itibarıyla Cenab-ı Hakk'ın tercümanıdır, elçisidir.

Resul-i Ekrem aleyhissalâtü vesselâmın beşeriyeti; o çekirdeğe, o yumurtaya benzer. Ve vazife-i risaletle parlayan mahiyeti ise, şecere-i tuba gibi ve Cennet'in tayr-ı hümayunu (uğur kuşu) gibidir.

Hazret-i Muhammed aleyhissalâtü vesselâm kendi kendine güneş gibi bir burhandır. Ve keza O Zat'ın (sallallahüaleyhi vessellem) dört yaşından kırk yaşına kadar geçirmiş olduğu gençlik devresinde bir hilesi, bir hıyaneti görülmemiş ve bir yalanı işitilmemiştir. Eğer O Zat'ın yaradılışında, tabiatında bir fenalık, bir kötülük hissi ve meyli olmuş olsaydı; behemhal gençlik saikasıyla (sebebiyle) dışarıya verecekti. Hâlbuki bütün yaşını, ömrünü kemal-i istikametle, metanetle, iffetle, bir ıttırad (ritmik) ve intizam üzerine geçirmiş, düşmanları bile hileye işaret eden bir hâlini görmemişlerdir.

Hakikat şu olmak gerektir ki: Âlem-i bekanın mahlûkları, Resul-i Ekrem aleyhissalâtü vesselâmın nuruyla pek alâkardırlar. Çünkü onun getirdiği nur iledir ki; Cennet ve dar-ı ahiret, cin ve ins ile şenlenecek. Eğer o olmasaydı, o saadet-i ebediye olmazdı ve Cennet'in her nevi mahlûkatından istifadeye müstait (kabiliyetli) olan cin ve ins, Cennet'i şenlendirmeyeceklerdi; bir cihette sahipsiz virane kalacaktı. Nasıl ki bülbülün güle karşı dasitane-i aşkı; taife-i hayvanatın, taife-i nebatata derece-i aşka baliğ olan ihtiyacat-ı şedîde-i aşk-nümayı, rahmet hazinesinden gelen ve hayvanatın erzaklarını taşıyan kabile-i nebatata karşı ilân etmek için, bir hatib-i rabbanî olarak, başta bülbül-ü gül ve her nev'den bir nevi bülbül

intihap edilmiş ve onların nağamatı (nağmeleri) dahi, nebata-
tın en güzellerinin başlarında hoş-âmedî nev'inden tes-
bihkârane bir hüsn-ü istikbaldır, bir alkışlamadır. Aynen bu-
nun gibi sebab-i hilkat-i eflâk ve vesile-i saadet-i dareyn ve
habibi rabbülâlemin olan Zat-ı Muhammed-i Arabî aleyhis-
selâtü vesselâma karşı, nasıl ki melaike nev'inden Hazret-i
Cebrail aleyhisselâm kemali muhabbetle hizmetkârlık ediyor;
melaikelemin Hazreti Âdem aleyhisselâma inkıyat ve itaatini ve
sırr-ı sücudunu gösteriyor; öyle de ehli Cennet'in, hatta Cen-
net'in hayvanat kısmının dahi, O Zat'a karşı alâkaları, bindiği
Burak'ın hissiyat-ı âşıkaneyle ifade edilmiştir.

Resul-i Ekrem aleyhissalâtü vesselâm, şu kâinatın mev-
cudatı gibi, halık-ı kâinatın vücuduna ve vahdetine kendi zatı
delâlet ettiği gibi; o kendi delâlet-i zatiyesini, bütün mevcuda-
tın delâletiyle beraber, lisanıyla ilân etmiştir. Şu kâinatın her
nev'i, her âlemi; Resul-i Ekrem aleyhissalâtü vesselâmı tanı-
yor. Her bir nev-i kâinatta, O'nun mucizatı görün-
yor. Resul-i Ekrem aleyhissalâtü vesselâm, masnuat içinde en
mükemmel ferttir ve mahlûkat içinde en mümtaz şahsiyettir.

Elbette bunun için denilebilir ki: Cemil-i Zülcelâl, kendi
cemalini sevmesiyle, o cemalin en mükemmel ayine-i zîşuuru
olan Muhammed-i Arabî aleyhissalâtü vesselâmı sever.

Hem kendi mahlûkatının mehasin-i ahlâkiyelerini sev-
diği için, mehasin-i ahlâkiyede bilittifak en yüksek mertebe-
de bulunan Muhammed-i Arabî aleyhissalâtü vesselâmı se-
ver ve derecata göre, O'na benzeyenleri dahi sever. Demek
Cenab-ı Hakk'ın rahmeti gibi, muhabbeti dahi kâinatı ihata
etmiş.

İşte o hadsiz mahublar içindeki mezkur beş vechinin
her bir vechinde en yüksek makam, Muhammed-i Arabî aley-

hissalâtü vesselâma mahsustur ki, “Habibullah” lâkabı ona verilmiş.

İşte ey insan! Bu rahmeti bulan, ebedî tükenmez bir hazine-i nur buluyor. O hazineyi bulmasının çaresi: Rahmetin en parlak bir misali ve mümessili ve o rahmetin en belîğ bir lisanı ve dellâli olan ve rahmetenlilâlemin unvanıyla Kur’ân’da tesmiye edilen Resul-i Ekrem aleyhissalâtü vesselâmın sünnetidir ve tebaiyetidir. Ve bu rahmetenlilâlemin olan rahmet-i mücessemeye vesile ise salâvattır. Evet salâvatın manası, rahmettir. Ve o zihayat mücessem rahmete rahmet duası olan salâvat ise, o Rahmetenlilâlemin vusulüne vesiledir.

Kâinatta en büyük ferd-i ekmel ve üstad-ı küll ve habib-i a’zam, Resul-i Ekrem aleyhissalâtü vesselâm olduğunu isbat eder. Resul-i Ekrem aleyhissalâtü vesselâm madem Habib-i Rabbülâlemin’dir. Hem elindeki hak ve lisanındaki hakikattır. Resul-i Ekrem aleyhissalâtü vesselâm, nev-i beşere mukteda ve imam ve rehber olarak gönderilmiştir. Kur’ân-ı Azimüşşan Resul-i Ekrem aleyhissalâtü vesselâmın rahmetenlilâlemin olduğunu kâinatta ilân etmesiyle ve Nur’un baştan nihayete kadar onun rahmetenlilâlemin olduğunu burhanlarla ispat etmesiyle ve O resulün efal ve ahvali, kâinatta numune-i iktida olacak en sağlam, en güzel rehber olduğunu hatta körlere de gösterir.

Maddiyat âlemi, Cenab-ı Hakk’ın envarı nimetini cezbetmek için hakikî bir ihtiyaç ile şemse muhtaç olduğu gibi, âlemi maneviyat dahi rahmeti ilâhiyenin ziyalarını almak için şems-i nübüvve muhtaçtır.

Ben bin üç yüz elli seneden beri her asırda üç yüz elli milyon mensupları bulunan ve kâinatın medar-ı iftihar olan Hazreti Muhammed aleyhissalâtü vesselâmın kurduğu muazam ve nuranî ve bütün insanlık için ebedî saadet ve selâme-

ti müjdeleyen kutsî ve ilâhî İslâmiyet cemiyetine mensubum. Elhamdülillah O'nun evamir-i kudsiyesine de bütün kuvvetimle itaat etmeğe azmetmişim.

Yâ Rab! Şu Resuli Ekrem aleyhissalâtü vesselâmın bereketi hürmetine, bize ihsan ettiğin maddî ve manevî rızkımıza bereket ihsan et!

(Risale-i Nur Külliyyatı'ndan derlenmiştir.)

Farklı nefesler aynı sesler - batılı alimlerin gözünde Hz. Muhammed (s.a.s)

Osman Türkeli

“En kat’î fazîlet odur ki, düşmanları dahi o fazîletin tasdikine şebadet etsin.”

Bediüzzaman

Varlığı yüzü suyu hürmetine yaratılan dünyamıza teşrifinden itibaren, hakkında en çok konuşulan insan hiç şüphesiz kâinatın efendisi Hz. Muhammed'dir (sallallahüaleyhi vessellem). Daha peygamberlik görevi gelmeden önce Mekke müşrikleri O'nun için el-emîn (en güvenilir insan) dediler. En şiddetli düşmanları dahi O'nun risaletini inkâr ederken şahsiyeti için kötü söz söylemekten hep uzak durmuşlar ve O'nun faziletini, yüceliğini ve mürüvvetini ifadeden geri durmamışlardır. O, müşrikler için de mü'minler için de en güvenilir insandı. Sözüyle özüyle birdi ve hiçbir zaman O'ndan beklenmeyen bir davranış veya söz sadır olmazdı. Asrında yaşayan insanlar, davasına inanmasalar da O'nun faziletine işaret ediyor ve doğruluğuna inanıyorlardı. O'nun günümüze kadar milyarlarca takipçisi olmuş ve halen insanlık, O'nun açtığı o şehrahtan akın akın yürüyüp gitmektedir. Dost düşman milyonlarcası O'nun hayatını didik didik etmişler, defalarca incelemişler ve hiçbir zaman davasında O'nu zor duruma düşürecek en ufak hatalı bir davranışını bulup çıkaramamışlardır.

Doğu dünyasını incelemek adı altında özellikle İslâm'ı, Müslümanlığı ve Efendimiz'i (sallallahüaleyhi vessellem) tezyif etmek maksadıyla kurulan oryantalizm çalışmaları çerçevesinde binlerce oryantalist ortaya çıkmış, asırlar boyunca gerek O'nu gerekse dinini ciddi bir kritiğe tabi tutmuşlardır. İnsafla inceleyen pek çok oryantalist yaptığı çalışmalar sonucunda O'nun nur ikliminde erimiş ve İslâm'ı, hayatına rehber edinmiştir. Bir kısmı da, çeşitli sebeplerden dolayı O'nun nur ikliminde eriyememenin ya da O'nun dünyasına ulaşmanın ızdırabını eserlerinde üzümlere dile getirmişlerdir. Meşhur filozoflardan, Prusyalı devlet adamı ve modern Almanya Devleti'nin kurucusu Prens Otto Von Bismarck¹ (1815-1898) bu üzüntüsünü, "Seninle aynı asırda bulunamadığımdan dolayı üzgünüm ey Muhammed! (sallallahüaleyhi vessellem) İnsanlık senin gibi mümtaz bir kudreti bir defa görmüş, bundan sonra da göremeyecektir. Bundan dolayı, senin huzurunda kemali hürmetle eğilirim." cümleleriyle dile getiriyor. Bismarck; bir başka sözünde de, "Ben şunu iddia ediyorum ki, Muhammed (sallallahüaleyhi vessellem) mümtaz bir kuvvettir. Yaratıcı'nın, böyle ikinci bir vücudu imkân sahasına getirmesi ihtimalden uzaktır." diyerek O'nun seçkin bir insan olduğuna işaret eder.

"İslâmiyet'in gayet parlak bir ateş gibi doğduğunu" ifade eden ve O'nun o nurdan iklimini görüp tanıyan ancak o potada erime bahtiyarlığına eremeyen, O'nda gördüğü yüksek fazileti sözleriyle takdir eden bir diğer filozof da Thomas Carlyle'dir² (1795-1881). Kahramanlar³ adlı kitabında "Peygamber Kahraman Muhammed" başlığıyla kendisine en geniş yeri ayırdığı Efendimiz, onun gözünde "Göğün yere en kıymetli vergisi" ve "Bize Allah'ın Haberini getirmek üzere gerçekten gökten yere indirilmiş bi insan ruhu"dur⁴. Carlyle'ye göre "En

evvel kulak verilecek sözlerin en lâıyıkı Muhammed'in (sallallahüaleyhi vessellem) sözüdür. Çünkü, hakikî söz, O'nun sözleridir." Carlyle, misyonu itibarıyla hiç kimsenin O'nunla mukayese edilemeyeceğine işaretle şunları ifade eder. "Şayet gayenin büyüklüğü, vasıtaların küçüklüğü ve neticenin azameti insan dehasının üç ölçüsü ise, modern tarihin en büyük şahsiyetlerini dahi, Hz. Muhammed (sallallahüaleyhi vessellem) ile mukayeseye kim cür'et edebilir ki? Efendimiz'in tevazuu ve sadeliği Carlyle'yi büyüleyen bir başka hususiyetidir. Nitekim şu sözleri bunu çok güzel ifade etmektedir: "Muhammed arkadaşlarının karşısında dimdik duruyordu; hiçbir sır perdesi ile örtülü değildi; herkesin gözü önünde hırkasını dikiyor, çorabını yamıyordu; asla aralarından ayrılmadan çarpışıyor, nasihat veriyor, emrediyordu. Adı ne olursa olsun O'nun ne cinsten bir insan olduğunu onlar elbette görmüşlerdi. Hiçbir taçlı imparator, hırkasını kendi eliyle yamayan bu insan kadar sayılmamıştır. O, tam yirmi üç yıl çetin ve müspet bir imtihan devresi geçirdi. Bu imtihanı kazanmak için hakikî bir kahraman değerine sahip olmaktan başka bir çıkar yol yoktu."⁵

D. Eratsen ise modern çağ insanının içine düştüğü girdaptan kurtulabilmesinin tek çaresinin Hz. Muhammed'in (sallallahüaleyhi vessellem) yoluna girmesiyle olacağını şu ifadelerle ortaya koymaktadır: "Ben şahsen Hz. Muhammed'in (sallallahüaleyhi vessellem) hayranlarındım. Hür milletlerin karşısında bulunan ateizm (dinsizlik) ve komünizm ancak Hz. Muhammed'in (sallallahüaleyhi vessellem) gösterdiği prensiplere sadık kalınmak şartıyla bertaraf edilebilir. Her şeyden evvel Hristiyan âleminin, Müslümanlarla birleşmesi, menfaatleri icabıdır."

O'nun hem peygamber hem de son peygamber olduğunu kabul etmede tereddüt edenlere karşı Dr. Steingas, şu

cümlelerle cevap vermekte ve O'nun risaletini gönülden kabul ve tasdik etmektedir: “Hz. Muhammed’in doğruluğu, faaliyeti, hakikati aramadaki samimiyeti, sonsuz azmi, hiçbir vakit sarsılmayan imanı, kendisini dinlemek istemeyenlere ezeli hakikati dinletmek yolundaki sebatı, bana kalırsa bunlar O'nun, O cesur ve azimkâr peygamberin, son peygamber olduğuna en kat’i ve en emin delillerdir.”

O'nun En Büyük Mucizesi: Kur’ân-ı Kerim

Hiç şüphesiz Efendimiz’in (sallallahüaleyhi vessellem) en büyük mucizesinin Kur’ân-ı Kerim olduğu Avrupalı filozoflarca da kabul edilmiş ve neredeyse hiçbir zaman ayrı mütalâa edilmemiştir. Nitekim J. Dovenport, “Kur’ân ve Mesajı” adlı eserinde bu durumu şu şekilde dile getirmektedir. “Hz. Muhammed, sürekli bir mucize sayılan Kur’ân-ı Kerim’le halkına seslenmiş, risaletini Kur’ân’a dayandırmış; o zamanlar Arabistan’da sayıları çok olan bütün şîr ve konuşma ustalarını susturmuş, hepsini ona nazire getirmekten aciz bırakmıştı.”

Filozoflardan biri olan Jean-Paul Roux ise bir yandan Hz. Muhammed’in en büyük mucizesi olan Kur’ân’a, bir yandan da o yüce kitabın insanların akıllarına ve kalplerine nasıl tesir ettiğine işaretle şu sözleri söylüyor: “Hz. Muhammed’in hakikî mucizesi, bir melek vasıtasıyla gökten indirilmiş bütün âyetlerden oluşmuş olan Kur’ân’dır. Tevrat ile İncil’den sonra vahyolunan son mukaddes kitap ise odur. Şiirden üstün, taklidi imkânsız ve tercümesi mümkün olmayan bu ulvî eserin olgunluk seviyesine ne bundan evvel çıkılabilemiştir, ne de bundan sonra çıkılabilecektir. İslâm’ın yayılmasında Kur’ân okumanın bütün uzun nutuklardan daha büyük bir âmil olduğu birçok şehadetlerle sabittir. Yola getirilmeleri imkânsız düşmanlar bile Kur’ân’ı dinler dinlemez birdenbire duraklıyorlar ve hemen

imana gelip kelime-i şhadet getiriyorlardı. Ayetlerdeki kelimelerde fevkalâde bir kuvvet ve kudret vardır!”⁶

“Hz. Muhammed, Kur’ân’ı kendisi için tertip etmiş değildi. O’nu insanlara tebliğ etmişti. Bu kitap, O’nun kendi nutuklarından mürekkep bir mecmua veyahut yaptığı işlerin bir tarihi değil, Allah’ın tebliğ ettiği muhtelif metinlerden oluşmuştu.”

Profesör Edovard Montel, “Hristiyanlığın İntişarı ve Hasımı Olan Müslümanlar” adlı eserinde⁷ Hz. Peygamber’in idrak ve şuur timsali bir insan olduğunu ifade ederek şunları söylüyor: “Hz. Muhammed’in (sallallahüaleyhi vessellem) şuur ve idrak timsali olduğu; beyninin, iman ışıkları ve kamil bir itikad-ı yakîn ile pür-nur olduğu muhakkaktır. O, çağdaşlarını aynı heyecanla alevlemiş, bu sıfatlarla teçhiz etmiştir. Hz. Muhammed (sallallahüaleyhi vessellem) başardığı ıslahatı, ilâhî bir vahiy olarak takdim etmiştir. Bu, ilâhî bir vahiydir. Hz. Muhammed’in (sallallahüaleyhi vessellem) dini, akıl kaidelerinin ilhamlarına tamamıyla uygundur. Bu kadar mükemmel ve esrarengiz, her insanın tetkikine bu kadar açık olan bir din, muhakkak insanları kendisine çeken, mucizeli bir kudrete sahiptir. Müslümanlığın bu kudreti taşıdığına şüphe yoktur.”⁸

Fransız tarihçi, şair ve devlet adamı Alphonse Marie Louis de Lamartine⁹ (1790 - 1869) tarih içinde Hz. Muhammed’in (sallallahüaleyhi vessellem) yerini şu şekilde vurgulamaktadır: “Modern tarihin en büyük şahsiyetlerini bile Muhammed’le kıyaslamaya kim cesaret edebilir? O şahsiyetlerin en meşhurları ancak maddî kuvvetler kurdular. Hâlbuki O; orduları, hukuk sistemlerini, imparatorlukları, kavimleri, hanedanları ve dünyanın üçte biri üzerindeki milyonlarca insanı harekete geçirdi.”¹⁰

Katolik ilâhiyatçısı Prof. Dr. Hans Kung¹¹ ise O yüce kâmet hakkında şunları ifade eder: “Hz. Muhammed (sallalla-

hüaleyhi vessellem), kelimenin tam manasıyla bir peygamberdir. O, İslâm'ın idealleştirdiği hayat tarzının modelidir. Hz. Muhammed'i (sallallahüaleyhi vessellem) bir defa peygamber kabul ettiğimizde, tutarlı olmak için, O'nun elindeki kitabı da Allah kelâmı kabul etmemiz gerekir."¹²

1927 Hukuk Kongresi Başkanı Shebol ise insanlığın O'nun varlığıyla ve bizim gibi bir insan olmasıyla övünülmesi gerektiğini ifade sadedinde şunları söylemektedir: "Hz. Muhammed'in (sallallahüaleyhi vessellem) insan olması itibarıyla, bütün insanlık muhakkak iftihar eder. Çünkü, O Zat; ümmî olmasıyla beraber, on üç asır evvel öyle kanunlar ve esaslar getirmiş ki, biz Avrupalılar iki bin sene sonra O'nun kıymetine ve hakikatine yetişsek en mesut, en saadetli nesiller oluruz."¹³

Fransız felsefeci Louis Lavalée¹⁴ (1883-1951) ise O'nun cemiyeti oluşturan tüm güzel unsurların ve insanlığı doğruya götüren bütün kuralların yegane kaynağının Kur'ân ve O'nu insanlığa tanıtan Hz. Muhammed (sallallahüaleyhi vessellem) olduğunu belirterek O'nun insanlığa hizmetini şu şekilde ifade etmektedir: "Hz. Muhammed (sallallahüaleyhi vessellem) Arabistan'ı medenîleştirmiştir. Çünkü din, ahlâk, kanun ve cemiyet gibi esasların istisnasız hepsi, bütün hukukun kaynağı ve her türlü vazifenin menşei olan Kur'ân'ın çeşitli surelerinde tam olarak mevcuttur. Bütün İslâm cemiyeti, tamamıyla işte O'ndan doğmuştur."

Dost düşman herkesin ittifakla kabul ve takdir ettiği Efendimiz (sallallahüaleyhi vessellem), insanlığın muhtaç olduğu çıkış yollarını en güzel bir tarzda sunmakta ve hem dünya hem de ukba saadetini taahhüt altına almaktadır. İnsaf ile bakan herkes, gerek doğulu olsun gerek batılı, gerek âlim olsun gerek avam hiç şüphesiz O'nun o nur ikliminin aydınlatı-

cı yolunu görecektir. Yukarıdan beri sunulan bir kısım sözler, O'nun dininden olmayan kimselerin, hakkında nasıl sitayişkâr ifadelerde bulduklarını göz önüne sermektedir. Bütün bunlar O yüce kametin davasının hak olduğunun dostlar meclisleri yanında yaban meclislerince de kabul gördüğünün en güzel örnekleridir.

Dipnotlar

1. <http://www.bartleby.com/65/bi/BismarckO.html>
2. <http://www.bartleby.com/65/ca/CarlyleT.html>
3. Carlyle, Kahramanlar (terc. Reşat Nuri Güntekin), Semih Lütfi Kitabevi, ts., s. 38-69.
4. Carlyle, s. 40.
5. Carlyle, s. 64.
6. Jean Roux, L'Islam en Asie, Paris Librairie Payot, 1958; Les traditions des nomades de la turquie meridionale, Paris Librairie Adrien-Maisonneuve, 1970; L'Islam en Asie, Paris Librairie Payot, 1958; L'Islam au proche orient: egypte arabie palestine syrie, Paris Librairie Payot, 1960.
7. Edovard Montel, Choix de proverbes dictons, maximes et pensee de l'Islam, Paris Librairie Orientale et America, 1933.
8. Enver Aydın, Hüzmeler ve İktibaslar, İzmir 1990.
9. <http://www.bartleby.com/65/la/Lamartin.html>
10. A. Zeki Saruhan, "O'nu Anlamak", Beyan Dergisi, Haziran 2001.
11. <http://www.bartleby.com/65/ku/Kung-Han.html>
12. Prof. Dr. Hans Küng, 1928 doğumlu olup aslen İsviçreli olup Tübingen Üniversitesinde uzun yıllar ilahiyat hocalığı yaptı ve ikinci Roman Katolik konsulinde bulundu. Eserleri: Infallible an Inquiry (1971); The Council in Action (tr. 1963), Structures of the Church (tr. 1966), Why Priests? (tr. 1972), Eternal Life? (tr. 1984), and Global Responsibility (tr. 1991).
13. Said Nursi, Mektubat, s. 215; Hikmet Aydın, Hüzmeler ve İktibaslar.
14. Lavalée hakkında daha fazla bilgi için bk. Anna-Teresa Tymieniecka, "Lavalée, Louis", The Encyclopedia of Philosophy, London 1972, cilt III-IV, s. 401-4021

EDEBİYAT
ve
NAAT

Bir sevgili portresi ve bir âşıklar tablosu veya bir naat medeniyeti

Mehmet Doğan

İslâm'ın hayat kaynağı, doğduğu ruh iklimi, muhabbet madeni o sonsuzluk nurunu öven, O'nu vasfedeni şiirler, O'nu resmeden en güzel sözler, kısaca O'nun altın portresini çizen kelâm abidelerinin genel adı: NAAT.

Öyle bir toplum düşünün ki fertlerinin en güzel isimleri, O sonsuzluk nurunun isimleri. Öyle bir toplum ki, gönlünün en yüce yerini O'nun sevgisine ayırmış; çünkü Yüce Yaratıcı O'na, “Sevgilim” demiş.

Gönül kimi güzel görmüş, güzel bilmişse onu sevmiştir. Güzel'e vurgun gönüller, ondan gayrı nesne görmüyor, bilmiyorsa ona sırlıklam sevdalanmış demektir. O; gönül, göz koyup fikir yorduğu güzele övgüler düzer, davetiyeler çıkarır.

Varlığını gönül verdiği güzele göre yorumlayan, onun beğeneceği biçimde yaşatan ruhlar için hayatın anlamı o güzel-den başka bir şey değildir. Onun uğrunda canını da verir; çünkü can odur, canan da odur artık.

O “Güzel”, O “Sevda Serdarı”, bir toplumun, bir milletin sevgilisi olursa, o toplumun hayatı, hülyası, hedefi de o olur. O milletin hayatına renk ve şekil veren, güç ve yön veren de odur. Gönlüne koyduğu o güzeli dilinden de düşürmez. Hayatının en güzel sözlerini onun için söyler. O toplu-

mun şiirinde, şarkısında, türküsünde O vardır. Ninnileri, ağt-
ları onunla anlam kazanır.

Bu sevdalı toplumda her doğan çocuğun kulağına onun
çağrısı okunur ve her doğan çocuk yine onun ninnileriyle
uyur, onun övgüleriyle uyanır, onun kasideleriyle büyür.

Muhammed'dir (s.a.v) özüm sözüm

Kan ağlıyor iki gözüm

Eşiğine sürsem yüzüm

Nenni Muhammed'im nenni

Uyu can Ahmed'im nenni,

diyen dillerin dudakların onun hasretiyle içleri kan ağlar.
Bu sevdaya yalnızca toplum değil, bütün varlıklar gönül ver-
miştir.

Muhammed (s.a.v) der dağlar taşlar

Seviniştir kurtlar kuşlar

Secdeye iner ağaçlar

Nenni Muhammed'im nenni

Uyu can Ahmed'im nenni,

diyerek bu inancı dile getiren, yavrusunun kulağına bir
rüya gibi serpen ana, o sevgilinin ailesini anlatır yavrusuna, ci-
ğerparesine.

Beşiği var burma dalı

Örtüsü var yeşil balı

Babası var Hazreti Ali

Nenni Hasan'im neni

Nenni Hüseyin'im nenni

derken, göz nuru, gönül meyvesi yavrusunu o kutlu ai-
leyle irtibatlandırır. Uyumak, bir uyum sağlamayı, tarihî kö-
küyle ruhî bir uyum sağlamayı da hedefler gibidir.

Tarlalarda olur ablat

Analar çekiyor zahmet

Medine'de ol Muhammed (s.a.v)

Söyle sana uyku versin

Ninni yavrum ninni,

diyen anacık, bu uyumu o sevgiliden diliyor. Medine'nin Gülü, ananın kucacağına doğan bu tomurcuğu uykuda besleyecektir. Ana bu dilekle yavrusuna ninniler söyler. Hayatın tadı tuzu, özü, sözü O Muhammed (s.a.v) olur.

Doğuran ana övünsün

Emziren daye sevin

Hem balım hem yağmsın

Ninni Muhammed'im ninni

Ninni can Ahmed'im ninni

Bu gülün dalları vardır, tomurcukları vardır. Bu gülün kökü Mekke-Medine, dalları, kolları da dört kıtaya dağılmış köyler, kasabalar, şehirlerdir.

İstanbul'da bir ana, “Karadeniz yiğitleri/Belinde divitleri/Eyüp Sultan hazretleri/Himmet et oğlum uyusun/Himmet et oğlum büyüsün” diye yavrusunun kulağına seslenir. Yalvaç'tan bir başka ana, “Köyümüzün adı Veli/Kimi uslu kimi deli/Yetiş ya Hazreti Ali/Uyusun hem büyüsün ninni” diye bir başka yiğidi çağırır. Ankara-Ayaş'taki bağı yanık bir diğer ana, “Hacı Bayram bucağında/Mumlar yanar ocağında/Hep ellerim kucığımda/Ninni benim yavrum ninni” diye bir başka gül dalına tutunur.

Amasya-Göynücek'ten güzel bir ananın dilinde bir başka ninni, “Hay dideler dideler/Peynirlidir pideler/Bilinmedik diyardan/Himmet etsin dedeler” diye yavruyu o güzel rüyalar iklimine uğurlar. Turgutlu'da bir ananın dilinde, bu uyku bahçesine güzel yavru şöyle uğurlanır: “Seyyid Ahmed'in kulları/Has bahçenin gülleri/Kırmızı kırmızı açılır/Hep âleme saçılır, ninni!”

Anadolu'nun dört bir yanından derlenen binlerce ninnilerde hep aynı duyarlılık vardır. Hep aynı gülün kokusu duyulur, rengi görülür. Biz onlardan sadece bu kadarını bir fikir verebilmek için aldık buraya.

Uykulara uğurlanan yavrular, uyanık anlarında da Yunus dilini, hatta Yunus'ların dillerini duya duya, dinleye dinleye büyürken, o dillerin dünyasında da yine o kutlu sevgiliyi görür, koklar, ruhlarına sindirir, gönül sızılarını onun sevdasıyla indirirler. “Hak yarattı âlemi adına Muhammed'in (s.a.v)/Ayı günü donattı şanına Muhammed'in (s.a.v)/Ol dedi oldu âlem/Yazıldı levh ü kalem/Okundu hatm-ı kelâm şanına Muhammed'in (s.a.v)” diyerek varoluşun, yaratılışın gayesi o sevgiliyi, gül yavrulara bir gül kokusu gibi duyururlar, ruhlarına sindirirler.

O'nun sevdâ mayasını ruhuna alan her gönül, Yunus'la beraber, “Arayı arayı bulsam izini/İzinin tozuna sürsem yüzümü/Hak nasip eylese görsem yüzünü/Ya Muhammed (s.a.v) canım arzular seni” der, inler.

Bu güzel toplumun ruh mimarı Mevlâna, “Aklı Muhammed Mustafa'nın önüne kurban et! Hasbiyallah de ki, Allah'ım yeter. Ehl-i dini, ehl-i kinden ayrı bil; Hak'la oturanı ara, onunla otur! Hazret-i Ahyed'e ve Cenab-ı Ahyed'e iyi sarıl. Ey kardeş, ten Ebucehlinden kurtull! İman ve taat yolunda bir nefes alır da, bir kimse, eğer ziyan ederse ben kafirim! Ben yaşadığım müddetçe Kur'ân'ın bendesiyim. Hazret-i Muhammed Muhtar'ın ayağının tozuyum. Her kim benden bundan ayrı bir söz naklederse, ben o sözden de, onu söyleyenden de bîzarım!” der de, Mevlâna hayranı bu toplum, Onun hayran olduğu o kutlu sevgilinin yoluna can, baş koymaz mı?

Doğumda, düğünde, yasta, sevinçte Mevlidini canına yoldaş bilen, duygularına maya eyleyen bu toplum, “Merhaba

ey yüce Sultan merhaba! Merhaba ey derde derman merhaba!” diye onun ruhaniyetini çağırır, onunla sevinir, onunla övünür. Onsuz hiçbir sevincin, hiçbir övüncün anlamı yoktur. Süleyman Çelebi bu anlayışın destanını yazar.

Fuzulî'nin Su Kasidesi ile yollara düşmeyen, başını taştan taşa vura vura O sevgilinin ayağının tozuna ulaşmaya çalışmayan kaç gönül vardır?...

Bir gökkuşağı gibi geçmişlerden günümüze uzayıp gelen bu hasret dolu, hayret dolu söz hazinesi, gönüller süsü ruh cevherleri çoğala çoğala, bulanmadan, eksilmeden kabara kabara bir rahmet çağlayanı gibi akıp gitmekte.

Dünyada hiçbir medeniyetin edebiyatında şüire bu kadar konu olan, hakkında bu kadar övgüler, en içten, en samimî övgüler söylenip anılan ve anılmaya devam eden bir ikinci şahsiyet göstermek mümkün değildir.

Nice söz sultanı şairlerin ona ait şiirlerini buraya sığdırmak imkânsız. Ya mülk sultanlarının sözleri...

“Kapın gedasıdır **ADLÎ**, onu reddetme” diyen Sultan II. Bayezid; “Gitmesin nam-ı şerifin bu dilimden dem-bedom/Dertli gönlüme devadır can bulur ondan safa/Umaram her bir adın başka şefaata eyleye/Ahmed ü Mahmud Ebu'l-Kasım Muhammed Mustafa (s.a.v)” diye ondan şefaata dileyen Kanunî Sultan Süleyman; “**Nola tacım gibi başımda götürsem daim/Kademi resmini ol Hazret-i Şah-ı Rusül'ün/Gül-i gülzar-ı nübüvvet o kadem sahibidir/Ahmeda durma yüzün sür kademine o gülün**” diye söze döktüğü gönlünün ilhamını başında taşıyan Sultan I. Ahmed; “Ümmetinden en hakir ü bikesem ben ya Resul/Hazretine ettiğim vird ü salata et kabul/Aciz ü **Meftunî**'yi cennat-ı adne et kabul/Es-salât u ve's-selam ya sadıka'l- Va'di'l-Emin” diye yalvaran Sultan II. Mustafa; “Eşiğinde abd-i memluk ol müdam/Ondan özge

yoktur a'la-yı meram/Saltanat budur **Neciba** bil tamam/Şimdi zat-ı Mücteba'ya aşıkım” diye inleyen Sultan III. Ahmet; “Bin salât ile selâm eyler revan-ı pakine/Eyler **İlhamî** rica nakd-i şefaât ruhsatın/Koyma ya Rabbi dili tab u teb-i isyanda/Ebr-i lütfundan bana neşr eyle ab-ı rahmetin” diyen Sultan III. Selim ve daha nice nice Muhammed Mustafa aleyhisselâm hayranı, meftunu mülk sultanı var ki sayıya gelmez, bu dar sayfalara sığmaz.

Kaab bin Züheyr'den İmanı-ı Busırî'ye, İbn-i Cabir'den Mevlâna'ya, Yunus'tan Yazıcoğlu Muhammed'e, Süleyman Çelebi'den Şeyh Galib'e ve oradan Yahya Kemal, Mehmet Akif, Arif Nihat, Necip Fazıl, Sezai Karakoç, Ali Ulvi Kuruç, Fethullah Gülen gibi nice nice nübüvvet vurgunu, Hazret-i Muhammed Mustafa hayranı gönüllerin şüirlerini derleseک ciltler dolusu kütüphaneler oluşur.

Bu sevdalı kalemlerin çizdikleri Kâinat Gülü portresini tecessüm ettirsek ortaya Kur'ân gibi muazzam bir tablo çıkar.

İbn-i Cabir, Güzellikler Kasidesi'nde sure sure, ayet ayet o güzeller güzelinin portresini ortaya koyar. Nice şairlere göre onun yüzü mushaf, âyât, rahmet ayeti, ayet-i mişkât-ı rahmet, fatiha, sab'a'l-mesani, sure-i ve'd-duha'dır. Haşimî'nin naatından bir beyitle bakarsak belki bu konuda bir fikir verir: “Kaşlarun Nün ve'l-kalemdür sure-i kevser lebün/Saçların ve'l-leyl ü haddün nokta-i ve'n-nâziat”. Kısaca, âlemlere rahmet olan O sevgili, Kur'ân tarafından resmedilmiş, methodilmiş, yüceltilmiş. Kur'ân bendelerinin de o sevgiliye ondan ayrı bakmaları mümkün mü?

Fizikî coğrafyada yurt tutup devlet kurmuş, çok zengin bir medeniyet ortaya koymuş Muhammed Mustafa (s.a.v) âşıklarının gönül kalemlerinin, ruh kelâmlarının ortaya koyduğu naat antolojilerinde çizilen ortak portre, kâinatın gözbe-

beğinde, kalbinde akseden muhteşem bir sevgili portresi, insanlığın iftihar tablosudur. Bu tablo içinde yoğrulmuş bir millet de, görüldüğü gibi, mayası O'nun aşkıyla yoğrulmuş kutlu bir millettir. Gerçek insanlığı temsil eden ideal bir millettir. Ninnilerinde çocuklarının saf ruhunu onun sevgisiyle besler, sabah ezanlarında, seherlerin serlevhalarına biricik resullerinin kasidelerle resimlerini çizer, kendi medeniyet iklimlerinin o geniş ufuklarında onun sancağını, o güzeller güzeli sîretini dalgalandırarak gezdirir dururlar. Hangi medeniyetin gönüller besleyen böyle bir gönül sultanı vardır?

Bu muhteşem tablo, tarihin baş tacı, şerefi, haysiyeti; bütünüyle tarihe ait. Ya bugün? Bugün nerede o tablo? Hani o sevdalı millet? Ufukları hangi resimler, hangi sesler süsler? Gönüller hangi sevdalar peşinde koşar?

O'ndan şefkat ve şefaât dilenen her gönül ona salâtu selâm getirir. Sultan II. Mustafa gibi:

*El-meded ey fabr-i alem hem şefîa'l-müzzîbîn
Nâzîl oldu hakkına hem Rahmeten li'l-alemîn
İşîtden vâfînı budur lîsânımda hemin
Es-salât u ve's-selâm ya sadîka'l-va'dî'l-emin
Çağlayıp her dem akar bu çeşm-i giryânım benim
Fîkr edîp nâr-ı cabîmî havfeder cânım benim
Umarım ruç-ı cezâda ola hem-rahım benim
Es-salat u ve's-selam ya sadîka'l-va'dî'l-emin*

der, O'na sığınır. Biz de öyle diyelim ve O'na sığınalım.

Bir medeniyet coğrafyası düşünün. O coğrafyada her çocuk, ezanla doğar, ezanla yaşar, ezanla büyür, ezanla ölür. O coğrafyada yurt tutan, köy, kasaba, şehir kuran topluluklar ezan mayalı, Kur'ân boyalı bir ruhla yaşar. Zaman şeridinin her karesinde çizilen hayat tablosuna hâkim renk ve şekiller, Ahmed ü Mahmud u Muhammed Mustafa aleyhisselâm eda-

lı renk ve şekillerdir. O'nun soluklarına, O'nun seslerine ayarlı, O'nun ayak izlerini takip eden bir hayat seyri, bir hayat akışı vardır. Padişahından en perişanına kadar her ferдинin böyle bir hayat ikliminde yaşadığı bir medenî toplum, güçlü devletler kurmuş, kutlu şehirler kurmuş, Musa, İsa, Harun, Davud, Süleyman, Yakup, Yusuf, Zekeriya, Yahya, Hızır, İlyas, Ömer, Ali, Ebubekir Osman, Hasan, Hüseyin, Asiye, Meriyem, Hacer, Züleyha, Hatice, Fatma, Ahmet, Mahmut, Muhammed, Mustafa, Yasin, Tarık ve daha sayılamayacak kadar nice güzel isimler taşımış, yaşadıkları her coğrafyayı şehid, gazi, evliya türbeleriyle donatmış, yemyeşil kubbeleriyle süslemiş... Şimdi biz, bunların tarihî hatıralarıyla avunuyor, teselli oluyoruz. O sevgililer topluluğunu severek, hasretle yeniden bekliyoruz.

Yirmi birinci yüzyılın bağrında yeni şiirler doğuyor. Ezan kafiyeli, naat vezinli, gök mayalı kitapların özünden, sözünden ilham alan şiirler söyleniyor. Modern yedi askı şairlerinin şiirleri, küf kokulu sözleri yerlerinden indiriliyor. Mevlâna mevsimli, Şems ışıklı şiirler geliyor. Yunus kokulu, Şeyh Galip işi şarkılar duyuluyor. Bir seniyyetü'l-veda korusu ses veriyor. Koronun önündeki insanlık sahnesinde O'nun kutlu portresi beliriyor. Yeni, yepyeni naatler doğuyor, nağmeler duyuluyor.

Türk edebiyatında naatler

Emine Yeniterzi*

Klâsik Türk edebiyatının en belirgin ve yaygın özelliği, temelinde dinî kültüre yer vermesidir. Bu özellik kullanılan malzeme itibarıyla bütün edebî tür ve şekillere hâkim olurken; yalnızca dinî konularda kaleme alınmış binlerce manzume ve dinî konuların terennüm edildiği onlarca tür, edebiyatımızda küçümsenmeyecek bir yere sahiptir. Allah'ı anlatan Esmâ-i Hüsnâ şerh ve muammaları, tevhid, münacat; Kur'ân-ı Kerim'le ilgili tercüme, tefsir, kırk ayet, tecvid, esma-i suver, fâl-i Kur'ân gibi manzum dinî eserler yanında; Hz. Peygamber'i konu edinen esma-i Nebî, sîre, mevlid, miracname, mucizat-ı Nebî, gazavat-ı Nebî, hilye, ahlâku'n-Nebî, hicretü'n-Nebî, vefatü'n-Nebî, şefaatiname, kırk hadis, yüz hadis, bin hadis gibi manzumeler, dinî edebiyatın çeşitliliği ve zenginliği konusunda yeterli fikir vermektedir. Özellikle Hz. Peygamber'in hayatının her safhasını ve O'nunla ilgili bütün hususiyetleri konu edinen türler; "Peygamber Edebiyatı" diyebileceğimiz bir zenginliğe sahiptir.

Milletimizin Hz. Peygamber'e duyduğu sevgi, bağlılık ve hürmet hislerinin göstergesi olan bu türler arasında, binlerce örneğiyle en çok kaleme alınmış olan tür ise naattir. Arapça bir kelime olan naat; bir kimsede bulunan özellikleri methederek anlatmak anlamını taşır. Edebî bir terim olarak da; Hz. Muhammed (s.a.s.)'in methini konu edinen, O'nu övme ama-

cıyla yazılan manzum ve mensur eserlere verilen bir isim, bir türün adıdır. Bu tür ve adıyla ilgili iki husus öncelikle dikkati çeker. Bunlardan birincisi, ölen birinin ardından yazılan, onu hayırla yad edip övgüsünü dile getiren methiyelere edebiyatımızda mersiye veya ağıt denilirken; Hz. Peygamber için kaleme alınan övgülere naat adının verilmesi, O'nun daima hayatla bağlantılı, gönüllerdeki muhabbetle canlı olduğu inancını aksettirmesidir. İkinci husus da, dünya üzerinde Hz. Peygamber dışında hiçbir insanın övgüsüne hasredilen edebî bir türün mevcut olmaması, bu konuda naatlerin istisnâ bir durum arz etmesidir.

Kaynağı Arap edebiyatı olan ve bu edebiyatta “medhiye” başlığı altında yer alan naatlerin asr-ı saadette yazılmaya başladığı düşünülürse de, naat muhtevalı ilk şiirin, Hz. Peygamber'in dünyaya gelişinden yedi asır önceye ait olması da benzeri görülmemeyen enteresan bir hadisedir. Âlimlerden, semavî kitaplarda müjdelenen son peygamber Hz. Muhammed (s.a.s.)'in geleceğini öğrenen Es'ad Ebu Kerîb el-Himyerî, kaleme aldığı birkaç beyitlik şiirde, beklenen peygamberin Allah'ın resulü olduğuna dair inancını ve O'nun zamanına yetişmesi hâlinde ona büyük bir sadakate bağlanacağını belirtmiş; Ebû Kerîb'in asırlar önce söylediği bu küçük manzume muhafaza edilmiş, şair de, Hz. Peygamber tarafından ehl-i tevhid olarak nitelenme şansına sahip olmuştur.¹

Arap edebiyatında asr-ı saadette Aşâ ve Ka'b bin Züheyr'in kasideleriyle ilk örnekleri görülen naatler; Hassan bin Sâbit, Abdullah ibn Revaha, Ka'b bin Malik, Âmir bin Sinanî'l-Ekva ve Enceşe gibi “Şuarâu'n-Nebî” (Peygamber şairleri) lâkabına lâyık görülen Arap şairleri tarafından kaleme alınmış, hicrî dördüncü asırdan itibaren bu methiyeler tam bir olgunluğa ve geleneksel tertip ve muhtevasına ulaşmıştır. Klâsik Fars

edebiyatında ise Hakîm Senayî, Türk asıllı şair Genceli Nizamî, Feridüddin Attar, Sadî-i Şirazî, Emir Husrev-i Dihlevî ve Molla Camî, naat türünün en başarılı şairleridir.

Türk edebiyatında ilk naat, Türklerin İslamiyet’i kabulünden kısa bir süre sonra, Yusuf Has Hacib’in 1069’da Kaşgar’da tamamladığı İslâmî Türk edebiyatının da ilk örneği olan Kutadgu Bilig’de görülür. Daha sonra Edîb Ahmed Yükenki’nin Atabetü’l-Hakayık ve Ahmed-i Yesevî’nin Divanı Hikmet’inde yer alan naatler, takip eden asırlarda Türkler’in yaşadığı bütün alanlarda bir gelenek hâlinde devam etmiştir.² Bu arada Çağatay edebiyatının zirveye ulaşan şairi Ali Şir Nevaî’nin, divan ve mesnevîlerinin tamamı yanında mensur eserlerinde de yer verdiği birçok naatle, naat şairi unvanına lâyık bir şahsiyet olduğu dikkati çeker.

Anadolu sahasında ise; Mevlâna’nın Farsça, Yunus Emre’nin Türkçe naatleriyle on üçüncü asırdan itibaren; halk edebiyatı, divan edebiyatı ve Tanzimat’tan günümüze kadar uzanan son dönem edebiyatımızda tahmin edilebileceğinden çok daha fazla sayıda örnekle karşılaşırız.

Halk edebiyatında naatler konusu ele alınınca; öncelikle milletimizin edebî zevki, inancı ve hayata bakış tarzını çok sade bir dille aksettiren; bir kısmı zamanla halka mal olup ilk söyleyeni unutulmuş anonim halk edebiyatı ürünlerinden destan, ninni, bilmece ve dualarda Hz. Peygamber’in övgüsüne ve özelliklerine yer verildiği görülür. Âşık edebiyatında ise; on yedinci yüzyıldan itibaren naat muhtevasında müstakil şiirler söylenmeye başlanmış, bu gelenek günümüze kadar canlılığını muhafaza etmiştir. Bu arada dikkati çeken bir husus da Ermeni âşıkların, Türk âşıklarından etkilenerek Hz. Peygamber’in methinde ve tamamen İslâmî muhtevada naatler söylemeleridir.³ Çıldırılı Âşık Şenlik (1850-1913) ile Ermeni Âşık

Şenlik'in karşılaşmaları bu konuda güzel bir örnektir.⁴ Bu husus günümüzde Ermenilerin ve batının, Türk-Ermeni husumeti konusunda oluşturduğu yanlı ve sun'î gündeme rağmen; geçmişte iki farklı toplumun ortak bir kültürü, edebî ve dinî bir zevki paylaştığına, birlikte uyum içinde yaşadığına dair önemli bir delildir.

Tasavvufî halk edebiyatı, bir başka deyişle tekke edebiyatında on üçüncü yüzyılda Yunus Emre ile başlayan naat geleneği, çok zengin bir muhteva ile günümüze kadar devam etmiş; Eşrefoğlu Rumî, Kemal Ümmî, Dede Ömer Ruşenî, Şemseddin-i Sivasî, Muhyî, Aziz Mahmud Hüdayî, Abdülehad Nuri, Niyazi-i Mısırî, Sezayi-i Gülşenî, Bursalı İsmail Hakkı, Müştak Baba, Kuddusî, Erzurumlu Ketencizade Mehmed Rüşdü, Ahmed Remzi Akyürek, Osman Kemalî, Erzurumlu (Efe) Hacı Muhammed Lutfî ve Yaman Dede (Abdülkadir Keçeoğlu)'nin oluşturduğu bu zincirdeki şairlerin naatleri şöhret kazanan ve bir kısmı defalarca bestelenen başarılı örnekler olmuştur.

Klâsik edebiyatımızda on dördüncü yüzyılda başlayarak, altı asır boyunca son derece zengin ve güçlü bir şair kadrosuyla devam ettirilen naat geleneğinin yaygınlığına dair en belirgin delil ise; divan, mesnevî ve mensur eserlerde yer alan binlerce naatin mevcudiyeti yanında mürettep divanında naatlere yer vermeyen şairlerin üç beş isimle sınırlı oluşudur. Bütün nazım şekilleriyle, hatta edebiyatımızda örnekleri nadiren görülen müsebbâ, müsemmen ve muaşşer gibi musammatlar, ayrıca her harften kâfiyeli bendlerle oluşturulan murabba ve terkib-i bend gibi tamamen orijinal şekillerde kaleme alınan naatler, şairlerin naat yazma ve bu vadiye yenilik getirme gayretlerinin bir göstergesidir.⁵

Naatlerin bu derece yaygın olmasının birçok sebebi vardır. Bu konu şekil ve tertip hususiyeti yönünden ele alınca,

bütün İslâm edebiyatlarında ortak bir geleneğin mevcudiyetinden söz etmek mümkündür. Şöyle ki: Hacimli veya küçük, tıptan tarihe, coğrafyadan astronomiye kadar dinî, ilmî ve edebî bütün eserlere Cenab-ı Hakk'a hamd mahiyetinde "hamdele" ve Hz. Peygamber'e salât ve selâmda bulunmak üzere "salvele" ile başlanması İslâmî bir gelenektir. Bu meyanda mensur eserlerin mukaddimelerinde "salvele" yanında bazen birkaç cümle veya birkaç beyitle, bazen de müstakil bir bölüm hâlinde Hz. Peygamber'in naatine yer verilmiştir. Manzum eserler olan divan ve mesnevîlerde ise tevhid ve münacattan sonra Hz. Peygamber methinde bir naatin bulunması vazgeçilmez bir bölümdür. Ancak bazı mürettep divanların mukaddime, tevhid, münacat sırasına yer vermeden doğrudan naatle başladığını da görürüz. Karamanlı Nizamî, Tacizade Cafer Çelebi, Yahya Bey, Nef'î, Şeyhülislâm Yahya, Cevrî, Fehim-i Kadîm, Şeyh Galîp, Esrar Dede, Sürurî, Hersekli Arif Hikmet Bey ve Ziver Paşa'nın divanları bu tertipte, doğrudan naatle başlayan eserlerdir. Bunun yanında şairler, divanlarında mukaddimeden başlayarak,⁶ hemen her bölümde ve bütün nazım şekilleriyle naatler kaleme almışlar; kaside, gazel, mesnevî, kıt'a, müstezad, terci-i bend, terkib-i bend, musammatların her çeşidi, rubaî, tuyuğ, müfred ve mısra şeklinde yazılan naatler divanların her bir bölümüne serpiştirilmiştir. Bu nazım şekillerindeki naatlerin bütün örneklerini, Yahya Nazîm (ölm. 1727)'in beş divandan oluşan hacimli eserinde görmek mümkündür.⁷

Divanlarda naatlerle ilgili dikkat çeken bir diğer husus da gazeliyyat bölümünün tertibindedir. Bu bölümde gazeller kafiye göre sıralanırken, her harfte yazılan gazeller gelişigüzel alınmaz, tevhid, münacat, naat veya mev'ize yollu, ahlâkî ve tasavvufî mahiyette olanları başta yer alır. Bu sebeple birçok şair; kafiye harfi değiştiği zaman ilk gazelin naat muhtevasında

olmasına özen göstermiş; Yahya Nazîm ve Müştak Baba (ölm. 1833)⁸ bu tertip hususiyetini gazeliyyat bölümünün tamamında; Akşemseddinzade Hamdullah Hamdî, Zatî, Fuzulî, Ruhî-i Bağdadî, Hayalî, İffet-i Bursevî ve Seyyid Nigârî de bazı gazellerin başında kısmen uygulamışlardır.

On yedinci yüzyılın sonu ile on sekizinci yüzyılın başlarında karşımıza çıkan bir diğer özellik de, naatlerden müteşekkil divanlardır. Yukarıda bahsi geçen Yahya Nazîm'in; naatlerin çoğunlukta olduğu, beş mürettep divandan oluşan hacimli eserinde bütün nazım şekillerinden toplam 297 naatin yer aldığı görülmektedir. Yine aynı dönemin tezkiresiyle meşhur şairi Bursalı İsmail Belîğ⁹ (ölm. 1729)'in yedi naatten müteşekkil Seb'a-i Seyyasre adlı müstakil bir eserinin varlığı biliniyorsa da, bu eser bugün elimizde mevcut değildir.¹⁰ Mesnevî tercümesiyle tanınan velud şair Süleyman Nahîfî (ölm. 1738-39)'nin Hilyetü'l-Envar adlı eseri de yalnızca naatlere ayrılmış müstakil bir eserdir. Aynı şekilde tekke şairlerinden Neccarzâde Rızâ (ölm. 1746)'nın beş bölümden oluşan divanının büyük kısmını, özellikle gazel tarzında yazılmış naatler teşkil eder.¹¹ On sekizinci yüzyıl naat şairlerinin son temsilcisi ise Salâhî-i Uşşakî (ölm. 1782)'dir. Salâhî'nin üç divandan müteşekkil nu'ût divanında 30 Arapça, 30 Farsça ve 141 Türkçe naat mevcuttur.¹² Aynı gelenek on dokuzuncu yüzyılda Mehmed Tefvik ve Mehmed Fevzi'nin eserlerinde devam ettirilmiştir.¹³

Şairlerimizi asırlar boyunca naat vadisine sevk eden, binlerce naatin kaleme alınmasındaki tertip hususiyeti dışındaki asıl sebepler, Hz. Peygamber'i övmekte Cenab-ı Hakk'a uyma arzusu, O'na duyulan sınırsız sevgi ve O'nun şefaatine nail olma ümididir. Bugün asıllarına ulaşamadığımız Tevrat, Zebur ve İncil'de Hz. Peygamber'in risaletine ve özelliklerine dair bilgilerin mevcudiyeti yanında;¹⁴ Kur'ân-ı Kerim'de birçok

ayette Hz. Peygamber'in ahlâkı, merhameti, her yönüyle üstün ve örnek şahsiyeti, bizzat Cenab-ı Hakk'ın kelâmıyla methedilir. "Biz seni ancak âlemlere rahmet olarak gönderdik." (*Enbiya*, 21/107); "Sizin için Allah'ın resulünde pek güzel bir örnek vardır." (*Abzâb*, 33/21); "Hiç şüphesiz büyük bir ahlâk üzeresin sen." (*Kalem*, 68/4); "Andolsun size, içinizden bir peygamber geldi ki zahmet çekmeniz O'nu incitir ve üzer. Size çok düşkündür, müminlere çok merhametlidir, çok şefkatlidir." (*Tevbe*, 9/129) gibi. Son asır şairlerinden Hüseyin Şemsi Ergüneş bu hususu, şairane ifadesiyle dile getirir:

*Bütün medhiyeler bir katredir bahr-i kemâlinden
Yüce şânında Hak medhiye inzâl etti Kur'ânı¹⁵*

Bu yüzden şairler naat yazmadaki amaçlarının Cenab-ı Hakk'a uyma arzusu olduğunu açıkça belirtirler.

*Hakka pey-revlik idiüp kâ'ide-i medhünde
Eyledüm eşk-i hacâletle bu yüzden inşâd*

Nâbi¹⁶

Divan şiirinin son büyük üstadı Şeyh Galip, şairane bir zekâyla, Allah'a şirk koşmanın en büyük günah olduğunu hatırlatırken Hz. Peygamber'i methetmekte Yüce Yaratıcı'ya ortak olmanın suç veya isyan sayılmayacağını dile getirir:

*Senin medhinde şirket eylesem Mevlâya ma'zûrum
Bu bâbda cürm ü isyâna bakılmaz yâ Resulallâh¹⁷*

Şairlerimiz Hz. Peygamber'in en büyük mucizesi olan Kur'ân-ı Kerim'i, O'nun şanını ilân eden en güzel methiye kabul ederken; Cenab-ı Hakk'ın övdüğü o yüce zatı methetmekteki yetersizliklerini de itiraf ederler. Bu özellik, naatleri devlet büyüklerini övgü için kaleme alınan kasidelerden ayıran bir farktır. Kasidelerde şairler fahriye bölümünde kendi şairlik kudretlerini överken, naatlerde kelâmullah ile övülen bir şahsı methetmeye kimsenin gücünün yetmeyeceği, İlâhî bir vahiy olan

Kur'ân-ı Kerim yanında şiirin yetersiz kaldığı, şairlik gücünün de Yüce Peygamber'i övmeye âciz olduğu açıkça belirtilir:

Sen vahy-i âsumân ile itdiğini ayân

Ben kim olam ki şî'r ile şerh ü beyân kalam

Kemâl Paşazâde¹⁸

Şairler bu konuda öyle tevazu gösterirler ki, Yüce Peygamber'i methetmeyi kevser suyu elde etmek için kuyu kazmaya benzetirler.¹⁹ Ancak şairler, her ne kadar yetersiz olduklarını ifade etseler de Hz. Peygamber'i övmek amacıyla naat yazmaktan kendilerini alamamış, naat vadisinde şiirler söylemelerine şairane sebepler ileri sürmüşlerdir. Örneğin Nâbî;

Bende de cür'et-i medhün o memerdendir kim

*Geldi nutk itdi buzûrunda nebâtât u cemâd*²⁰

mısralarıyla Hz. Peygamber'in avucunda taşların tespih etmesi ve ağaçların O'na selâm vermesi gibi mucizelerine işaretle; O'nun huzurunda taşların, bitkilerin bile dile gelmesinden cesaret alarak naat yazmaya cüret ettiğini söylerken; bir başka naatında farklı bir sebep göstererek; Cenab-ı Hakk'ın habibi olan Peygamber'in methini şair diliyle duymak için insanlara edebî zevk ve belâgat gibi mezzetler verdiğini belirtir.²¹

Ancak şairleri naat yazmaya teşvik eden sebeplerin en önemlisi Yüce Peygamber'in şefaatine nail olma isteğidir. Şeref Hanım'ın;

Naatten gerçi ümîd-i şu'arâ

*İntisâb etmedir ey şâh sanda*²²

mısralarında gayet veciz bir dille ifade ettiği bu ümit yersiz değildir. Hz. Muhammed (s.a.s.) henüz hayatta iken "Kaside-i Bürde" şairi Ka'b bin Zühayr (ölm. H. 26/M. 645 ?), methiyesiyle Hz. Peygamber'in affına nail olmuş, ölümden kurtulmuştur. İslâm âleminde büyük şöhret kazanan bu naatin hikâyesi de ilginçtir.

Ka'b bin Zühayr, Mekke fethinde kardeşiyle birlikte şehirden kaçmış, daha sonra kardeşi Büceyr'i genel durumu araştırması için geri göndermiştir. Büceyr, Yüce Peygamber'in yanına gelince İslâmiyet'i kabul etmiş; bunu duyan Ka'b da kardeşini bir şiirle hicvetmiştir. Daha sonra bu davranışının kendisini tehlikeye atacağından endişelenerek kaçmaya başlayan Ka'b'ı, hiçbir kabile kabul etmemiş; kardeşinin gönderdiği haberle kendisini kaçışın değil, Hz. Peygamber'in affına sığınmanın kurtaracağını anlayınca, "Bânet Su'âd..." sözleriyle başlayan bir kaside kaleme alan ve Medine'ye giden şair, methyesini Hz. Peygamber'in huzurunda okumuş ve affedilmiştir.

Ka'b bin Zühayr, kasidesinin; "Muhakkak ki Allah'ın elçisi, Allah'ın nuruyla hak ve hidayete ulaşılan keskin kılıçlardan bir kılıçtır." beytini okuyunca Yüce Peygamber fevkalâde mütehasis olmuş, "Bürde" denilen çizgili Yemen hırkasını şaire hediye etmiştir. Bu sebeple Ka'b'ın methyesi, "Kaside-i Bürde" adıyla anılmaktadır. Henüz İslâmiyet'i sindirememiş bir kaçığın ölüm korkusuyla yazdığı bu manzume gerçekte İslâmî motiflerden ziyade cahiliye unsurları taşır. Fakat Hz. Peygamber'in huzurunda okunmuş olması ve şairinin bizzat Peygamber tarafından mükâfatlandırılması nedeniyle İslâm edebiyatlarında son derece önemi haiz bu methiye uzun süre her ilim meclisinin açılışında okunmuş, onsuz söze girilmemiştir.²³

Ka'b bin Zühayr'ın kasidesiyle hem kurtulması, hem de Hz. Peygamber'in affına ve ihsanına nail olması, şairlere nâatleri vasıtasıyla şefaate ulaşma ilhamı vermiştir:

*Çünkü Ka'b İbni Zühayr'ın günebin afv itdün
Mijde-i afv ile eyle bu günebkârı da şâd*²⁴

Şairlerimizin talibi olduğu af ve ihsan, Hz. Peygamber'in mahşerde tecelli edecek olan şefaattir. Şefaât ümidi bütün nâatlerde en önemli muhteva hususiyeti olarak karşımıza çıkar.

Dolayısıyla naatler, yalnızca Peygamber methini konu edinen şiirler olmak dışında; şefaât istenilen “istişfâ” ve yardım dilenilen “istimdad” türlerinin özelliklerini de gösterirler. Bu bakımdan naatler; Hz. İsa'nın can bağışlayıcı nefesi gibi her derde deva bilinmiş, özellikle günahkârların yegâne dermanı olarak telâkki edilmiştir. On yedinci yüzyıl şairi İsmetî bu yüzden hoş bir teşbihle naati, cehennem korkusuna karşı Müslümanların sığınağı, âdetâ ateşe karşı bir muska kabul eder:

Ser-levh-i naat-ı cemâl-i Peygamberî

*Kim burç-ı cân-ı ümmet imiş havf-ı nârdan*²⁵

Şairlerimizi, asıl gaye şefaât talebi olmak üzere, naat yazmaya sevk eden hususların bir diğeri de klâsik şiirimizin büyük nispette sevgiye ve sevgiliye hasredilmesi, naatlerin de sevgiyi terennüme son derece müsait bir tür olmasıdır. Her mümin; bir âşık, Hz. Peygamber ise tek maşuk-ı hakikî olarak telâkki edilmiş; hem Allah'ın hem de insanların sevgilisi, Habibullah ve Habib-i İbad olan Yüce Peygamber'e naatler vasıtasıyla arz-ı muhabbet ve methiye hisleri ifadeye çalışılmıştır. Bu arada şairler, Hz. Peygamber'i tavsif ve tasvir amacıyla divan şiirinin bütün malzemesini, söz sanatlarını kullanmaya; dolayısıyla şairlik hünerlerini göstermeye imkân bulmuşlardır. Örneğin Hz. Peygamber'in fizikî özelliklerini²⁶ konu edinirken edebî, dinî ve tasavvufî teşbihlerden önemli ölçüde faydalanan şairleri; “Ferd-i Bî-çûn u Çerâ” (niceliksiz ve niteleksiz) olan, benzeri ve zıddı bulunmayan Cenab-ı Hakk'a tevhidler yazmaktan ziyade, naat vadisine sürükleyen önemli bir sebep de arz edilen özellik olmuştur.

Naatlerin Hz. Peygamber sevgisini konu edinen bir tür olduğuna işaret eden on beşinci yüzyıl şairi Mehmed; saharlar kâğıt, ağaçlar kalem, denizler mürekkep olsa; melekler, insanlar ve cinler kıyamete kadar gece gündüz çalışsalar, Yüce

Peygamber'in naatinin binde birini yazamayacaklarını, ancak O'na duyulan büyük sevgiden dolayı böyle bir âdet olduğunu hatırlatırken bir hikâye anlatır: Hz. Yusuf, pazarda köle olarak satıldığı zaman, onun güzelliğini gören halk, ağırlığınca altın teklif ederken yaşlı bir kadıncağız da elinde bir iki parça iplikle mezada yetişmek için koşmaktadır. O güzel için herkes evini barkını ortaya koyarken, kadıncağızın elindeki ipliği görenler ona gülünce kadın cevap verir:

Metâ'im ger kamunun kemteridir

*Desinler Yûsuf'a bu müşterîdir*²⁷

Naatler muhteva yönünden incelendiği zaman; şairlerin Hz. Peygamber'in isim ve sıfatlarını, kâinatın efendisi, yaratılışın gayesi, Cenab-ı Hakk'ın habibi olduğunu, örnek ahlâkını, üstün vasıflarını, manada ve surette hiç kimsenin benzemesi mümkün olmayan eşsiz güzelliğini, mucizelerini, miracını ve diğer peygamberlerden üstünlüğünü ayet ve hadis iktibaslarıyla teyid eden ifadelerle ele aldıkları görülür. Özellikle naatlerin son bölümünde günahkârlığını itiraf ederek şefaata talebinde bulunan şairler, kıyamet gününün tasvirini, o çetin günde şefaata yetkisinin yalnızca Hz. Peygamber'e mahsus olduğunu, onun âlemlere rahmet olarak gönderildiğini ve şefiülmüznibin oluşunu önemle vurgularlar. Tacizade Cafer Çelebi'nin;

Ey serfirâz-ı halk etek senin el benim

Şol gün ki ola bir ayak üstünde bin ayak

sözleriyle tasvir ettiği mahşer gününde, o müthiş hengâmede, insanlar kendilerine bir şefaata arayacak ancak başvurdukları diğer peygamberler “nefsî nefsi” yani nefsim, kendim diyerek insanlara başka şefaata aramasını söyleyecek; bunun üzerine herkes Hz. Peygamber'e gidip Allah'ın en son ve en sevgili peygamberinden affolunmaları için şefaati isteyeceklerdir. Âlemlere rahmet olarak gönderilen Yüce Pey-

gamber; “Ya Rab ümmetî, ya Rab ümmetî” diyerek yalnızca ümmetinin kurtuluşunu dileyecek, “Makam-ı Mahmud”un sahibi ve sözü Allah katında makbul olan şahlar şahının duası kabul edilecek, şefaathazinesi açılacaktır. Naatlerde şairlerin büyük bir samimiyetle ifade ettikleri bu hadisenin en güzel tasvirini Şeyh Galip’in müseddes naatinde görürüz:

*Ol dem ki velîlerle nebîler kala hayran
 “Nefsî” deyü dehqetle kopa cümleden efgan
 Ye’s ile usâtın ola avvâli perîşan
 Destûr-ı şefâatle senindir yine meydan
 Sen Ahmed ü Mahmud u Mubammed’sin efendim
 Hak’tan bize sultan-ı müeyyedsin efendim*

Naatler dil ve üslûp yönünden incelendiği zaman, bütünüyle dinî bir tür olması hasebiyle, İslâmî kültürde yer alan birçok Arapça ve Farsça kelime ve bu dillerdeki terkiplerin yer alması tabii karşılanmalıdır. Ancak samimî bir sevginin ürünü olan, şefaathazinesinin ön plâna çıktığı ve lirizmin hâkim olduğu bu şiirlerde, şairlerin sanatkârlık gösterme iddiasına girmediği; naatlerin genellikle sade bir dille kaleme alındıkları müşahede edilir. Üslûpta da şairler özentili, süslü ifadelerden kaçınmış ve içten duygularını dile getirme gayreti sergilemişlerdir. Ayrıca şairlerin esasen methiyeye yönelik bir tür olan naatlerde; tahkiyevî üslûbu değil, hitabî tarzı kullanmayı tercih etmeleri; bir yandan lirizmi artıran bir özellikken diğer yandan da Hz. Peygamber’e duyulan sevgiyi ve onun tebliğ ettiği din ve en büyük mucizesi Kur’ân-ı Kerim’le ebediyen diri olduğuna dair inancı desteklemektedir.

Klâsik edebiyatımızdaki binlerce naat arasında şöreti veya tesiriyle doruğa ulaşanları belirtmek gerekirse; ilk sırayı Fuzulî’nin “Su Kasidesi”ne, ikinci sırayı Şeyh Galip’in yukarıda bir bendi verilen müseddes-i mütekerrire şeklindeki naati-

ne ve üçüncü sırayı da Fehim-i Kadîm'in daha çok edebî muhitlerde ün kazanan; Yahya Nazîm, Vahid Mahtumî, Neşatî, Şeyh Galip, Recep Enis Dede ve İzzet Molla gibi şairler tarafından tanzir edilen "rûz u şeb" redifli naatine vermek mümkündür. Ayrıca Nâbî'nin hac yolculuğunda Medine'ye giderken muhtemelen o anda irticalen söylediği;

*Sakın terk-i edebden kâfî-yı mahbûb-ı Hudadır bu
Naẓargâb-ı İlahîdür makâm-ı Mustafadır bu*

mısralarıyla başlayan gazeli de farklı bir kutsiyet ve şöhrere sahiptir.

Anadolu sahasında on üçüncü yüzyılda ilk örnekleri verilmeye başlanan ve klâsik şiirimizde gelenek hâlinde yaygınlığı devam ettirilen naatler; on dokuzuncu yüzyılda Tanzimat'ın ilânıyla başlayıp günümüze kadar uzanan ve daha çok batı kültürünün tesiriyle gelişen edebiyatımızda da canlılığını korumuştur. Ziya Paşa, Muallim Naci, Makbule Leman, İsmail Safa, Mahmud Celâleddin Paşa. Recaîzade Mahmud Ekrem, Trabzonlu Muallim Cudî, Mehmed Akif Ersoy, Ali Ekrem Bolayır, İbnülemin Mahmud Kemal İnal, Yahya Kemal Beyatlı, Kemal Edip Kürkcüoğlu, Faruk Kadri Timurtaş, Enver Tuncalp, Abdullah Öztemiz Hacıtahiroğlu, Feyzi Halıcı, Sezai Karakoç, Ali Ulvi Kurucu, Ahmet Efe, Muhsin İlyas Subaşı, Mustafa Ruhî Şirin ve isimlerini sayamadığımız daha birçok şair naat zincirini devam ettirmiştir.²⁸

Türkiye Diyanet Vakfının 3 Ekim 1990 tarihinde Kutlu Doğum Haftası'nın açılışında sonucunu ilân ettiği, ilk üç dereceyi Nurullah Genç, Şükrü Karaca ve Fatih Okumuş'un aldığı Naat-ı Şerif Yarışmasına 2500 adet şiirin gönderilmesi de; Türklerin gönlündeki Peygamber sevgisi ve edebî zevki içinde naatlere verdiği müstesna yer için benzersiz bir tablo oluşturmaktadır.²⁹

Sonuç olarak rahatlıkla ifade edebiliriz ki; Hz. Peygamber'e duyulan samimî sevginin göstergesi kabul edilen, başta naatler olmak üzere onunla ilgili türler dolayısıyla, bütün dünya edebiyatlarında istisnasız başka hiçbir şahıs, hiçbir din veya müessese etrafında böyle asırlar boyunca devam eden zengin bir edebiyat teşekkül etmemiştir. Bu konuda Hz. Muhammed (s.a.s.) tektir, müstesnadır. Türk edebiyatı Hz. Peygamber konulu sayısız örnekle başta gelirken, naatler de edebiyatımızın en yagın türü olmanın haklı unvanına sahiptir.

Dipnotlar

- * Selçuk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Öğretim Üyesi.
- 1 İbn Kesir Ebu'l-Fida İsmail b. Ömer, es-Siret'ü'n-Nebeviyye, 2. bs. Beyrut, 1394, C. III, s. 18; Kâmil Miras, Sahîh-i Buharî Muhtasarı Tecrid-i Sarîh Ter-cemesi ve Şerhi, 6. bs., Ankara, 1982, C. VI, s. 45.
- 2 Bilgi için bk. Emine Yeniterzi, Divan Şürinde Naat, Ankara, 1993, s. 15-20.
- 3 Bu tespit için ayrıca bk. Fuad Köprülü, Edebiyat Araştırmaları, Ankara, 1986, s. 268.
- 4 Ensar Aslan, Çıldır şık Şenlik, Hayatı, Şürleri ve Hikâyeleri (İnceleme-Metin-Sözlük), Ankara, 1975, s. 92-93.
- 5 Bilgi için bk. E. Yeniterzi, age, s. 89.
- 6 Necatî, Ahmed Paşa, Şehî, Taşlıcalı Yahya, Fuzûlî ve Ulvî'nin divanlarında-ki mukaddime bölümleri konumuz için örnek teşkil ederler.
- 7 Yahya Nazım, Divân-ı Belâgat-Unvan-ı Nazım, İstanbul, 1257, 500 s.
- 8 Kemal Yavuz, "Müştak Baba ve Naatları", İlmî Araştırmalar, S. 5, İstanbul, 1997, s.259-277.
- 9 Abdülkerim Abdülkadiroğlu, Bursalı İsmail Belîğ, Ankara, 1985, s. 165-166.
- 10 Süleyman Nahîfî, Hilyetü'l-Envâr, Millet Kütüphanesi Ali Emiri Kitapları, Manzum Nu: 429.
- 11 Rıza, Divan, İstanbul, 1262.
- 12 Salâhaddin-i Uşşakî, Divan-ı Salâhî Fî-Naati'n-Nebî sallallahüaleyhi vessellem, Süleymaniye Kütüphanesi, Esad Efendi Böl., Nu: 2650/1; Mehmet Akkuş, Hz. Peygamber'e Naatlar (Divân-ı Nu'üt-ı Salâhî), Ankara, 1999.
- 13 es-Seyyid Mehmed Tefvik, Kasâ'id-i Tefvik, İstanbul, 1304; Mehmed Fevzî, et-Tevesşülâtü'l-Fevziyye Fî-Nu'ütü'n-Nebeviyye, İstanbul, t.y.

- 14 Kadı Mahmud bin Hasan, Hz. Muhammed'e Dair Tevrat, Zebur ve İncil'deki Nasların Tercümesi Risalesi, Süleymaniye Ktp., A. N. Tarlan Böl., Nu:144/IV, bk. 57b-59b.
- 15 Hüseyin Şemsi Ergüneş, Şemsi Divanı, Der.: Muhiddin Ergüneş, Ankara, 1976, s. 41.
- 16 Ali Fuat Bilkan, Nâbi Divânı, İstanbul, 1997, C.I, s. 19; benzer bir örnek için bk. Hasibe Mazıoğlu, Ahmet Remzi Akyürek ve Şürleri, Ankara, 1987, s. 37.
- 17 Naci Okçu, Şeyh Gâlib, Hayatı, Edebî Kişiliği, Eserleri, Şürlerinin Umumî Tahlili ve Divanının Tenkidli Metni, Ankara, 1993, C.II, s. 820.
- 18 Mustafa Demirel, Kemal Paşazâde, Yûsuf u Züleyha (Seçmeler), Ankara, 1983, s. 37; benzer örnekler için bk. Şeyhülislâm Yahya, Divanı Yahya, İstanbul, 1334, s. 67; Sünbülzâde Vehbî, Divan-ı Vehbî, Bulak, 1253, s.6; Aziz Mahmud Hüdayî, Külliyyât-ı Divan-ı Hazret-i Hüdayî, İstanbul, 1287, s. 13; Şeref Hanım, Divan-ı Şeref Hanım, (İstanbul) 1292, s. 18; Franz Babinger, Fetih-nâme-i Sultan Mehmed, İstanbul, 1955, s. 7; Faruk Kadri Timurtaş, Süleyman Çelebi, Mevlid (Vesîletü'n-Necât), İstanbul, 1970, s. 25; Ali Nihad Tarlan, Ahmet Paşa Divanı, İstanbul, 1966, s. 10.
- 19 Sedit Yüksel, Mehmed, Işk-Name, İnceleme-Metin, Ankara, 1965, s. 69.
- 20 A. F. Bilkan, age, s. 25.
- 21 A. F. Bilkan, age, s. 1138.
- 22 Şeref Hanım, age, s. 17.
- 23 Zeki Mübarek, el-Medaihü'n-Nebeviyye Fi'l-Edebî'l-Arabî, Mısır, 1354, s. 20-26.
- 24 A. F. Bilkan, age, s. 25.
- 25 Haluk İpekten, İsmetî Divanı (Edisyon Kritik), Ankara, 1974, s. 28.
- 26 Hz. Peygamber'in naatlerde konu edinilen bedenî özellikleri için bk. E. Yeniterzi, age, s. 207-264.
- 27 S. Yüksel, age, s. 67.
- 28 Bilgi için bk. E. Yeniterzi, age, s. 67-69; Emine Yeniterzi, Türk Edebiyatında Naatlar (Antoloji), Ankara, 1993.
- 29 Bu yarışmaya gönderilen ve takdir sırasında ilk yüze giren şiirler yayımlanmıştır: Günümüz Dilinden Hz. Peygamber'e Naatlar, Ankara, 1991.

Fars edebiyatında naatler

Mustafa Çiçekler

Fars edebiyatında ilk dönemlerden itibaren şairlerin yöneldiği şiir türlerinin en eskilerinden birisi övgü şiirleridir.

İslâm sonrası dönemde oluşup gelişen ve günümüze kadar ulaşmış ilk Farsça şiirlere bakıldığında konusunun sultanları ve emirleri medh eden şiirler olduğu görülmektedir.

Müşterek kaynak ve pınardan beslenen edebiyatlar olarak değerlendirebileceğimiz Arap, Fars, Türk ve Urdu edebiyatlarında eser veren ve şiir söyleyen ediplerin çoğu, eserlerine Allah'a hamd/tevhid ve Hz. Peygamber'e salât ve selâm/naat ile başlamıştır. Bazan naatten sonra dört halifeyi, imamları ve din büyüklerini övmüşler, ardından esas konuya girmişlerdir. Tarih, tefsir, coğrafya, tabii ilimler, tezkire, tasavvuf ve edebiyat gibi Fars nesrinin klâsik eserlerinin çoğu tevhid ve Hz. Peygamber'e naatle süslüdür. Hatta peygamberlerin hayatlarına dair yazılmış olan kitaplarda yazarlar teberrükten ilk olarak İslâm Peygamberi'nin hayat hikâyesini yazıp sonra diğer peygamberlerin hayatlarına geçerler.

Eserlere tevhit ve naatle başlama geleneği, tercüme eserlerde de görülür. Örneğin, İslâm öncesi devreye ait olup Sanskritçe yazılmış olan Kelile ve Dimne, Nasrullah Münşi tarafından tercüme edildiğinde esere tevhit ve naatle başlamıştır. Aynı şekilde aslı Eşkanîler döneminde yazılmış olan

Vîs ü Râmîn mesnevisinde şair Fahrüddîn Es'ad-i Gurganî de bu geleneğe uyarak tevhid ve naatle eserine başlamıştır.

Fars Edebiyatında övgü şiirlerini iki ana grupta değerlendirmek mümkündür.

Birinci grup: Saray şairlerinin, zamanın padişah veya hâkimini övdüğü ve hediye almak düşüncesini taşıyarak söylediği kasidelerdir. Bu grupta yer alan şairler arasında Enverî, Zahirüddîn-i Faryabî, Minuçihri, Unsurî vb. zikredilebilir.

İkinci grup: Dinî içerikli övgülerdir. Bu türde şair, Hz. Muhammed'i, dört halifeyi ve imamları medh eder. Bu tür övgüler ilk dönem şairlerinde ve genel olarak da Moğollardan önceki dönemlerde yaygın bir şekilde görülmez. Ancak XV. asırdan itibaren, özellikle de Safevîler döneminde dinî içerikli övgüler artmıştır. Bu türde şiir söyleyen şairler özgür tabiatlı, dindar, arif ve zahit kimselerdi. Hatta bir çoğunun vaaz meclisleri bulunmakta idi.

Örnek olarak Fahreddîn-i Irâkî (ölümü 1289)'nin külliyyatında bulunan Hz. Peygamber için yazmış olduğu naatin tercümesini veriyoruz:

Naat

*Aşıklar gönül kapısında asılı sevda halkasını çalınca
Sevgilinin sevda ateşini şeyda gönülde yakarlar
Sevgilinin derdini arpın tellerine
döküp gönülleri gama salarlar
Ona kavuşunca canlarını ayaklar altına atarlar
İki dünya sofrasını terkederler, özgürce
Özgürlük taşını dokuz katlı bu mina kâseye çalarlar
Mest olup hepsi varlık denizini içlerine çekerler
Kınanmaktan korkarlar, çöle çadır kurarlar
Karanlıklardan geçip bengisuya ulaşırlar*

*An be an cana can katan kadahi can ve gönüle vururlar
 Ölümsüzlük suyu ile dudaklarını ıslatınca Hızır gibi
 Medine'nin Efendisi'nin sarayının toprağını öperler
 Alemlerin rahmeti, Allah'ın Resulüdür o. Melekler,
 Kapısında "Lebbeyk! Evhallâhu mâ evbâ" diye seslenirler
 Ezelde hutbesi "Ve'd-dubâ" diye yazılmıştır
 Şimdi "Sübbâne'l-lezî esrâ" neveti çalınsa be-câdır
 "Kabe kavseyn"de yakınlık yaygısı serilince ona
 İkbâl sancağını "Ev ednâ" burcuna dikerler
 Anber saçan misk kokulu zülfünü "Yâsîn" ile temizlerler
 Cennet gibi yüzüne sarkan saçlarını "Tâhâ" ile kıvrırılar
 Yüzünün nurunun parlıtsından, yanmasın diye güneş
 Başının üstüne buluttan bir gölgelik açarlar
 Tabiatının güzel kokusundan
 birazını İsâ'nın nefesine katarlar
 Yüzünün mumunun ışığından Musâ'nın ateşini yakarlar
 Sekiz cennet bahçesi elinin kırağısından beslenir
 Köpük gibi dokuz feleği de o denize atarlar
 Dünyadan dâba değerli olan Kâbe'dir, yani O'nun dergâhı
 Kainatın sekiz köşkü onun toprağına iltica eder
 Onun el denizi âb-ı hayâtın kaynağı olduğundan
 Çakıllar da onda dile gelir, şüir söylemeye başlarlar
 Elini kalkın edip parmaklarını yay yapınca
 Boyun eğdirme okunu düşmanın üzerine atarlar
 Onun değerli eşiği için her nefeste
 Binlerce can kerpiciyi beden kalıbına atarlar
 Mutfağının bacası için atlastan çadırı
 Ayna gibi parlak bu yedi katlı takım üzerine kurarlar
 Binisini en yüksek makamın meydanında kışnetirler
 Maiyeti dokuz katlı yeşil gök kubbeye çadırlarını kurarlar
 Sokağının meşalecileri ber ay kutlama yaparlar*

Dergahının gölgeliğini şemsiye gibi olan güneşten yaparlar
 Kapısında bekçilik yapanlar dünyadan altın elde etmese de
 Altın yığını güneşin yoluna saçarlar
 Hizmetçileri Hak'tan başkasına boyun eğmezler
 Bağlıları başlangıç ve sona ayak basarlar
 Onun seçkin dostları, kutlu has meclisinin nedimleri
 Ona böyle yakınken Adem ve
 Harva'dan nasıl dem vururlar?
 Onun dostluğu olmadan gönülde,
 Hak'ın dostluğunu bulamazsın
 Onun şefkat mübriyle Hak'ın mübriünü aynı yerde vururlar
 Kim onu kendinden çok sevmezse, sürülmüştür/ kovulmuştur o
 Dünya kadar taati olsa da kapıyı yüzüne kapatırlar
 Dünya kadar günahı olsa da, onu sevse biri
 Cennetü'l-me'vâ'da ona bir çadır kurarlar
 Onun izinden gitmediği halde
 gözünün gördüğünü söyleyen kişinin
 Gören gözlerine erenler, toprak saçarlar
 Irâkê onun izinden gittiği için başir gününde
 Yeridir değerli çadırını en üst zirveye kursalar

Cumhuriyet dönemi Türk şürinde naatler

Sezai Coşkun

Klâsik edebiyatımızın önde gelen nazım türlerinden naat, Peygamber Efendimiz'i övmek maksadıyla yazılması dolayısıyla münacaat ile normal şür arasında ara bir kategoriyi teşkil etmiştir. Klâsik olmanın gereklerinden olan formlar eşliğinde söylenen bu şürlerde, ortak formlar vasıtasıyla 'farklı olan' yakalanmaya çalışılmıştır. O'na ilk naat söyleme şerefini elde eden Hasan b. Sabit ile Kâ'b b. Züheyr'den günümüze değin bu konuda şür yazanların hemen hepsi Efendimiz'i en iyi anlatacak ifadenin peşindedirler. Bir anlamda 'kelimelerin bittiği yerde başlayan bir insan'a kelimelerle destan düzme gayreti... Ancak bu yazılanlar da göstermektedir ki, o ifade yakalanamamıştır ama ebediyete değin yakalanmaya çalışılacaktır. Bunun en büyük göstergesi olarak hâlâ O'na her âşık olanın bir naat yazma gayretini kaydedebiliriz.

Bilindiği gibi peygamberimizin mayası sevgi olduğundan O'nun için yazılan her şür sevgi ifadeleriyle doldurulmuştur. Klâsik edebiyatımızda yazılan naatlarda kullanılan kalıp ifadelerin başında 'Ya Resulallah, Sultanım, Efendim,' gelmektedir. Dikkat edilirse bu ifadelerin bir sesleniş edası taşıdıkları görülecektir. Ancak Tanzimat'la beraber bu yapı değişmeye başlamıştır.

Tanzimat'ta ilk naatsiz divanın yazıldığını görürüz. Yine bu dönemde Akif Paşa'nın ve Şinasi'nin ilâhî hikmet karşısında aldıkları tavırlar gelenekleşmiş bakışların dışında bir mahiyet arz etmiştir. Artık ilâhî olan, aklın çerçevelerine sığdırılmaya çalışılmıştır. Fakat naat yazımı yine de sekteye uğramamıştır. Cumhuriyet'in ilk yıllarında ise din adamları haricinde pek fazla naat yazan kişiyi görmeyiz. Şair kimliğiyle ön plâna çıkan kişilerin naat yazmalarına ise daha çok 1950'lerden sonra rastlamaktayız. Bu yılların şiirinin karakteri şüphesiz naat formuna da yansımıştır. Günümüze değin de naat formu farklı yapılar kazanarak da olsa devam etmiştir. Bazı kuruluşların da naat yazımını desteklemeleriyle ayrıca bir önem ve mahiyet kazanmaya başlamıştır.

Cumhuriyet döneminde naat yazan başlıca şairler olarak Necip Fazıl Kısakürek, Sezai Karakoç, Arif Nihat Asya, Ali Ulvi Kurucu, Erdem Beyazıt, İsmet Özel, Bahaattin Karakoç, Mehmet Akif İnan, Hilmi Yavuz, Mustafa Miyasoğlu, Bekir Sıtkı Erdoğan gibi şairler görülmektedir. Ancak şu unutulmamalı ki, naat yazan kişiler bununla sınırlı değildir. Özellikle din adamlarının yazdıkları naatler gözardı edilmemelidir.

Yukarıda isimlerini kaydettiğimiz şairlerin naatlerinin genel özelliklerine baktığımızda form olarak klâsik edebiyatımızdaki formlardan ayrıldıklarını görürüz. Serbest vezinden aruz veznine birçok kalıpta yazılan bu naatler içerik olarak da farklıdır. Klâsik dönemde daha ziyade peygamberimizi öven ve O'nun varlığından dolayı duyulan mutluluğu dile getiren naatler, son dönemlerde O'nun yokluğuyla modern dünya insanının içine düştüğü bunalımlar dile getirilmektedir. Bu son dönem şiirlerinde, peygamber daha ziyade insanlığa ruh veren ve onu insanî boyuta taşıyan yönleriyle vardır. Bu sebeple en çok üzerinde durulan tem olarak O'nun yokluğunun insanlıkta açtığı 'çoraklık' görülür. Muhakkak ki klâsik dönem-

de de Efendimiz yoktu ve O'na duyulan hasret dile getiriliyordu. Ancak Cumhuriyet döneminin şiirinde gözlemlenen fark, artık O'nun ruhlardan da silinişinin hüznüdür. Bununla beraber bütün naatlerin bu doğrultuda olmadığını tekraren belirtmemiz gerekir. Söz konusu tem, ağırlıklı olarak işlenen temdir. Bu temi en çok ve en iyi şekilde işleyen şiirlerden bir tanesi Nurullah Genç'in 'Yağmur' isimli naatidir.

*Sensizlik depremiyle hancı düştü, han düştü
Maşluma sürgün evi, zalime cihan düştü
Sana meftun ve bayran, sana ram olanlara
Bir belâ tüneline ağır imtihan düştü.*

.....

*Haritanın en beyaz noktasına kan düştü
Kırdı adaletin kılıcı kalkan düştü
Mabkûmlar yargılıyor, hakimler mabkûm şimdi
Hakların temeline sanki bir volkan düştü*

...

'Yağmur' leitmotivi etrafında işlenen Peygamber'in, yağmur gibi yağmadığı dönemlerde insanlığın hâlini tasvir eden yukarıdaki mısralar, Cumhuriyet dönemi şiirinin O'nun yokluğu dolayısıyla dile getirdiği düşüncelerin özeti gibidir. Bu bakış açısına göre tüm değer yargıları, O'nunla yerli yerine oturmuştur; bugün olmayışı o yargıları ters yüz etmiştir. Bu kapsamda değerlendirebileceğimiz diğer bir naat de Arif Nihat Asya'nın 'Naat' başlıklı şiiridir. Asya'nın burada dile getirdiği,

*ne doğruluk, ne doğru
ne iyilik, ne iyi
bahçelerde en güzel dal
unuttu yemiş vermeyi...
günahın kursağında
haramların peteği !*

...

mısralar da, Peygamber'in yokluğunun insanlıkta açtığı derin yaraları dile getirme gayretindedir. Mısralarda görüldüğü gibi Peygamber'in yokluğu, sadece iç dünyada tahribata yol açmamış; dış dünya da düzenini kaybetmiştir. Öyle ki 'dallar yemiş vermeyi unutmuştur.'

Örnek olması bakımından ve yukarıda kaydettiğimiz özellikleri ortaya koymaları yönüyle cumhuriyet döneminin önde gelen birkaç şiiirini incelememiz yerinde olacaktır.

İsmet Özel'in 'Bir Yusuf Masalı' isimli kitabına yazdığı 'Naat' bu dönem şiiirinin tüm özelliklerini kendine toplar mahiyettedir. Bir modern şair olması hasebiyle 'naat' gibi klâsik şiiire ait bir başlıkla şiiir yazması garipsenebilir. Ancak hatırlanacağı gibi söz konusu kitap, mesnevi tarzında yazılmıştır. Şair de modern şair olmasına rağmen mesnevi formunu muhafaza etmiş, münacaatla başlayıp naatle devam etmiştir.

...

*güneşin
koskoca beldeye suskunluk yaygısını serdiği
yaşlar yok
yok artık altında suskun yolları saklı tutan
karla örtülmüş kırların kıışı*

.....

*ne yesek
lokmaya vurulur gibi değil
yuduma gelmiyor içtiklerimiz*

....

*biliyoruz gündün güne çöpürleşen yer yuvarlağında
bizleri yan çizzen birer hemşehri hâline sokan nedir
çarpını çarpını giden atlardan indik
girmek için patavatsız yurttaşlar sırasına
zihnimiz âcizlerin şikâyeti sığacak kadar*

*kanırtılırken ses etmedik
 öcümüz alınacak korkusuyla irkildik
 kaldıysa bir soru içimizde
 o da bir şey:
 nerededir yerle gök arasındaki ulak
 nerde biz ?*

toplam yedi bölüm ve 84 mısradan meydana gelen bu şiirde ne Peygamber'in ismi geçiyor ne de dinî bir terminoloji kullanılmış. Şairin günlük kelimeleri bir naat kurgusu içerisinde bir araya getirişi şiiri farklı kılmıştır. Serbest tarzda yazılan şiirde görüldüğü gibi sıklıkla üzerinde durulan tem, Peygamber'in yokluğunun açtığı izlerdir. 'günden güne çopurlaşan yer yuvarlağında ' insanlık asliyetini kaybetmekte ve 'yerle gök arasındaki ulak' tan uzaklaşmaktadır. Şair, şiirinde son kısma kadar âdeta dünyanın hâlini tasvir ediyor. Ancak bu tasvir dünyanın perişanlığını ortaya koymaktadır. Sonunda bağladığı 'Ulak' Peygamber'e yaptığı telmihle bu hâl ile O'nun arasındaki bağlantıyı ortaya koyuyor. İsmet Özel, bu şiirinin dışında birçok şiirinde de Peygamber'e telmihte bulunan mısralar söylemiştir.

Peygamber'in yokluğu etrafında örgülenen bu mısraların ardından Necip Fazıl, Sezai Karakoç gibi şairlerin mısralarına baktığımızdaysa yine 'yokluğun' yer aldığını ancak bu temin önüne Peygamber'in özelliklerinin geçtiğini görürüz. Bir anlamda modern dünya, ikinci kategorideki şairlerde arka plândadır.

*Göz seni görmeli ağız seni söylemeli
 Hafıza seni anmak ödevinde mi
 Bütün deniz kıyılarında seni beklemeli
 Sen eskimoların ısınması sevgililer mahşeri*

Sezai Karakoç'un bu mısraları diğer şiiirlerindeki Peygamber'e yaklaşıımı özetler mahiyettedir. Karakoç'a göre peygamberimiz 'sevgililer mahşeri'dir. Karakoçtaki aşk temini incelediğimizde maddî aşk ile manevî aşkın birleştiğini görürüz. 'Bütün şarkılarda söylenen', 'Suna denilirken de Leyla denilirken de kastedilen' sevgili, Allah olarak da peygamber olarak da maddî sevgili olarak da yoruma imkân tanımaktadır. Karakoç, bu şiiirinin nakarat kısmında

Göz seni görmeli ağz seni söylemeli

Bütün deniz kıyılarında seni beklemeli

dile getirdiği mısralar, şairin Peygamber'i bir sevgiyle hatırladığını ortaya koymaktadır. Diğer naatlerde peygamber bir düzenin ruhunu veren kişi iken Karakoç'un mısralarında insana ruhunu veren ona gerçeğini kavratıran bir kişidir. Aynı durum Necip Fazıl için de geçerlidir. Necip Fazıl da Peygamber'e bu dünyadan hareketle değil de Peygamber'in şahsî realiteleri çerçevesinden hareketle yaklaşır. Peygamber'in hayatını manzum olarak yazan Kısakürek, 'Peygamber' isimli şiiirinde,

Sen fikir kadar güzel;

Ve tek birden tek !

Itrını süzmüş ezel;

Bal sensin, varlık petek...

mısralarıyla, Peygamber'i dünyanın yüzü suyu hürmetine yaratıldığı kişi olarak ele alır. Şair, diğer şiiirlerinde de sıklıkla Peygamber'e atıflarda bulunmakta ve onun insan olarak yüceliğini dile getirmektedir.

Cumhuriyet döneminde yazan, ancak klâsik tarzı devam ettiren şairlere ise Ali Ulvi Kurucu'yu örnek verebiliriz.

Rubum sana, varlık sana hayrandır Efendim

Bir ben değil, âlem sana hayrandır Efendim

mısralarıyla başlayan ve aynı tarzda devam eden şiiir, klâsik tarz içinde değerlendirildiğinde oldukça başarılı bulu-

nabilecek bir şüirdir. Klâsik mazmunların birçoğunun kullanıldığı şüirde, Peygamber'in vasıfları zikredilerek O'ndan şefaahat dilenilmektedir. Modern dönemin naatlerinin aksine bu dünyaya ait herhangi bir ögeye yer verilmemektedir.

Sonuç

Yazının imkânları ölçüsünde değinmeye çalıştığımız Cumhuriyet döneminde naat yazımı konusunu elbette ki farklı örneklerle zenginleştirmek mümkündür. Cahit Zarifoğlu, Erdem Beyazıt ve diğer birçok şairin yazdığı mısralar konuya zenginlik katacaktır. Ancak dönemin naatleri üzerinde sonuç olarak bir değerlendirme yapmamız gerekirse şu sonuçlara varabiliriz.

1- Cumhuriyet döneminin daha çok ikinci yarısında naat yazılmıştır. Bunu Türkiye'nin yaşadığı sosyal ve siyasal durumla bağlantılı olarak düşünebiliriz.

2- Yazılan naatler gerek biçim gerekse muhteva itibariyle klâsik dönemde yazılan naatlerden farklılık arz etmektedir. Görülen en büyük fark, bu dönemde serbest tarzda da naatler yazıldığıdır. Muhteva farkı olarak da, eskiden daha çok Peygamber'in vasıflarının zikredildiği naatlerin yerini insanlığın içinde bulunduğu durumu tasvir eden ve bu durum karşısında Peygamber'in fonksiyonuna değinen naatlerin aldığı görülür. Bu cümleden olarak Cumhuriyet döneminde üç temel tavır gördüğümüzü kaydedebiliriz.

a- Peygamber'e daha çok bir medeniyet kurucu ve onu insanlığın özünü yakalayarak devam ettirici bir kişi olarak yaklaşım,

b- Yukarıdaki durumla beraber, Peygamber'in daha ziyade şahsî özelliklerine yoğunlaşan yaklaşım,

c- Bu iki yaklaşımın dışında kalan ve klâsik anlayışı devam ettiren yaklaşım.

3- Gerek profesyonel şairlerin şiirlerini, gerekse amatör şairlerin şiirlerini (Bu konuda Diyanet Vakfının ‘Günümüz Dilinde Hazret-i Peygamber’e Naatler’ başlığıyla topladığı naatler incelenebilir. Ne var ki bu antolojinin sıkı bir edebî incelemeden geçmediği üzüntü verici bir gerçektir.) İncelediğimizde tarz olarak daha ziyade serbest veznin tercih edildiği görülmektedir.

Kaynaklar

- 1- Günümüz Dilinden Hz. Peygamber’e Naatler, TDV yay., Ank, 1991
- 2- Tarih İçinde Hicret ve Naatlar, Türkiye Millî Kültür Vakfı Yayınları, İst., 1991
- 3- Çile, Necip Fazıl Kısakürek, İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığı Yayınları, İst, 1996
- 4- Gün Doğmadan, Sezai Karakoç, Diriliş Yayınları, İst., 2000
- 5- Bir Yusuf Masalı, İsmet Özel, Şule Yayınları, İst., 2000

**RÜYALARIMIZIN
GÜLÜ**

İnsanlığın gönlündeki gül

Mustafa Oğuz

Ve biz, gecelerde, gündüzlerde açıp türlü renklere bürünmüş ellerimizi dua ederken Allah'a, hep O'nu da anıyoruz. İçimizde dolaşmış, güneşimizi paylaşmış, aç kalmış, karnına taş bağlamış o güzel insanı:

Allah'ın sevgilisini.

İncitmedi hiç kimseyi.

Mekke'de, Medine'de, Taif'te...

Ne kâtili, ne cahili, ne anneyi, ne de babayı...

Ne de bir çocuğu...

Eğilirdi namaz kılarken, omuzlarına tırmanırdı Hasan ve Hüseyin, sevgili torunları.

Kızmazdı, okşardı, severdi onları.

Ey Nebi! bizler, yani yeryüzü tarihini yaşayan ve okuyan insanlar, Senin evinden yurdundan, Mekke'nden uzaklaştırılışını ve gizlice Medine'ye gidişini gördük.

Bir gül oldun insanlığın gönlünde.

Gül ile anlattık Seni, gül kokusuyla doldu dünyamız.

Eşin, dostun, çevren aç kaldıysa, çıplak kaldıysa onlardan çok üzüldün, onlardan çok çalıştın ve kurdun medinemizi, kurdun sitemizi ve aydınlattın kalbimizi.

Işıltı dolu bir dünya bıraktın ardında; çünkü ışıktın bütün arşa ve arza.

Sevgiliydin, en sevgiliydin, Allah'ın sevgilisiydin ey Nebi!

Biz, âlemlerin sahibine kul, köle olma gayretini Sen'den öğrenirken; Sen, bize bunları öğretirken, karanlıktaki ruhlarımızı aydınlığa çağırırken, Sen Âlemlerin Sahibine sevgili olmuştun.

“Sevdim seni Mabuduma canan diye sevdim.”

Odur ki saadetimiz ümmetinden olmakla bahtiyarız. Gül-i Muhammedî'yi sinelerimize yerleştirme arzusunda, Ezan-ı Muhammedî'nin ardından koşma cehdindeyiz.

Ey Nebi! Bizim gülümüzsün, bizim hayat suyumuzsun, ama hayat suyumuzu kurutmak, hayat gülümüzü koparmak isteyen, karanlıkta kalmış ruhlar var, sırtımızda ve karşımızda. Bir bir kırılıp dağılsa da kuleleri, yeniden yeniden dikiyorlar karşımıza kaleleri.

Ey Nebi!

Ey pırıl pırıl İslâm sitesinin mimarı,

Kalp ülkesini ve dünya devletini aynı ihtişamla kurup hasır üstünde geceleyen âlemin sevgilisi!

Daha dünyamıza gözlerini ilk açışında düşündün bizi ve “Ümmetim, ümmetim” diye sızladın, ağladın, yalvardın.

Kevser ırmağı başında bir halka olup Nur-u Muhammedî'ye kanmak...

Bu hayal yakıp kavurur bizi.

Ateşimiz eksilmesin, aşkımız, rüyamız, şevkimiz ve üzerimizde gezinip duran koruyucu meleklerimiz.

Budur, dileğimiz Ey Nebi!

Kalbime eriyişin ve gözyaşının tadını ver. Kalbim eridikçe Allah'a ve sana yaklaşıyorum. Kalbim inceldikçe kendimi buluyorum. Kendimi buldukça yanıyor içimde ilâhî nur. Ateşimi eksiltme ey İâhî!

Rüyalarımızın gülü

Ali Bayram

Gönüller sultanı, Fahr-ı Alem (aleyhissalâtu vesselâm) Efendimiz kendisine teveccüh eden herkesin başını okşamış, yine hep ter u tazeliğiyle isteyenlere yol göstermiş ve daraldığımız, bunaldığımız yerlerde de imdadımıza yetişmiştir. Çünkü O'nun (s.a.s.) âlemlere rahmet olarak gönderilişi sadece asrına mahsus değildir; kendinden evvel ve sonraki asırlarda da bütün insanlığı kucaklama ve âlemşümul şemsiyesinin altına alma ve sahip çıkma, kıyamete kadar da bunu devam ettirme hassası, Yüce Yaratıcı'nın beyanları cümlesindedir. Çünkü O, âlemlere rahmet olarak gönderilmiştir...
(*Enbiya Suresi, 107*)

Malumdur ki, Resul-i Ekrem Efendimiz'in, ümmetine sahip çıkması bazen açık, bazen kapalı, bazen özel, bazen de genelde tahakkuk etmiştir. Kimi zaman uyanıkken, kimi zaman işaretle ve kimi zaman rüyalarımızı teşrif ederek...

Rüyalarda görülmesi o kadar çoktur ki, bunlar sayılamaz. Milyonlarca insanın O'nun (s.a.s.) iklimine rüyada girdiği gün ve gecenin sevinç ve mutluluğu, tariflere sığmayacak kadar büyük ve bir o kadar da heyecan vericidir; bunun yanında şöyle bir gerçek daha vardır ki, bunu tespit etmek de asla kolay değildir. İnsanın, kendi ruh dünyasında yaşadığı bu güzellikler, başkalarına göre sübjektif olabilir ama, bu olayı yaşayan insana göre görülen böylesi rüyalar hem gerçek hem de

objektiftir. Zaten Efendimiz'in görüldüğü rüyalarda mutlak bir hakikat payı vardır. Şartlarına riayet edilerek görülen bu rüyalar kadimden beri olagelmiş ve her birinde büyük hakikatlerin, büyük müjdelerin ve derin manaların gizli olduğu görülmüştür. Biz bu yazımızda bunlara birer misal vermeye çalışacağız.

Meselâ rivayet edilir ki, divan edebiyatımızın meşhur şairlerinden Nabi, devrinin paşalarından birinin iltifatına mazhar olur ve beraber hacca giderler. O devrin yolculuğu deve iledir ve paşa ile Nâbi de yolculuklarını bu vasıta ile yaparlar, nihayet bir seher vakti Medine topraklarına girerler. Şair Nabi, peygamber aşkıyla yanıp tutuşan bir şairdir, zaten yolculuğundan önce Peygamberimiz'e ve O'nun beldesi Medine'ye emsalsiz bir methiye yazmış, fakat henüz bunu ilân edip duyurmamış, dolayısıyla yazdığı methiyeyi kimsenin bilmediğinde şüphesi yok. Ancak konakladıkları yerde bir akşam vakti yolculuk arkadaşı paşanın uyuduğunu sanan Nabi, yazdığı şiirine kendisini kaptırarak yanık yanık:

*Sakin terk-i edepten kâıy-i mabbûb-ı Hudadır bu
Nazargâh-ı ilâbîdir makâm-ı Mustafadır bu...*

.....

*Mü'raat-i edeb şartıyla gir Nabi bu dergâha,
Metaf-ı kudsiyandır, cilvegâh-ı enbiyadır bu.*

beyitlerini mırıldanırken paşa ne okuduğunu sorar. Nabi durumu artık saklayamaz ve Peygamber Efendimiz'e bir şiir yazdığını, bunu kendisine (Efendimiz'e) arz etmeden önce henüz kimseye göstermediğini söyler. Paşa ile Nabi kalkar abdest alır ve Medine sokaklarından Mescid-i Nebevî'ye doğru yürümeye başlarlar. Tam bu sırada bakarlar ki, Mescid-i Nebevî'nin minaresinden bir ses yükselir, sese kulak verince bu şiirin okunduğunu farkederler. Paşa, hayretle Nabi'ye sorar:

- Nabi bu hâl nedir?

Nabi:

- Vallahi bilmiyorum efendim, der. Her ikisi de hayret içerisinde sükût eder ve minarenin kapısına doğru yürür, müezzinin minareden inmesini beklerler. Müezzini inince selâmlaşır ve:

- Biraz önce minarede okuduğunuz ne idi? diye sorarlar, fakat müezzini söylemek istemez; çok ısrar ederler. Hatta Nabi müezzine der ki:

- Bunlar benim şiirim; onları ben söyledim, ve benden başka da bu şiiri bilen kimse yoktu, onun için “lütfen söyle misiniz bunları nereden öğrendiniz?” bu söz üzerine müezzini:

- Sizin isminiz Nabi mi? diye sorar, Nabi: “Evet.” cevabını verince müezzini, Nabi’nin ellerine kapanır ve gece gördüğü rüyayı anlatır:

- Akşamleyin abdestli olarak yatmıştım, Rüyamda Peygamber Efendimiz’i gördüm. Bana: “Ya müezzini! Kalk, yatma. Âşıklarımından birisi kabrimi ziyarete geliyor. Şu cümlelerle minareden onu karşıla!” dedi. Ben de hemen kalktım, abdest aldım, minareye koştum ve Peygamberimiz’in öğrettiği şeyleri okudum. Bu âşık acaba kimdir diye? Hem gıpta ediyor, hem de minareden inerken kendi kendime acaba peygamber âşığını görebilecek miyim, diye düşünüyordum, çünkü Peygamberimiz, adınızı da bildirmişti. Bundan dolayı sizin Nabi olduğunuzu tahmin ettim.

Hayattan ümidini kesen her mağdur ve mazlumun göz yaşlarını O siliyor. Düşmanı karşısında bitip tükenme noktasına gelen her asker ve kumandan kurtuluşu yine O’nun elinde görüyor ve buna inanıyor. Zulüm gören ve hayata elveda etmek üzere olan insan da ana kucağı gibi kendisini O’nun

kucağına atıyor ve O'nun "artık gelsene" demesiyle ölümü gülerek ve iştihak duyarak karşılıyor.

Bunların her birine bir misal vermek istiyorum. Onuru kırılan ve gururu çığnenenlerin elinden tutması ve onların gözyaşlarını silmesi, aynı zamanda rüyaların da sultanı olan zata ait bir keyfiyet olduğunu söylemiştik. İşte bir misal: Ezvac-ı tahirattan Hz. Safiye'nin durumu... Safiye, Hayber Yahudileri'nden Huyey b. Ahtab'ın kızı ve Hayber Kalesi komutanının da hanımıydı. Bir gün rüyasında ay ve güneşin kucağına düştüğünü görmüş, bunu kocasına anlatmıştı. Kocas: "Sen Medine'nin emirine eş olacaksın ve kale de düşecek." diyerek rüyasını tabir etmiş ve bu arada da Safiye'yi tokatlamış, gururunu kırmıştı ve yüzünü gözünü mosmor etmişti.

Milâdî 628 yılında Peygamberimiz Hayber Kalesi'ni fetih etmişti. Esirler toplanırken onlar arasında Safiye'yi görmüş, yüzüne ne olduğunu sormuştu. Safiye de gördüğü rüyasını kocasına anlatınca, kocasının kendisini dövdüğünü ve "Peygambere eş olacaksın" şeklinde tabir ettiğini söylemişti. Peygamber Efendimiz de "Doğrudur söylediklerin." diyerek onu zevceliğe kabul etmişti. Böylece rüyasında gördüğüyle onun hem gönlü hem de gözü aydın olmuş, rüya da tabir edildiği gibi tahakkuk etmişti. Bu konu ile alâkalı ayrıca başka bir rivayet daha nakletmek istiyorum:

İbni Ömer diyor ki: Safiye (r.a.)'nin gözlerinde morartı vardı, Resulullah: "Bu morartılar nedir?" diye sordu. Safiye (Radiyallahu anha): "Kocama rüyamda bir ay gördüğümü ve bunun kucağıma düştüğünü söylemişim, O vurdu. Bu sözünle Yesrip Melikini mi kast ediyorsun," diye çıkıştı." dedi. Safiye (r.a) sonra şöyle devam etti:- Resulullah'ın babamı ve kocamı öldürtmesi kadar beni kızdıran hiçbir şey yoktu. Bu kırgınlık benden gidinceye kadar Resulullah, "Safiye baban

Arapları toplayarak aleyhime kışkırttı ve bize böyle böyle yaptı.” diye özür diledi.

Yine sahabeden birisiyle alâkalı bir rüya daha nakletmek istiyorum. Halid b. Said, Kureyş’in zengin ve ileri gelenlerinden Ebu Uhayha Said’in oğluydu. İbn Sa’d’ın rivayetine göre Halid b. Said bir gece rüyasında cehennemin kenarında dururken, babası; Said’in ittirip kendisini cehenneme düşürmek istediğini ve Resulullah’ın ise tam bu esnada belinden tutarak onu cehenneme düşmekten koruduğunu görmüş ve feryat ederek uyanmıştı. Kendi kendine: “Vallahi bu rüya gerçektir.” diyerek hemen Ebubekir’e koşarak rüyasını ona anlattı. Hz. Ebubekir: “Hakkında hayırlı olmasını dilerim. Rüyada gördüğün gibi seni Resulullah kurtaracaktır, hemen O’na (s.a.s.) git tâbi ol, İslâm dinini kabul et ve O’nunla birlikte bulun. O da seni rüyada gördüğün gibi cehenneme düşmekten koruyacaktır. Baban ise cehenneme gidecektir.” diye tabir etti. Halid de Ciyad mevkiinde Peygamberimiz’i buldu ve kelime-i şahadet getirerek Müslüman oldu, kendisinin Müslüman olmasıyla hanımı Ümeyne de Müslüman oldu, böylece rüyanın tabiri hem kendisi hem de hanımı için tahakkuk etti.

Bir başka rüyayı da yakın tarihimizin önemli olan hadiselerinden seçmek istiyorum:

Çanakale Savaşları, hem dünya tarihinde hem de tarihimizde eşine az rastlanan savaşlardan biridir. Millî şairimiz Akif’in

Şu boğaz harbi nedir var mı ki, dünyada eşi

En kesif orduların yükleniyor dördü beşi

sözleriyle işaret ettiği gibi büyük bir savaştır. Bu büyüklüğü birazcık anlamak için müttefik orduları başkomutanı General Jean Hamilton’un şu sözünü iyi anlamak lâzım:

“Evet, insan ruhunu yenmek mümkün olmuyor. Dünyada hiçbir ordu bu kadar sürekli ayakta kalamaz. Sadece bu gün 1800 şarapnel attık. Aylardan beri gece gündüz savaş gemilerimiz mevzilerini bombalıyor. Son derece hırpalanmış Türkleri, koruyup gözeten Yüce Allah’ından ayırmak için başka ne yapılabilir?”

Müttefik orduları adına Başkomutan, acziyetini bu şekilde ifade ederken, diğer taraftan da bizim ordumuzla beraber savaşan Beşinci Osmanlı Ordusu Kumandanı Mareşal Liman Von Sanders Paşa ise aynı orduya duyduğu hayranlığını şu sözlerle ifade etmeye çalışıyor: “Biz askerler için mutluluk denen bir şey varsa, Türklerle omuz omuza savaşmaktır, diyebilirim. Fakir insanlardı; buğday kırıntılarında yapılmış çorba en önemli yemekleriydi; sağlıksız su içerlerdi; çamur barınaklarda yatarlardı; fakat en modern silâh ve araçlarla donanmış düşmanlarına karşı aslanlar gibi savaşırlardı. Bu insanların kalplerinde sadece ve sadece ulvî bir vatan sevgisi vardır. Ölümüne onlar kadar gülümseyerek giden bir millet ferdi daha görmedim.”

O günün şartlarında dünyanın en modern donanması olarak kabul edilen düşman zırhlıları, akın akın gelip Çanakkale boğazına dayanmışlardı. Her şeyleri tamamdı, mağrur müttefik orduları komutanları, çok mühimsemeseler de kendilerine tek engel olarak yine de Çanakkale Boğazı’nı görüyorlardı. Bütün güçlerini bir araya getirmişlerdi. Bunlar arasında dünyanın en mükemmel silâh ve cihazlarıyla donatılmış gemilerinden Fransız zırhlısı Bouvet, Queen Elizabeth zırhlısı, Ocean zırhlısı ile Goulois, Inflexibl ve Irresistibl gibi mükemmel zırhlı gemilerle boğazı geçmeye karar veren Amiral De Robeck’in emrinde hazır bekliyorlardı. Amiral De Robeck, boğazı geçmeden önce boğazın girişindeki karanlık li-

manda günlerce mayın arama, tarama ve imha faaliyetlerini sürdürür; bunun sonucunda gemilerine hareket ve ateş emri verir.

Mayın arama, tarama işlemi bittikten ve hareket emri verildikten bir gün evvel Müstahkem Mevkiler Komutanı Cevat Paşa, mayın grup komutanı Nazmi Bey ile Tophaneli Hakkı Yüzbaşı'yı çağırarak bu gece Nusret Mayın Gemisi ile mutlaka bir yolunu bulup kıyıya paralel olarak mayın döşemeliyiz, diyerek emir verir. Bu iki zat denizcilikte kıyıya dikey döşenmesi gerekirken, karaya en yakın yerden kıyıya paralel olarak mayınların döşenmesi emrinin hikmetini fazla anlayamasalar da emre muhalefet etmeyip Allah'ın yardımıyla düşman gemilerine gözükmeden Nusret Mayın Gemisi ile karanlık limana mayınları kıyıya paralel olarak döşer ve hiçbir düşmanla karşılaşmadan sağ salım limana dönerler. Ertesi gün karanlık limana giren düşman gemilerinden Fransız Bouvet gemisi Karanlık limanda mayına çarparak batmaya başlar, limanda bulunan diğer gemiler hem Bouvet'in kendilerine çarpmaması hem de gemilerin Türk bataryalarının atış menziline girmemesi için geri dönmeye niyet ederler. Zaten Türk bataryalarının vuruş menziline girmiş olan gemiler hem toplarla dövülüyor, hem de mayına çarpan gemilerin batışları hızlanıyordu.

Halbuki Amiral De Robeck, karanlık limanı taratmış ve mayın temizleme işlemini yaptırmış hatta limanın mayınsız olduğuna dair kendisine temiz raporu da verilmişti. Ne var ki gemilerin mayınlara çarparak batması dolayısıyla karanlık limanda mayın yok diyerek rapor verenleri bu olaydan sonra Amiral De Robeck o kızgınlıkla idam ettirir. Fakat sonradan ortaya çıkar ki, boğaza temiz raporu verenlerin raporları doğru imiş. Meğer hareketten bir gün önce gece Cevat Paşa'ya Peygamberimiz rüyasında karanlık limana Nusret Gemisi'yle

bu gece acilen mayın döşetmesini ve mayınların harp tekniği gereği, kıyıya dik değil de tam paralel olarak döşenmesini emreder ve Allah Tealâ'dan zafer ve nusret gelmesi için bu gece mayın döşeme işinin bitirilmesi lâzımdır, buyurur. Cevat Paşa, Allah Resulü'nden emri aldıktan sonra sebebine ve neticesine bakmadan emri yerine getirir. O gece karanlık limana mayın döşettirir. Durumun daha sonraki yıllarda aydınlığa çıkmasıyla İngiltere Hükümeti, Amiral De Robeck'in idam ettirdiği askerlerin ailelerine -yapılan bu yanlışlıktan ötürü- tazminat öder.

Gerek Çanakkale Savaşı'nda çarpışan Mehmetçik, gerekse Çanakkale halkı arasında dilden dile hep bu sözler dolaşır durur uzun yıllar. Arapkirli Cevat Paşa, çok âlim yetiştirilmiş olan köklü bir sülâleden gelmektedir. İman-ı kâmil, dürüst bir askerdir. Peygamber Efendimiz karanlık limana mayınları nasıl döşeteceğini ona tarif etmiş o da O'na göre döşetmiş mayınları. Allah'a bin şükür, koca zırhlılar telef oldular. (bakınız: Çanakkale Mahşeri, Mehmet Niyazi Özdemir) Yüzlerce hari-kalarla dolu olan bu zaferden sadece bir kesitle yetinelim.

Yine Akdeniz'i bir göl hâline getiren ve bu denize komşu ülkelerin korkulu rüyası olan Barbaros Hayrettin Paşa, tarihe mal olmuş o koca deniz savaşlarını hep Allah Resulü'nün işaret ve emri istikametinde kazandığını çeşitli vesilelerle hatıralarında anlatmaktadır. Ez cümle o hatıralarından bir tanesi:

Kırk kişinin gördüğü rüyâ:

Biz Cezayir'den giderken ulema, salih kimseler ve ileri gelenlerle vedalaşırken;

“Benim bu gitmem kendi görüşümle değildir. Elem çekmeyin, Allah Tealâ ecelden aman verip, bu Cezayir'de daha kısmetimiz varsa, inşallah sizinle üç seneye kadar yine görüşürüz.” demiştim.

Onlar da bu söz üzerine üç seneyi beklerlermiş. Üç sene dolmaya az zaman kalmıştı. Benim Cice'lde olduğumu bilirler ancak söylediğim söze göre geleceğimi ümit ederlerdi.

Bunlar kırk kişi idiler.

“Cezayir'den çıkıp gitmesi madem kendi isteği ile değildir. Şimdi sözünde durur. Çünkü Barbaros Allah erleri zümresindedir, elbette Cezayir'e gelecektir.” diye şüpheleri yoktu.

Ama üç yılın dolmasına kırk gün kala yarısından çoğunun bu inançları bozuldu. Bir gün Cezayir'iler bir araya geldiklerinde Türkler'e: “Hey adamlar, divane misiniz? Bizler peygamber soyundan gelmiş iken bile, Allah erlerinin yolunda olamıyoruz. Sizler ise Etrak denilen Türk kabilesinden bunu umuyorsunuz. “Barbaros, Cezayir'e üç seneye kadar gelir, diyorsunuz.” Halbuki onun maksadı Cezayir'den bir yolunu bulup firar etmektir. Kâfir yakasında bir ada basmak bahanesiyle çokluk çocuğunu alıp nezaketle buradan kapağı attı. Varıp Cice vilâyetini mamur etti. Kâfir yakasının bütün ganimetini getirdi. Donanma sahibi oldu. Zevk ü sefası buradan iyidir. Hiç bu semte bakar mı? Sizin başınıza soğuk geçmiş.” dediler.

Böylece hepsinin fikri değişti. Yalnız iki üç kişi kaldı ki, bizim iyiliğimize ve boş adam olmadığımızı şahadet edip dururlardı.

Toplantıdan sonraki gece, bu kırk kişinin hepsi bir rüya görüp ertesi gün birbirlerine anlattılar. Birinin gördüğünü hepsi de görmüş. Rüya şöyle idi:

Bunlar kendilerini, deniz kenarında etrafta güllük gülistanlık, akar suluk, misk ü amber kokar, rayıhasından dimağlar bayılır bir yerde buldular. Bir yeşil çadır kurulmuş. İçinde nebiler sultanı, doğrular rehberi, yüce ve temiz Peygamberimiz Hazreti Muhammed Mustafa (sallallahüaleyhi vessellem), etrafında ashab, (rıdvannullahi tealâ aleyhim ecmain) oturmuşlar.

Bu kırk kişi çadırın taşrasından bakıp gördüler ki, tahkir edip küçümsedikleri adam al bir elbise içinde, belinde pırıl pırıl bir kılıç, Resulullah'ın önünde edep ve tazim ile başı önünde diz çöküp oturmuş.

Resul-i Ekrem Efendimiz buyurmuş:

“Ya Hayreddin! Allah’a tevekkül et. Kendi yerine dön. Kâfirlere ve hasmın olan münafıklara karşı zafer kazan.” Gazileri siz boş mu sanırsınız?

Rüya burada bitmiş, uyanıp, “Esselâtü vesselâmu aleyke ya Resulallah” demişler, sabahleyin bir araya gelip hâli öğrenince, bizi bırakmayan üç kişi:

“Gözünüzle gördünüz mü, kimde ne varmış? Resulullah'ın sancağını çekip ömrünü din-i mübin uğruna harcayan gazileri siz boş mu sanırsınız? Ol gazi size Türklüğünü de Müslümanlığını da gösterdi. Siz de ne olduğunuzu şimdi bildiniz mi?” dediler. Ötekiler ise başlarını eğip cevap vermekten âciz kaldılar.

Aynı gece aynı rüyayı ben dahi gördüm. Uyandığım da henüz miskü amber kokusu dimağımdaydı. “Esselâtü vesselâmü aleyke ya Resulallah” diye selâm verdikten sonra kendi kendime bu rüyayı tabir edip: “Ey koca asil Hayrettin bu saadet ki sana erişti. İnşallah yine Cezayir’e dönüp dostlarımız şad, münafıkları berbat etmemiz de muhakkaktır.” dedim. Kalbimden Cezayir’e gitmeye niyet bağladım. Ama kimseye söylemedim. (*Barbaros Hayrettin Paşanın günlüğü Akdeniz Bizimdi*, 8. Bsk. M. Ertuğrul Düğdağ, s. 204-206)

Yazımızın başlığını “Rüyalarımızın Gülü” olarak koymamızın sebebi, Efendimiz’in hep gül ile anılmış olmasındandır. Aslında gül de renk ve kokusunu O’ndan almıştır. O’nun adına olmayan gül, aslında gül değildir. Nitekim ilâhîlerimize kadar girmiştir bu mana:

*Ey yolcular ey yolcular,
Yol Muhammed'in yoludur
Her bahçenin gülü kokmaz
Gül Muhammed'in gülüdür.*

Ayrıca Şair Necati de:

*Yılda bir kez gösterür âşıklara didar gül
Sanasın kim oldı nûr-ı Ahmed-i Muhtar gül*
sözleriyle bunu teyit etmektedir.

Bastığı toprağı göze sürme ve başa taç yapan sultanların dilinde de o gül şöyle anlatılır:

*N'ola tacım gibi başımda götürsem daima
Kademi resmini ol Hazret-i şâb-ı Rüsülün
Gül-i gülzar-ı nübüvvet o kadem sahibidir!
Ahmeda durma yüzün sür kadimine O Gül'ün*

Âlemlere rahmet olarak gönderilen Hz. Muhammed (s.a.s.), insanın olduğu her yerde vardır ve varlığını her vesile ile hissettirmektedir. “İnsanın olduğu her yer” diyorum, çünkü bütün insanlar ya ümmet-i icabet (O'nun getirdiği dini kabul etmiş olan) ya da ümmet-i davettir (İslâm, kendilerine tebliğ edilecek olan milletler).

Hem ümmet-i icabetin hem de ümmet-i davetin O'nunla çok yakın bir münasebeti vardır veya olmalıdır. Bu münasebet hayatın her kademesine girmiştir.

Kendi döneminden itibaren o hep hem âlem-i şuhudda, hem âlem-i gayb hem de âlem-i misalde varlığını daima göstermiş ve kendisine tabi olanları her dem dest-i himayesine almıştır. Çünkü O, şairin de ifade ettiği gibi:

*Sayesi düşmez yere bir böyle nabl-ı Târsûn
Mibr-i âlem-gârsin baştan ayağa nûrsun!*

O gül-endamın dudaklarının suyuna bütün çağların bilhassa asrımızın pek ihtiyacı var. Dirilişimiz ancak o abı kev-

ser ile mümkün. Çâk çâk olmuş sineler o çağlayanlara hasret. Kuru dudaklar, ümitsiz bakışlar, çorak ruhlar onun şebnemler şeklinde sunduğu bahar yağmuruyla dirilecek inşallah. Fuzuli'nin bu konudaki güzide beytiyle yazımıza son verelim.

*Suya virsün baĝ-bân gülzârı zahmet çekmesün
Bir gül açılmaz yüzün tek virse min gülzara su*

Güle ve yağmura

Tahir Taner

*“Çün bastı sipih-i evvele pa
Oldu iki pare bedr-i ra’na
Ta halka ryan ola mücerred
Kim devr-i kamer mi, devr-i Ahmed.”*

Rahmet Peygamberi’nden mucize isteyip O’nu zaaf içinde görmek isteyenler, Hak kudretinin tecellisi Peygamber’in (s.a.s.) eliyle, Ayın ikiye ayrıldığını görünce, Şemsin ve Kamerin kimin için yaratıldığını ve devrin kimin devri olduğunu anladılar. Güneşin, Ayın ve Peygamber’in Hak katındaki kıymetini idrak edenler, “Levlake levlak” sırrına erdiler. Hasetleri kalpleriyle birlikte gözlerini de örtenler: “Muhammed’in sihri göklere ulaştı.” deyip oradan uzaklaştılar.

Ya Resulallah! Âlem, âlemlerin senin için yaratıldığına şahittir. Senin ruhlarda yaptığın inkılâbatı hangi beşer yapabilmıştır? Senin çöllerde açtırdığın fazilet çiçeklerini hangi beşer açtırabilir? Sen sahili selâmettin; sapkınlık denizine düşen ruhlar seninle huzura ulaştı.

Sen geldin sanemlerden SAMED’e, kesretten VAHİD’e ulaştık. Sen geldin yokluğun kapısını kapadın. Seninle milk-i bekadan geldiğimizi, yolunda olursak dost cemalini göreceğimizi anladık. Sen geldin toprağa gömülen kız çocuklarının toprağına, nedamet gözyaşları döküldü. Sen geldin taş gönül-

ler ilmik ilmik sevgiyle örüldü. Taş gönüller şak oldu. Gönüller hep pak oldu. Sen geldin bilinmezler yumağı çözüldü.

Sen geldin dünyadan ukba görüldü.

Sen geldin, gözlerimiz Zat'ınla hakikate açıldı. Huzuruna gelip birkaç dakika gül kokunuzu alan bedevî, imanın ne olduğunu sormuştu. Sonra da: "İman edenlere ne var?" deyince, Sen "cennet" deyivermiştin. O cenneti sorup nezihler nezihli paklar pakı Zat'ınız cenneti anlatırken, o:

"Oh oh! Bana cennetteki meyvelerin kokusu geliyor." deyip oracıkta ruhunu Rahmeti Sonsuz'a bırakıvermişti...

Ey Yaratan'ın en sevdiği! Âlemlerin sahibi, seni "âlemlere rahmet" olarak tanıttı. Sen geldin çorak gönüllerde fevvaler yükseldi. Telâş içinde yavrusunu arayan bir kadını elinle işaret edip: "Bu kadın, yavrusunu ateşe atar mı?" sorusunun ardından "Hayır ya Resulallah!" diyen arkadaşlarına: "Allah (c.c) bu kadından daha merhametlidir." diyerek merhametin sonsuz ummanlarına işaret ettin. Belki, kendi ifadesiyle kemter Yunus, Zat'ınızın merhamet tasvirleriyle çoştı da:

"Ömer Bin Hattap ile çok adlû dad işledik

Oğlu(y)la fisk içre haddeylenen benem." deyiverdi.

Evet Sen rahmet limanıydın; gemiler hep Sana yanaştı. Amcanızın (r.a) ciğerlerini deşenler bile, sonra sana koştı; Sizinle huzura ulaştı. Peygamber huzurdu, peygamber barıştı.

Sen yoktun âlem karaydı, kapkaraydı. İmansızlık, şirk gönüllerde yaraydı.

Üstünlük soydaydı, güçteydi paradaydı. Habbab, demirciydi; Bilal, köleydi; Selman, Farisiydi; Musab, asıldı; fakat üstünlük artık yalnız takva ileydi.

Sen yoktun beyaz, siyaha belâydı. Siyah olmak karaydı.

Sen geldin siyah-beyaz silindi bütün renkler kul oldu. Bütün yüzler nur doldu.

Sen geldin peygamberler bir oldu. Kitap bir oldu. Kible bir oldu. Sen geldin mana bir oldu, madde bir oldu. Zatınızı anlatmak, övmek ne mümkün! Sizi hakkıyla öven sadece Allah (c.c) oldu.

Büyük vuslat

Ümit Fehmi Sorgunlu

O gün Hatice Hanıma erken bir ağırlık çöktü. Akşam karanlığı yoğun bir sis gibi pencereden içeri akıyordu. Birkaç yıldız kırıntısının cama vuran görüntüsünde, kocasının televizyon seyreden silüetini gördü. Erkenden istirahate çekilip düşünceleriyle baş başa kalmak istiyordu. Göz ucuyla kocasını süzdü. Haberlere kendini kaptırmış, Hatice Hanımın farkında bile değildi.

Kutsal topraklar için müftülüğe yazdıkları günden beri endişeli, tedirgin ve huzursuz bir bekleyişin içine girmiş, kalbine tanıdığı bir acı çöreklenmişti. Yıllar önce, hava alanında 15 gün gece gündüz bekledikten sonra, bütün umutları yıkılarak, gözyaşlarını bir ırmak gibi yüreğine akıtarak, evine geri döndüğü günden beri, yüreğinin bir yerine sinsice yerleşen o bildik yara yeniden kanamaya başlamış, kimsenin görmediği yerlerde, saatlerce gözlerindeki mevsimsiz yağmuru akıtıp durmuştu.

Korkuyordu. Yıllardır özlemini çektiği sevgilisine kavuşamaktan, O'nun yanına gidememekten korkuyordu. Yıllar önce diyanete yaptıkları hac müracaatları kurada çıkmadığı için özel bir şirkete başvurmuşlar, ama ne yazık ki bir yığın bürokratik engeller yüzünden Esenboğa'da günlerce bekletildikten sonra geri gönderilmişlerdi. Daha sonraki yıllarda Diyanet isteklerini kabul etmiş, bütün hazırlıkları bitmiş, tam gi-

decekleri gün senelerdir muzdarip olduğu şeker hastalığı yüzünden komaya girdiği için, kocası o saadet yolculuğuna tek başına çıkmak zorunda kalmıştı. Oğulları onu acil olarak hastahaneye yatırmışlar, fakat o yoğun bakımdayken bile devamlı o büyük sevgilinin adını sayıklamıştı. İyileştikten sonra yüreğinde buruk bir ukde ile yıllarca çocuklarına ve kocasına kendisini tekrar götürmeleri için yalvarmış ama doktorlar yüksek tansiyonu, şeker ve kalp hastalığı yüzünden yorgunluğa gelemeyeceğini ve sıcak iklimde yaşamasının mümkün olmadığını belirtmişlerdi. Ama Hatice Hanım yenilmemiş, içinde kor gibi yanan Resulullah aşkı ile kocasına devamlı baskı yapmış ve sonunda onu ikna etmeyi başarmıştı.

Dünyada hiçbir sevgi ile mukayese edilemeyecek ölçüde seviyordu Hz. Muhammed'i (s.a.s.). Bu sevginin getirdiği erişilmez mutlulukla bulmuştu 63 yaşını. Yıllarca hep: "Yarabbi içime Resulullah'ın (s.a.s.) sevgisini öylesine yerleştir öylesine yerleştir ki, yüreğimde başka hiçbir sevgiye yer kalmasın!" diye dua etmişti. Müftülükçe çekilen kurada isimlerinin çıkmasına rağmen, içinde hâlâ hastalığından kaynaklanan bir tedirginlik ve huzursuzluk vardı.

Saatler ilerledikçe dışarının uğultusu eriyor, gecenin sessizliğini televizyon seyredirken uyuklayan kocasının horultuları bozuyordu. Kalkıp televizyonu kapattı. Yatsı namazından sonra dakikalarca dua etti. "Yarabbi bu sefer O'na kavuşmayı nasip eyle, sevgili habibinle benim arama hastalığı sokma. Ravza'yı dünya gözü ile görmeme ve O'nun beytinde namaz kılmama müsaade et. Sonra da ruhumu al ve O'nun yanında kalayım. Dünyada ve ahirette beni o büyük sevgilime komşu et. Yarabbi senden oğullarımı istemiyorum, torunlarımı da istemiyorum. Sadece sevgililer sevgilisine kavuşmayı istiyorum. Bu duamı da geri çevirme Yarabbi."

Odanın içinde avuçlarına düşen yağmur taneleriyle kendine geldi. Islak gözlerle saatlerce kaldı seccadesinin başında. Uyku, ipek kanatlı bir kelebek yumuşaklığı ile kirpiklerini okşuyordu. Sessizce yerinden kalktı. Kocasını yatırdıktan sonra kendisi de yavaşça yanına sokuldu.

* * *

Kendini kızgın çöllerde uzay aracına benzeyen bir otunun içinde buldu. Arabada ne bir yolcu, ne de bir sürücü vardı. Yüreği, heyecandan yaralı bir güvercin gibi titriyordu. Masal kaçını devler gibi bir karartı şeklinde uyuyan dağlar, araç ilerledikçe canlanıyor, uyanıyordu. Dağların altındaki tünellerden, alt geçitlerden hızla geçti. Tünellerin bitiminde sonsuz bir ışık huzmesinin içinde Beytullah ve Ravza bütün muhteşemliği ile gözlerinin önündeydi. Uzay aracı kuşlarla yarışırçasına tavaf etti siyah örtülü mabedi. Sonra bir yıldız kayması gibi uzayın derinliklerine doğru akıp gitti.

Bir ebabil kanadının vuruşuyla uyandı gördüğü sırlı rüyadan. Gözlerinin içi, özlenen bir sevgiliye kavuşmanın sevecenliği ile ıslıl ıslıldı. Gökyüzünün erişilmez maviliğinden kopan sonsuz bir huzur, berrak bir bulut gibi doldu gönlüne. Sevinçle kocasına seslendi.

- Uyan Hacı Efendi, uyan.

Ekrem Bey, tatlı uykusundan güçlkle uyandı. Sabah namazından sonra zor uyumuştı. Kısık gözlerle saatine baktı.

- Sabahın köründe hayrola hanım dedi.

- Bu sefer iki cihan güneşine kavuşuyorum Hacı Efendi; Gidiyoruz.

- Yahu zaten gidiyoruz, kurada çıktı ya.

- Evet ama içimde hâlâ yine gidemeyecekmişim gibi bir korku, bir endişe vardı. Rabbime çok şükür bu gece o korku bitti.

Ekrem Bey, merakla karısının yüzüne baktı. Mutluluktan gözleri parlıyordu.

- Hayrola, bir rüya falan mı gördün?

Hatice Hanım gece gördüğü rüyayı kocasına anlattı. Ekrem Beyin dudaklarında küçük bir gülücük belirdi. Gayr-ı ihtiyarî ak sakalını sıvazladı. Karısına belirtmiyordu ama Hatice Hanımın sağlığından kendisi de endişeleniyordu. Götürdüğü bütün doktorlar o meşakkatli yolculuğa dayanamayacağını söylemişlerdi. Ama bu durumu oğulları bir taraftan, kendisi bir taraftan ne kadar anlatmaya çalıştılsa da bir türlü kabulendirememişlerdi karısına. Kadere teslimiyetin getirdiği bir ifadeyle:

- Hayırlısı olur inşallah, dedi.

Sonra da yorganı kafasına çekip uyumak için tekrar yattı.

Bir hafta sonra, hava alanında yolcu etmeye gelen çocuklarına sarılırken, Hatice Hanımın sevinçten içi içine sığmıyordu. Doya doya torunlarını öptü, oğullarıyla helâlleşti. Nemli gözlerle:

- Oğlum, benim için dua edin ve ne olur kusuruma bakmayın, çünkü O'nu sizden çok seviyorum, dedi.

* * *

Mekke'de doktor gözetiminde, dört iri kıyım zencinin taşıdığı tahteravanlarla tavaf etti Kâbe'yi. Türk hacılarının kaldığı Mesfele Mahallesi'nden Haremişerif'e giderken, dağların altındaki tünellerden geçtikçe rüyasını hatırladı. Allah'a bir kez daha sonsuz şükretti. Ekrem Bey, Hatice Hanımın sağlığına azamî titizlik gösteriyor, mecbur kalmadıkça, güneşe çıkarmıyordu. Sık sık Türkiye'yi arayarak, çocuklarını, annelerinin sağlığından haberdar ediyor, müjdeler veriyordu.

Sağlık durumundaki moral düzeltici haberler, ilk günler Medine'de sürdü. Hatice Hanım her gün beş vakit namazını

Mescidinebevi’de kılıyor, Kurban Caddesi’nden sevgilisinin yanına her sabah servislerle gidiyor, akşama kadar bir daha da dönmüyordu. Mescid-i Nebevi’nin hanımlara ayrıldığı bir günde aşırı izdihamdan fenalaşmasına rağmen, büyük vuslatı daha fazla geciktirmek istememiş ve Hz. Muhammed (s.a.s.)’in beytiyle minberi arasında ağlayarak namaz kılmış, saatlerce secde de kalmıştı. Hanımlara ayrılan saatin bitiminde görevliler geldiğinde hâlâ secdedeydi. Onu sevgilisinin yanından, eller üstünde zorla ayırdılar. O gün öğle namazından sonra birkaç Türk hacısının eşliğinde, sessizce Cennetülbaki’de o çok sevdiği insanın yanına komşu ettiler.

Ekrem Bey, acı haberi Türkiye’ye bildirememişti. Buna rağmen hava alanına karşılamaya gelen çocukları, gördükleri rüyadan dolayı babalarına; “annem nerede?” diye sorma cesaretini bir türlü gösterememişlerdi.

En sevgiliye

Kamer Özdemir

En Sevgili; ey sevgili, ey nurunun hürmetine âlemler yaratılmış olan, ey nurların en nurlusu!

Ey sevgili, Sen pür-cemal, Sen pür-kemal, Sen pür-rahim ü şefkat!

Ey sevgili, Rabbihakim'in bizlere rahmetinin tecellisi güzeller güzeli Resulullah. Rahim olan Allah'ın bizlere merhameti. Ey dürrüyekta! Asi, kibirli, enaniyet denizinde boğulmuş günahkârların umudu, Cilvegâhı Enbiya. Aşk ehlinin Sultanı. Acıkmış gönüllerin sofrası, bir tek hatırına aşkların feda edildiği Sultan. Kâinata gönderilen armağan. Ruhlarımızın enîsi; Resulü Ekrem... Bütün güzelliklerin biricik merkezi, Nebilerin imamı, Allah'ın yeryüzünde yarattığı halifelerin mehpeykeri, vatanı aslinin cenneti. Sevda mevsimlerinin en güzel iklimi Ey Ahmedî Mahmudu Muhammed Mustafa!

Varlığın varoluş gayesi biricik Efendimiz! Kâinat sizinle şereflemek arzusuyla yanıp tutuşmaktaydı. Cennetin kapısında o güzel ismi gören gözden, yüreklere damıtılan hasretiniz gün geçtikçe dindirilmez bir yangın olmuştu. Her yeni doğan güneşe Seni sormaktaydı Varaka! Goncaları göğüslerinden zorla koparılan annelerin feryatlarıyla inleyen gökyüzü yolunu gözlemekteydi. Fitne, yol arkadaşı günahla çılgık çılgınlığa kol geziyordu Mekke sokaklarında... Ve bir gece âlemlere rahmet olan nurun Hz. Âdem'den beri en temiz silsileyle

Amine'ye ulaştı. Bu kutlu haberi alamadı Abdullah. Ve siz geldiniz Ya Resulullah, Memba-ı Lütuf gibi düştünüz kâinata. Gönüller sükûnet buldu, zulmün sesi kesildi; Ahmedi Muhtar'la, gülmeyen yüzler güldü. O çöl, sizinle cennet bahçesine döndü...

Ey enfes rayihasıyla cihanı ıtır bahçesine çeviren gül! Sözleriyle madde ve manayı hallaç eden, her şeyin ötesini temaşa etmemiz adına bize sır perdesini aralayan, örnek hayatıyla köhneleşmiş anlayışları tarumar ederek dünyanın cennet yüzünü açan sevgili! Daha Seni eleste seçen Rabbim en büyük görevi vermişti sana. Öyle bir gayretin vardı ki senin; kendini unutmuştun âdeta. İlâhî ikaz gelmişti inanmıyorlar diye, ama yılmadın. Her defasında sana hakareti vazife edinmiş Ebu Cehil'in elinden tutma adına, neredeyse kapısında sabahlıyor, bu da yetmiyor onu dualarına alıyordun: "Allah'ım ne olur iki Ömer'den biri!" demiştin, kimseyi unutmamıştın ve hani Ömer İbn Hattap gelmişti de şükür borç bilmiştin Allah'a...

Ey hasır sedirde sabahlayan, kâinatın ve kalplerin padişahı! Dişini kırdılar tebessümünü gösterdin onlara; başını yardılar, önlerine serdin yüreğini; adını sildiler, sineye gömdün. Cenneti Zehra vücudunu taş tuttular, o büyük melek onları helâk edecekken ellerini açtın Sevgiline! Öyle bir hayattı ki yaşadığın, canına kastetmeye gelenler, Sende can bularak geri döndüler. Sen hep yol göstericiydin bu uğurda. Hiç yılmadan sünnet-i seniye tohumlarını atıyordun geçtiğin yollara...

Ey ismi arş-ı âlâda yazılı, meleklerin dilinde teşbih olan Habibi Zîşan! Göremedim gözlerini ama eminim güneşten güzeldi. Duyamadım kokunu ama eminim rüyalarda avunduğum ranalar kadar cemildi. Oysa o kadar isterdim ki terinden güller dermeyi. Yusuf'u gördüğünde ellerini kesen kadınlar, Seni görseler kalplerini keser diyordu Hz. Aişe. "Vallahi Mu-

hammed aydan daha güzeldir” deyince Cebir b. Semere, ay hicabından kendini gizliyordu. Ya sana âşık o minicik bulut... Ey Mıraç Şehsuvarı sevgili! O kadar mahzun olmuştu ki gökyüzü, Rabbin onun da duasını kabul etti. Bu dua vesilesiyle miraç gerçekleşti. Israr ediyordu melekler dönmemen için geri. Ey merhamet abidesi! Namazdı miracın en güzel hediyesi...

Ey Makamı Mahmud’un buhurdanı, mahlûkatın en müntehabı ve en müstesnası Beytullah’ın, aşk sarayının padişah! Bak bugün senin izinde kurtuluş arayan gariplere. Biliyorsun Ebu Bekirler, Ömerler, Aliler, Huzeyfeler ve Bilâller seni analarından babalarından, yurtlarından ve yuvalarından daha çok sevdiler. Bu sevgi bitmedi Ya Resulallah! Bu sevgi bitmedi. Yeryüzünün her metre karesinde senin âşıkların, senin sevdalılarının var. Tek başına millet olacak İbrahimler var. Senin perdedarın olacak Sad bin Ebu Vakkaslar.

Biz Senin çektiğini çekmedik ya Resulallah. Gelecek için yaptığın fedakârlıkları gösteremedik. Ancak Senin yolunda güller topluyoruz. Elimize batan dikenler mi? Seninkinin yanında ne ki?

Ey rahmetenlilâlemin Efendim! Bir gün arkadaşlarının arasında ufuklara bakıp: “Kardeşlerime selâm olsun!” demeydin katlanılır mıydı bu hasrete? Öyle ki, sevgim hüznüme denk, içimde ayrılık, fırtına, nefsimle daima cenk. Hicranla iki büklüm olduk ya Resulallah. Kardeşlerinin adına yaraşır biçimde taşıyamıyoruz emanetini. Kardeşlerin olma şerefinin hakkını veremiyoruz. Korkunç bir belirsizlik var Senin dünyanda. Koskoca bir âlem garip ve zamanzede. Kimilerimiz akla takılıp düz yolda yolsuzluk yaşamakta, kimilerimiz yalancı gönül hülyalarına dalmakta. Ey Hurşid-i Şefaât Efendim! Biz çağın yetimleri çoğu zaman üzsek de Sen’i, rahmet elini hissediyoruz hep başımızda, bizi affeden o dilara nefesi...

Ey ölümsüzlük iksiri, ey çölleri cennete çeviren gülirânâ! Hani ümmetine duanı kıyamete bırakmıştın. Benim gibi biçareyi de şefaatinle şereflendirir misin? Benim de bu kirli ellerimden tutar mısın? Yoksa yüzüme bile bakmaz beni orada şimdiki gibi mahzun mu bırakırsın? Ya Resulallah! Madem sen şefiüzümüznibinsin, madem ki “Benim şefaetim ümmetinden büyük günahları olanlar içindir.” buyurdun. Ben de bu şefaati ümit etmekten geri kalamam. Biliyorum efendim, sen merhamet abidesisin. Hani Taif’te ayaklarını kanatan o gafilleri bile affetmiştin. İşte ümidim bundandır. Bunca badireye katlanıyorsak Sana olan sevgimizdendir. Kalbimize gözyaşlarının tadını vermeye gör sultanım. İnan ki, sevgin taze vicdanlarımızda filizleniyor, zaman ihtiyaçladıkça Sen gençleşiyorsun. Sevgi fedailerin var nur yolunda kıvranan, Bilâller Senin ismini haykırıyor her ezanda an be an...

Ey şahidi mukaddes, sultanı selâtin ve ey muhtaç gönüllerimize abı hayat olan Sevgili! Şimdi sana bu mektup yerine canımı hediye etmeyi o kadar isterdim ki! Ama günahlarım mesafeyi arttırıyor ya Resulallah! Utanıyorum, âcizim, güçsüzüm, çaresizim. Yine de ümitliyim. Belki bir gün duan avuçlarıma kayan bir yıldız olur ve nefsimin daraldığı anlarda lebbeyklerle dönerim yeniden hayata...

Ey gönüllerimize işleyen derin nefes. İnsanlık senin gelmeni bekliyor. Rahip Bahîra’nın, Varaka bin Nevfel’in, Zeyd bin Amr’ın beklediği gibi. Sen ki Hz. İbrahim’in duası, Hz. İsmail’in muştususun. Sen ey kâinat kitabının müfessiri; o gelişinle nasıl yeşerttiysen dünyayı, sönmeyen ateşleri söndürüp yıktıysan kasırları, şimdi yine doğ kalplerimize. “Ehlen ve sehlen” diyen heybetinle belir ufukta. Ey insanlığın gönlündeki sümbül! Mademki bağban Sensin, bu bağ niye Sensiz kalsın. Bizi yalnız bırakma, ruhlarımızı sensizlik ateşi ile yakma...

*En Sevgili Ey Sevgili
Sevgin öyle doldurdu ki kalbimi
Hasretin öyle acıtıyor ki benliğimi
Aşkız olmasa hiç kalbim sevmeyi öğrenir miydi?
Gel demeye bilmem dilimin kudreti kâfi mi?
Bu müthiş zamanın dehşeti özletiyor Asr-ı Saadeti
Özledik Efendim Sen'i
Gel de güldür gariplerini...*

Miraç şehsuvarı

Abdullah Aymaz

Çocukluğumda babaannem bahçemizde zambaklar açınca: “Haydi çocuklar koparıp getirin ulfarları (zambakları), onlar Peygamberimiz’in terinden yaratılmıştır. Onlarda Efendimiz’in kokusu vardır.” derdi. Biz de alıp getirince onları bir tas suyun içine atar ve suyu, zezem gibi hem kendisi içer, hem de bize içirirdi. Biz de çiçek güzelliği ve kokusu ile Peygamber Efendimiz (s.a.s.) arasındaki güzel irtibatı en güzel bir hatıra olarak zihnimize daha doğrusu o yaşlarda şuuraltı besleme merkezimize yerleştiriyorduk.

Ortaokulda iken bir hocamız İzmir’in kurtuluşu ile ilgili bir İzmirli olarak hatıralarını anlatıyordu: “Ayık dolaşmayan birisi vardı. Bir gün her nasıl olduysa düşmanlarımızın bir toplantısına şahit olmuş, Hz. Muhammed’e hakaret ettiklerini duyunca belindeki silâhı çıkarıp ateş etmiş ve: “Ben Muhammed’ime lâf ettirmem” diye bağırılmış. Bizim sarhoşumuz bile ona toz kondurmaz.” dedi.

O yıllarda çıkan Özlem Dergisi’nde, Yüksek İslâm Enstitüsü rozetindeki gül nakışı ile ilgili bir yazıdan gülün, Efendimiz’in (s.a.s.) remzi olduğunu öğrenmiştim.

1988 veya 1989 yılında Hekimoğlu İsmail Bey, Zaman Gazetesi için Almanya’da dazlaklar ile röportaj yapmış ve onlara “Niçin Türk düşmanlığı yapıyorsunuz?” diye sormuştu. Onlar cevaben: “Biz Türk düşmanı değiliz ama, diğer millet-

ler Almanya'ya geliyor, altı ay sonra artık “Ben Alman’ım” demeye başlıyorlar. Bunlar seneler geçiyor, hiç bize benzemeye çalışmıyor ve oldukları gibi kalıyorlar. Sabah erkenden bakıyoruz işe giderken çimenlerin üzerine geçip namaz kılmaya başlıyorlar. Bunların değişmesi mümkün değil.” deyince Hekimoğlu şöyle demişti: “Şimdi artık hep size benzemeye başladılar. Artık barları, meyhaneleri Türkler dolduruyor. Sizin gibi bol bol bira ve diğer içkilerinizden içiyorlar.” O zaman dazlakların verdiği cevap dikkat çekiciydi: “Öyle de olsa onlar değişmez. İsterseniz gidin, oradaki sarhoşlara, Hz. Muhammed aleyhinde bir söz söyleyin de başınıza gelecekleri bir görün bakalım...”

Bizim milletimizin yanında Hz. Muhammed aleyhisselâmın yeri öyle mühimdir. Sanki genlerimize işlemiş bir sevgi ve bağlılık vardır. Onun için bu asker millet göz bebeği gibi sevdiği askerine “Mehmetçik” der. Aslında o kelime “Muhammetçik” demektir. Kendilerini “Muhammed” isminin yerine koymaktan haya ettikleri için hem ismi Mehmed’e çevirmiş hem de sonuna bir -çik eki koyarak küçültmüşlerdir. Bu husus hangi milletin kültüründe vardır?

Bir edebiyat şaheseri olan Su Kasidesi gibi en hoş kasideler, en güzel hatlar, en güzel içten mevlitler hep Türkçe yazılmıştır:

*Yaradılmış cümle oldu şâdûmân
Gam gidûp âlem yeniden buldu cân
Cümle zerrât-ı ciban edip sadâ
Çağrısuben dediler kim merhabâ
Merhabâ ey âlî sultan merhabâ
Merhabâ ey kân-ı irfan merhabâ
Merhabâ ey cân-ı cânan merhabâ
Merhabâ ey derde derman merhabâ*

Ey cemâli gün yüŷü bedr-i mânîr
 Ey kamû düşmüşlere sen dest-gâr
 Ey gönüller derdinin dermânı sen
 Ey yaradılmışların Sultânı sen
 Birbirine müjdeleyü her melek
 Raksa girdi ŷevk-i ŷâdından felek
 Nur idi baştan ayağa gövdesi
 Nur ayândır nurun olmaz gölgesi
 İnci dişler ŷuaından gece
 İğne düşse bulunurdu ey hoca
 Dokununca saçına bâd-i sabâ
 Misk-i anberle dolar idi havâ
 Terlese güller olurdu terleri
 Hoş dererlerdi terinden gülleri

(Süleyman Çelebi)

Ey gök yolcusu;
 Yolculuğunda meleğin kanadı
 Mevsimi geçmiş bir gül yaprağı gibi kuruyan;
 Yetiş bize kıyamet bildiricisi
 Kıyametteki sevinç mustucusu,
 Yetiş kabaran yeni toprağa
 Kur'ân tohumunu ekmek için
 Gül tohumlarını saç bize
 Gül bahçesi olan Türkenden

(Sezai Karakoç)

Gözleri göğü tutan bir ıŷık:
 Gülüyor, göklerde kanı kaynaşık...
 Feza süzülüyor kirpiklerinden.
 Başında bir bulut... Sâbi"!
 Yürür, durur, gider, bekler
 Bulut değil, yâ İlâhî!

Taç tutuyor O'na gökler...
 Ve fikir, dipsiz fikir, ebedilik süresi...
 Kum tanesinden küçük, bastığı arz küresi...
 Kur'ân esrar oluşu
 Sonsuzluğun soluğu
 İsrâ... gece gitmek... Kur'ân'da ismi
 Bir yolculuk... İsrâ
 Zamandan mekandan âzattır cismi
 İlahî ibrâ...
 Seven, sevilenle buluşmak diler;
 En mahrem meclis...
 "Geceleyin beni alıp gittiler."
 Ne güzel hadis!..
 Çıktı, çıktı.. henk âbenk merdiven...
 Her katta bir iş...
 Döndürüp yıldızlar üstünde diiven
 Kat kat yükseliş...
 O erişti, nasıl erişsin tabir?..
 Had ötesi had...
 Bir O, tek kul, bir de sayı üstü BİR
 Allah ki, Ehad...
 Yolları göklere bağlayan perçin
 İnsanlığı Resulden gayrı kimse güdemez
 Mukaddes parmak göğe doğru...
 Ve ay iki şak;
 Vurduğu granit kaya, külden daba yumuşak.
 Çukurlarda su kaynar, O'nun oku değince;
 Yemek tükenmez olur, O 'Bismillah' deyince.
 Mucize o iştir ki, bitirilmez saymakla;
 Sen bir kafes geçir de şu kâr ışıklı akla;
 Gel karanlıkta gör, nur gibi, nur gibi duru,

'Olur'daki 'olmaz'la, 'olmaz'daki 'olur'u!
 Her şey mucize O'nda çebre, kaş, göz ve kirpik;
 Yere düşmeyen dua, fezayı saran iplik!
 Kurtuluş mührü ayak, Kur'an'a mecrâ ağız...
 O ki, âlem o yüzden; O ki, o yüzden varız!..
 Asiller içinde asil soy;
 İbrahim Resule varan boy...
 Ne zayıf, ne toplu, tam nisbet...
 Ortayken uzuna yakın boy...
 Benzi mi hem beyaz, hem esmer...
 Saçından siyahlık nur emer
 Dudaklar bir şüir, kıvrımdan;
 Burnundan çok hafif bir kemer.
 Ya gözler?.. Madeni siyahın;
 Sakalsa, bestesi gümrabın.
 Düşün ki ilâhi aşka denk
 Çizdiği o çebre Allah'ın
 Dişleri yontulmuş âhenkten;
 Diş diş nur, diş diş nur, hevenkten,
 Ne desin çizgiler ve renkler?..
 O bir rub, çizgiden ve renkten...
 Teninin ipekli dokusu;
 Yoktu biç buruşmak korkusu
 Elleri değdiği her yerde
 Kalırdı günlerce kokusu.
 O'dur konuşan O'dur!
 Neylesin hitâbeler?
 Çat yok yerde ve gökte;
 İçte, sessiz cezâbeler
 Başlarında bir kuş var
 Tavrında sahabeler

*O kuş ürkemesin diye
Durmuş kalpte darbeler.
Dönmeye başlayalı zaman dedikleri çark;
Gökyüzü ve yeryüzü, şimâl, cenup, garp ve şark,
Görmedi, görmeyecek o söz mucizesini
Batan bir güneş rengi hâlelenmiş sesini,
Allah Resulü yüz bin sababıye hitapta...
Çizgi çizgi toplamlar... İslâm büyük hesapta...
O, bir kum tanesine kubbe doğurtan nefes
O, bir ses, bir ses, ölüm perdesini delen ses...*

Necip Fazıl Kısakürek

Evet, Bediüzzaman Hazretleri'nin "Üstadı Mutlak, Muktedayı Küll, Rehberi Ekmel olan Resuli Ekrem aleyhissalâtü vesselâm... Nevi beşerin ande lîb-i zîşanı ve ben-î Âdem'in bülbül-ü Kur'ân': Muhammed-i Arabi aleyhissalâtü vesselâm" diye anlattığı Ahmedi Mahmudu Muhammed Mustafa (s.a.s.) Efendimiz'i en güzel anlatan ifadeleri yine bizim bahçelerimizin bülbüllerinin dillerinden dinleyebiliriz.

Mesafelerin ötesindeki iki sevgi

Seher Durmaz

Sevgi dolu bir yüreği vardı. Yalnız, yüreğini dolduran sevgilerden ikisi bambaşkaydı onun için. Yedi yıl önce doğan bu iki sevgiyi, dinledikleriyle ve okuduklarıyla beslemiş, hayalleriyle büyütmüş ve bu günlere kadar getirmişti. Kalp öyle bir mekândı ki; bütün sevgilere yer vardı orada. Bu iki sevgi de tutunmuşlardı kalbinin bir köşeciğine de; tutuştukça tutuşmuşlar, alevlendikçe alevlenmişlerdi.

Bu iki sevgi, dualarını süsledi; umutlarını zenginleştirdi; ufkunu açtı yedi yıldır. Evet, Rukiye' nin kalbinde böylesine yer eden iki sevgi, iki mukaddes yolculuktu; mesafelerin ötesine varıştı; umuda tutunuş, sonsuzluğu yudumlayıştı.

Aklında Sevgili'nin Sevgilisi, hayalinde O'nun ağaran ay yüzü, dilinde “Muhammed (s.a.v)” adı, burnunda gülirânâ kokusu, gözünde güneşten enver ziyası...

Araya araya izini bulmak, izinin tozuna yüzünü sürmek...
Hub cemalini bir kez olsun düşte seyretmek...

Rukiye' nin yüreğini dolduran iki sevgiden ilki, dillerin methylediği, sözlerin O'nun ismiyle metholunduğu Efendimiz'in sevgisi. Diğeri de; Hicret... Orta Asya'ya gitmek, orada yaşamak, orayı yaşamak, soydaşlarıyla tanış olmak, asırları aşmak ve atalarının izini sürmek...

Geçen yazın başları. Rukiye'ye, sade düğününün hemen ardından iki yolculuk görünüyor: İki mukaddes yolculuk. Ye-

di yılı aşan ama bir aya sığan iki sevginin yolculuğu. İlki Umre, ikincisi Orta Asya yolculuğu.

Henüz çiçeği burnunda bir çift Rukiye ve bir haftalık eşi. Kutsal topraklardalar. Mekke'nin toprağı, Kâbe'nin etrafı, Medine' nin havası, Ravzayı Mutahhara'nın kokusu...

Etekleri rahmet dolu, yürekleri merhamet soluklu, ufukları sonsuz buutlu dönüyorlar memleketlerine. Önlerinde bir sılayrahim gözüküyor. Pek ağır gelse de bu, onlar için ifası zorunlu bir ziyaret. Mevsim yaz, hava sıcak, yollar uzun ve yolculuk meşakkatli. Ana diyarına ulaşıyorlar. Bir iki günü geçiriyorlar hoşça. Lâkin; Rukiye'nin aklı hep Kâbe yönünde, Peygamber Köyü'nde, Ravza kokusunda.

Nitekim; o gece rüyasında tekrar varıyor kutsal topraklara. Gece yarısı, teheccüd zamanı fırlıyor yatağından ve Kâbe'ye koşuyor bir başına. Yolun yarısında bir ışık tufanı ve bir koku sarıyor etrafı. Koku, gülirânâ kokusu. Bir de, ışığın geldiği yöne nazar edince, yirmi beş yaşlarında, ay yüzlü, mütebessim çehreli Sevgililer Sevgilisi karşısında durmuyor mu? Sağ eli kalbinde Rukiye'nin. Yedi yıllık iki sevgisinden birini yokluyor sanki.

Bu yedi yıllık peygamber sevgisinin, umre ve sonrasında gördüğü rüya ile temessül edişi.

Kim bilir, Rukiye, umrede ne duygular yaşadı? Ne manalı göz yaşları akıttı? Nasıl attı yüreği Kâbe'ye koşarken? Ne okudu dili Ravza'ya varırken?

Bir başka açıyor nemli gözlerini dünyaya düş sonrası Rukiye. Salât u selâm okuyor dili, Sevgili Peygamberimiz'e. Şükrediyor böyle düş gösteren Rabb'ine. Nimet-i İlâhî'yi minnetle yâd ediyor.

Aradan bir hafta geçiyor. Rukiye, henüz bir aylık eşiyle birlikte Orta Asya yollarında. Yön, Isık Göl diyarı. Ana yurt-

tan ata yurda çevrili Rukiye'nin elâ gözleri. Çeyizi birkaç valizin aldığı. Yüreğinde yedi yıllık hicret sevgisinin aklığı.

Rukiye, ardında bırakıyor doğup büyüdüğü toprakları, ana kucacağını, baba ocağını, dost meclislerini. Anasının nazlı kızı, dostlarının ilgi odağı olduğunu unutturuyor bu yolculuk ona. Şimdi ana olma yolunda, şefkat dağıtma umudunda, dostlar bulma, ilgi sunma duasında. Dini onun menbatı, dili manası, ilmi azığı, kültürü süsü oluyor. Orta Asya rüyası gerçek oluyor. Ama, öyle kolay mı ana olmak, şefkat sunmak? Sızı ister, sancı ister...

Rukiye, yeni gelin. Oturdıkları ev, neredeyse kırk yıllık. Eşyaları da öyle. Canının çektiğini bulması pek güç. Dostlarıyla buluşması pek nadir. Kocasını öğretmen ve oldukça yoğun. Kendisine dilediği kadar zaman ayıramıyor. Termometre, eksilerde. Hatta eksi otuzlara kadar indiği oluyor. Kar-buz hiç eksik olmuyor. Bazen, in cin top oynuyor sokaklarda. Rukiye'nin canı çok sıkılsa da sevgisine hâle gelsin istemiyor. Yedi yıl boyunca yüreğinde yaşattığı hicret sevdasını doyasıya yaşamak istiyor. Her şeye rağmen o, dilimizi öğretebileceği, diline yeni bir dil ekleyebileceği, yeni öğrencilerinin ve dostlarının olabileceği günlerin çok yakın olduğu umudunda. O, şimdi günlühalleri özlüyor, baharı gözlüyor.

Gece yarısı, teheccüt zamanı yaşanıyor Isık Göl'ün bağrında. Rukiye'nin gözlerinde hâlâ uyku yok. Bir kabz hâli yaşıyor gecenin siyah zülüfleri arasında. Masasının başında derin düşüncelerin eşiğinde. Uyku ile uyanıklık arası bir hâlde iken yaşadıkları, gecesine ağaran şafak, kışını müjdeleyen bahar oluyor.

Bir manevî büyüğün bir sözü yankılanıyor önce odada. Sonrasında Efendimiz (aleyhisselâtü vesselâmın) varlığını hissediyor. Yer ve tavan sallanıyor, masa yerinden oynuyor ve

kendisi de tir tir titriyor heybet ve haşyetten. Koku, yine gülirânâ kokusu. Heybet, Efendimiz'in heybeti.

Rukiye' nin, mesafeler ötesindeki evi hicret otağı; misafiri, hicretin ilk sahibi oluyor.

Bir başka bakıyor nemli gözleri Rukiye'nin, geceye. Sağ eli yine kalbinde. Yedi yıllık iki sevgisini yokluyor âdeta. Selâtu selâm okuyor dili, sevgili Peygamberimiz'e. Şükrediyor Rabb'ine. İkrâm-ı kerimi minnetle yâd ediyor.

Binlerce selâtu selâm olsun sana,

Ey Allah'ın Resûlü!

Binlerce selâtu selâm olsun sana,

Ey Allah'ın Habîbi!

Binlerce selât u selâm olsun sana,

Ey Allah'ın vahyinin Emîni!

Efendimiz'in nur cemalini seyir, her hâliyle güzel olmalı. Rüyaların, hayallerin ve hayatların baş tacı O. Hicret manalı seyahat, başından sonuna aydınlık olmalı. Muhacirlerin, Ensar'ın, Mekke ve Medine' nin nuru O.

İki mukaddes seyahat... Mesafeler ötesindeki iki sevgi... Bu iki sevgiyi yaşayan kalp... Ve Mün'im-i Kerim'in, bu kalbi, en sevgilisi ile sevindirmesi... Sevgi dolu bir yüreği var. Yalnız, yüreğini dolduran sevgilerden ikisi bambaşka onun için...

Zor

Zekeriya Mansur

Seni anlamak zor. Seni anlamak müşkil. Seni anlamak için keman gibi inleyen bir yürek gerek. Ocaklar gibi yanan bir sine lâzım.

Seni anlamak zor. Seni anlamak için nice göçler yaşamak, nice çölleri aşmak lüzumu var.

Mecnun gibi sahralarda dolaşmak gerek seni anlamak uğrunda...

Ateşten deryaları mumdan gemilerle aşmak gerek seni anlamak yolunda.

Özümüzde binbir dert, binbir ızdırap melodisi tınlamalı seni hissedebilmek için sevda yolunda.

Seni anlamak için iğneli fiçı içinde bir hayat yaşamalı insan.

Nice ızdırap girdaplarına, azap vakumlarına uğramalı. Nice belâ yağmurlarına tutulmalı..

Seni bilebilmek için sınırsız bir çile ve ızdırap deryasına yelken açmalı âdemoğlu.

Gönül gemisini nice ölüm dalgalarının yükseldiği, elem canavarlarının kol gezdiği okyanuslara sürmeli.

Seni anlamak için kırık olmalı mızrap. Teli kopuk olmalı gönül sazının. İnleyişler gönül yuvasında birikmeli. Sabrın sessiz çılgılığı yürek oyuğunda, kovuğunda anaförler gibi dönüp durmalı. Bir gün cidarını çatlatıncaya kadar sessiz kalmalı gönül tamburu, ruh kopuzu..

Seni anlamak için her gün bin kez ölüp ölüp dirilmeli. Her an ızdırıp yudumlamalı, acı yutmalı, elem çiğnemeli...

Kırpikler öz kaynağıyla tanış olmalı her mevsim seni anlamak için.

Yürek bir değirmen gibi kendini öğütürken diğergamlık şarkısını bestelemeli...

Zülûf hep dağınık olmalı seni anlamak için. Darbeler sineye indikçe, kalbe vurdukça dağılmalı kâkülümüz.

Seni anlamak için yollar sarp ve çetin olmalı. Ve biz o yollarda yürürken her an kan revan olan ayaklarımızla Taif'i hatırlamalıyız, Mekke'yi düşünmeliyiz.

Seni anlamak Everest'e tırmanmak kadar zor. Hayır hayır mi'raca yükselmek kadar müşkil.

Seni anlamak için hüznün gerek gözde, gönülde...

Ruhta bin bir gözyaşı çiğinin teheccüt dallarında yavaş yavaş oluşması gerekli. Nice şebnemlerin şebboyların, gece sefası ve aşk merdiveni yapraklarında billurdan serenata durması gerekli...

Elhasıl seni anlamak için saf bir yürek, derin bir gönül, sınırsız bir ruh, ilhamı sonsuz bir vicdan gerek...

Onun için zor seni anlamak, seni kavramak, seni idrak. Onun için zor...

Visal mevsiminde firak

Engin Nur Yıldırım

Yine geldi mevsimi visalin. Milyonlarca beyaz fistanlı, yeşil mintanlı yare kavuşacak. Orada beyaz ve yeşil mezc olurken, burada kahverengiye çalan bir ruh haleti içinde çiğirim kıpkırmızı yanacak.

Oysa sana gelmeyi ne çok arzu etmiştim. Bu sene, evet bu sene yanında olacaktım. Rüyamda gördüğüm kadar yakınına yaklaştırılmasam da o parmaklıklara sımsıkı yapışacaktım. Hani ölüm gelip çatınca, ruh bedenden dikenli bir çalının çuvaldan çıkması gibi ayrılırmış ya, beni de öyle çekip alacaklardı. Belki ruhum çok acıyacaktı ama, şimdi beni yakan bu acı kadar olmasa gerek!

Huzura eli boş gidilmez elbet. Sana sunacağım hediyelerim vardı. Kör nefsimin cesedini kurbanımın kanıyla yıkayacak, üzerine de senin yolunda gezdiğim memleketlerin topraklarından atacaktım.

Uçarı papatyalar, masum nergisler ve dahi devedikenleri... Belki her çeşidinden var içlerinde ama inan hepsi senin gül kokuna vurgun. Onların selâmlarını bir gül demetiymişçesine derleyip sana getirecektim. Ama...

Ama nasip olmadı işte. Şimdilerde kulaklarımda geziyor: 'Yoksa bende senin sevgine istidat yok mu?' Olsaydı çağırırdın beni yanına. Olsaydı, beni de seçerdin milyarlarca seveninin içinden. Olsaydı, ben zaten şimdi Mecnun misali çöllere

düşmüş olurdum: Bırakıp evlâd ü iyali, bırakıp mal u menali, bırakıp can u teni! Bırakamadığım bunca paslı pranga ayaklarımdayken nasıl geleyim, nasıl? Ve ne yüzle çıkayım huzuruna yarım kalmış bunca hizmet varken? Affet beni ey sevgili, ne olur affet. Ve yalvarırım beni gelecek yılın defterine kaydet. Kaçırdığım bu kervan sonsuza kanatlınsa da, ben hâlâ bir sonraki kervanın parçası olmayı ümit ediyorum. Ne olur, bu mücrimi bir sefer olsun kabul et. Ki ruhumu saran firak elemi son bulsun visal bayramında...

NAAT TAHLİLLERİ

“Medine’nin Gülü” şiirinin tahlili

Mehmet Garip

Medine’nin Gülü

*Andım yine seni her şey yâdımdan silindi
Hayalin gönlümün tepelerinde gezindi
Bu bir serap olsa da hafakanlarım dindi
Andım yine Seni her şey yadımdan silindi*

*Anlasam vuslata ne zaman ferman gelecek
Hicranla yanan gönlüm durmadan inleyecek
İnleyip en taze hislerle hep bekleyecek
Anlasam vuslata ne zaman ferman gelecek*

*Keşke hep aşkınla oturup aşkınla kalksam
Rublar gibi yükselip de ufkunda dolaşsam
Bir yolunu bulup gönlünden içeri aksam
Keşke hep aşkınla oturup aşkınla kalksam*

*Kalbim bir güvercin gibi titrerken adından
Ne olur sana ulaşmam için kanadından
Bana bir tüy ver pervaz edeyim hep ardından
Kalbim bir güvercin gibi titrerken adından*

*Ey kuykuru çölleri cennete çeviren Gül
Gel o bayıltan renklerinle gönlüme dökül
Vaktidir ağlayan gözlerimin içine gül
Ey kuykuru çölleri Cennet’e çeviren Gül*

*Mecnun gibi arkanda koşan kulun olayım
 Bir kor saç içime ocaklar gibi yanayım
 Sensiz geçen bu acı rüyâdan kurtulayım
 Mecnun gibi arkanda koşan kulun olayım*

*Aklım uzakta kaldığı günleri saymakta
 Rubuma sisli - dumanlı bir kasvet yaymakta
 Göster çehreni ki, güneş guruba kaymakta
 Aklım uzaklarda kaldığı günleri saymakta*

*Son demde hiç olmazsa gurubum tulû olsun
 Gönlüm ufkunun en taze renkleriyle dolsun
 Her yanda tamburlar çalınsın neyer duyulsun
 Ne olur hiç olmazsa gurubum tulû olsun*

“Hazreti Rahman, insanı yaratırken, onun özünü, iç enginliklerini, varlığı, varlığın perde arkasını ifade edebilme kabiliyetini de ona yükleyerek, onu öylece haricî vücut buuduna çıkarmıştır. (...) Biz hepimiz birer lisan, bu lisanların var oluş gayeleri de beyandır.”¹ diyen Kırık Mızrap şairi, insanın dünyaya gözünü beyanla açtığını, beyanla yaşadığını, beyandan mahrum kaldığında da bir ölü olduğunu söyler.² Ona göre, “Beyan, canlı cenazelere Hızır solukları, ebedî yaşamak isteyenlere de abı hayattır... Hep taze kalabilen ve her zaman renklerini koruyan bir güzeller güzeli varsa, o da beyandır. Beyanın yankılandığı yamaçlarda binlerce ceylân murakabeye dalar, yeni gülşenlerin hülyalarıyla yaşar.. beyan mızrabı bilgi telleri üzerine kalkıp indikçe eşya sema kalkar, hadiseler ilâhî bir raksın “hay-huy”uyla inler.. beyanın aksi sadasıyla inleyen çöllerde bir değil, binlerce mecnun dolaşır... Temelleri mana köklerimizle irtibatlı hülyalarımızı besleyen, büyüten, onlara ninni söyleyen, yükseltip onları göklerde seyahat ettiren, hat-

ta onlara namütenahinin menfezlerini gösteren ufuklu, seviyeli, kıvamında bir beyan; duygularımıza miraç yaptırıyor gibi yer yer bizi semanın derinliklerine götürür, bizlere mekân üstü âlemlerde tahtlar kurar ve gönüllerimizde, endişeli bir sessizlik içinde bulunan ebediyet arzularımıza cevaplar verir; duygularımızı ifadesi imkânsız hissî zenginliklere ulaştırır; ruhlarımızı cismaniyet ebadına sığmayan derinliklerde dolaştırır ve bize varlığın güftesiz bestelerinden ne musikiler, ne musikiler dinletir!³

En tesirli beyan türlerinden biri olan “Şiir, kâinatın ruhunda saklı bulunan güzellik ve tenasübün, varlığın çehresindeki tebessüm ve dilruba keyfiyetin, şüire açık ruhlarda bir nağme hâline gelmesidir.”⁴ Öyle ki “Şiir, hal-i hazırı aydınlatan bir şule, ilerilere ışıklar salan bir projektör ve ötelere kaynaklı bir aşk ve heyecan bestesidir.”⁵ Şiir, “Şairlere ait bir kısım solmayan çiçekler ve bu çiçeklerin çevreye saldıkları kokular.”⁶ demektir.

Kırık Mızrap, işte böyle bir “Beyanname”dir. Bu beyannamenin mürekkebi muhabbet, mührü de hasrettir. Bu mührü açacak olan da vuslattır. Bu beyannamenin bulup buldurmak istediği de Medine’nin Gülü Sonsuz Nur’dur. Çünkü “Biz hemen hepimiz, körkütük yaşadığımız şu âlemde Rabbimiz’i O’nunla tanıdık. Sağanak sağanak başımızdan aşağı dökülen nimetleri O’nun basiretlerimize saçtığı nurlar sayesinde duyup hissettik. Nimete minnet ve şükran duygusunu; ihsan, hamd ü sena düşüncesini O’ndan öğrendik. O’nun sunduğu mesajlarla Yaratan ve yaratılan arasındaki ilişkileri, kul ve mabud münasebetlerini, Yaratan’ın ululuğuna ve bizim kulluğumuza yaraşır şekilde duyup anlayabildik.

O yeryüzüne ayak basmadan önce -ayağı başlarımızın tacı- her tarafta ziya-zulmet iç içe, çirkin-güzel yan yana, gül dikene takılı, şeker kamışta saklı, arz semaya inat kapkaranlık,

sema ürperten korkunç bir boşluk, metafizik fiziğin dar mülâhazalarına bağlı, mana maddenin arkasında renksiz ve silik, ruh içi boş kuru bir unvan, gönül de cesedin gölgesindeydi. O'nun basiretlerimize çaldığı ziya ile, bütün eski dünya ve eski düşünceler bir bir yıkıldı.. zulmetler ışık karşısında bozgunlar yaşamaya başladı.. ve bir kere daha zimam, ruh ve mananın eline geçti. O'nun, insan, varlık ve Allah adına ortaya koyduğu yorumlar sayesinde, kâinat, muhtevalı ve okunaklı bir kitaba dönüştü.. bir baştan bir başa bu koskoca âlem, bir meşher hâlini aldı.. eşya ve hadiseler de âdeta birer bülbül keşildi.. Hakk'ı söyleyen, Hakk'a çağıran, Hakk'ın ibda ve inşa destanlarını haykıran birer bülbül..”⁷ Bu bülbüller birer muhabbet fedaisi âşık, bu muhabbetin güzeller güzeli o yüce gönül de güneşlere taç giydiren kâinat gülzarının gülirânâsı, Sonsuz Nur, Hz. Muhammed aleyhisselâmdır. Medinemizin, gönlümüzün gülüdür.

“Şairleri, varlık, varlık ötesi mana ve muhtevanın bülbülleri” sayan⁸ Kırık Mızrap şairi, hakikî şiiiri, “ilham ağaçlarının dallarında cennet çiçekleri gibi gelişen bir meyve” olarak görür. “Öyle bir meyve ki; meyveyi derenin niyet ve düşüncelerine göre, derilenlerin yerlerinde benzerleri oluşur. Derken, hep bir farklılaşma ve temadî içinde bu büyü sürer gider. Öyle ki, şiiir ağacına uzanan eller her defasında ondan bir şeyler koparır; koparır ama, koparılanlar hep misliyet çerçevesinde kalır.. evet, ne duyulup hissedilenlerde, ne de yeni tomurcuklarda aynıyet kat'iyen söz konusu değildir. Zira ona, gerçek rengini, tadını, şivesini duygular, düşünceler, niyetler, bakış zaviyeleri ve kültürler kazandırır. Evet, şiiir, şuur ve idrak potalarında kaynatılan bir düşünce ve dil enstrümanlarıyla seslendirilen bir nağmedir ama, ona gerçek derinliğini kazandıran ve hakikî rengini veren, şairin inanç, kanaat, kültür ve düşünce ufkudur. Potasında kaynaya kaynaya tam kıvama gelmiş

bir söz; inanç, kanaat ve kültürle de kanatlanmışsa, artık o aşkınılaştırmış ve ruhanîlerin muhaverelerindeki derinliğe ulaşarak bir hikmet çağlayanı hâline gelmiştir ki, uğradığı her yerde bir büyü tesiri icra eder.. ifade edeceği nükteyi yakalayıp da sesini yükselttiğinde, sözden anlayanların ruhlarında sur sesi gibi yankılanır.”⁹

Kırık Mızrap şiirlerine bu mülâhazaların ışığında baktığımız zaman aynı ilham ağacının meyveleriyle karşılaşırız. Bölüm başlıkları, şiirlerin nasıl bir ruh ikliminde çiçeklendiğinin ipuçlarını verir: IŞIK ORDUSU, Sonsuz Nur’un sevdalılarının ruh ve emel kaynağını; SOLUKLAR, Işık Ordusu’nun hayat kaynağını; ZÜMRÜT TEPELER ve SOYUMUN ŞARKISI, ideal ufkunu; GÖLGELER, HİCRAN ve SİTEMLER ise fetret dönemi duygularını dile getirirler.

İkinci kitaptaki bölümler de benzer ruh atmosferini gösterir: RUH UFKU’ndan MEDİNE’NİN GÜLÜ’ne uzanırsanız bir HÜZÜN İKLİMİ’ne girer, orada Aşk’ı, ölü ruhlarla diriliş üfleyen kaynağı bulursunuz. ZAMAN HELEZONU’nda gezerken de Kırık Mızrap’ın hicazkâr, hüzzam ve hüseynî makamlarında yükselen nağmeleriyle titrer; aşkı, hicranı, vuslatı, inkisar ve sitele birlikte daha çok ümidi soluklarsınız.

Kırık Mızrap şiirlerinin tamamının ilham kaynağını Sonsuz Nur; yani Medine’nin Gülü oluşturur.

Şair, Sonsuz Nur kitabında, “Ne zaman Medine-i Münevvere’ye gitsem, O’nun kokusu beni o derece sarar ki, neredeyse bir adım ötede bizzat kendisine kavuşacak ve diriltici sesiyle ‘Merhaben, ehlen ve sehlen!’ dediğini işitecek gibi olurum.”¹⁰

“Cenab-ı Hak, o mübarek topraklara yüzümü sürmeyi nasip ettiği zaman, bana Allah Resulü’nün köyü öyle parlak, öyle parlak geldi ve orada bulunmaktan öyle ruhanî bir haz aldım ki, eğer o anda, farz-ı muhal cennetin bütün kapılarından

davet edilseydim, inanın hiçbirine gitmez, orada kalmayı tercih ederdim.”¹¹ der.

MEDİNE’NİN GÜLÜ, “Kupkuru çölleri Cennet’e çeviren Gül”e bir davetiyedir. O Gül, yeniden bütün gönüllerde açarsa, psikolojik, sosyolojik ve tarihî diriliş gerçekleşir. Çünkü, “Gönlümün Gülü” şiirinde, “Seni görmek mü’minlerin en büyük rüyâsı,/Seni görense Hak nurudur Ya Resulallah!”¹² diyen şâir, O’nsuz dirilişin olmayacağına inanır.

MEDİNE’NİN GÜLÜ, Kırık Mızrap-2’nin ikinci bölümünün adıdır.¹³ Bu bölümde “GÖNÜL SULTANIM”¹⁴ şiirinde, “Gözde nurum, tende canım, cananım Efendim.” der. DOĞ GÖNLÜMÜN İÇİNE¹⁵ şiirinde, “Doğ gönlümün içine, onu ney gibi inlet.!” derken, İNSANLIĞIN EFENDİSİ’nde¹⁶ “Gel vur mızrabını kalbimi söylet!” diye inler.

Medine’nin Gülü, ikinci bir “Seniyyetül-veda” türküsünün özlemiyle biter:

*“Son demde hiç olmazsa gurûbum tulû olsun,
Gönlüm ufkunun en taze renkleriyle dolsun;
Her yanda tamburlar çalınsın; neyler duyulsun..
Ne olur, hiç olmazsa gurûbum tulû olsun...”¹⁷ der.*

Zaten şâir, her gün bu davetini tazelemekten geri kalmaz. O, dilinden düşmeyen bir duadır. Çünkü, “...Melekut âleminin bahçeleri O’nun cemalinin çiçekleriyle güzeldir; ceberut âleminin havuzları O’nun nurlarının feyziyle dolup taşmaktadır.”¹⁸ Çünkü O, Allah’ın nurlarının denizi, esrarının madeni, inayetinin gözdesi, hidayetinin güneşi, hazire-i kudsün nişanlı gözdesi, huzurundakilerin imamı, mahlûkatının en hayırlısı, en sevimlisi, kulu, habibi, resulüdür.¹⁹ Esrar semasının güneşi, nurların mazharı, celâl yörüngesinin merkezi ve cemal feleğinin kutbudur.”²⁰ Bu sırra ermeyen bir ruh ölü, bir toplum da cesetler yığındır. Bu Gül’ün diriltici kokusuyla dolmak ve

olmak isteyen ruhun, O Sonsuzluk Gülü'ne kilitlenmiş kalbin duası şöyle devam eder:

“Allah’ım, beni O’nun soyuna ilhak eyle, O’nun sahip olduğu şerefe beni lâyük kıl. O’nu bana öyle tanıtt ki, bununla cehalet kanallarından kurtulup fazilet pınarlarından kana kana içeyim. Bana O’nun yolu üzerinde, inayetinle kuşatılmış olarak huzuruna doğru giden yolda yardım et.”²¹

“Ya Rabbi! En büyük perdedar olan Hz. Muhammed aleyhisselâmı ruhumun hayatı kıl. O’nun ruhunu hakikatimin sırrı eyle...”²²

Sonsuz Nur eserinde, “Beş yaşından beri başını secdeye koyan ve O’nun boynu tasmalı, kapısının ‘kıtmir’i olduğunu söyleyen²³ şair, “İnsan sevdiğini, bildiği ölçüde severken, bilmediğinin de hep düşmanı olagelmiştir.”²⁴ diyerek O Gül’ü sözle, yazıyla; nazım ve nesirle tanıtmayı, sevdirmeyi hayatının gayesi görmektedir. O biricik Gül, “Hz. Muhammed aleyhisselâm, sahabe, tabiîn, tebe-i tabiîn ve onlardan sonra gelen, kıyamete kadar da gelecek olan en büyük insanlar, ruhlara nüfuz eden bütün sofi ve mistikler, evliya, asfiya, ebrar ve mukarrebın hepsi bir kefeye konulsa, yine o gönüller sultanı ve gözlerimizin ziyası ağır basacaktır. Çünkü varlık O’nun yüzü suyu hürmetine yaratılmıştır.”²⁵

MEDİNE’NİN GÜLÜ, Kalbin Zümrüt Tepeleri’nde, “İnsan-ı Kâmil”²⁶ aynasında görülen Sonsuz Nur’dur ki bu da ayrı bir yazı konusudur; Kalbin Zümrüt Tepeleri’nde beslenen Sonsuz Nur nağmeleri ise Kırık Mızrap’tır. Hicazkâr, hüzzam ve daha çok da Hüseyinî...

Medine’nin Gülü şairini, böylesine kolu kanadı kırık, kalbi kafesinden fırlayıp gidecek bir güvercin gibi çırpındırıp duran duyguların merkez üssü, O’ndan miras kalan ruh, O’nun bıraktığı insanlık şuuru ve sorumluluğudur. İnsanlık, O Gül’e ulaştığı zaman, O Gül, insanlığın gönül bahçelerinde açtığı,

ruh iklimine bir güneş gibi doğduğu zaman, kısaca insanlık O'nu anlayıp, O'na teslim olduğu zaman şairin feryadı bitecek, vuslatı gelecek, gurubu tulû olacaktır.

Dipnotlar

- 1 Yağmur Dergisi; Yıl: 1, Sayı:1, 1998, M. Fethullah Gülen, Beyan, s. 6
- 2 A.g.e. s. 7
- 3 A.g.e. s. 8
- 4 Kırık Mızrap-1, M. Fethullah Gülen, Nil Yay., İstanbul 2000, s. 279
- 5 A.g.e. s. 280
- 6 A.g.e. s. 281
- 7 Yağmur Dergisi, Sayı: 11, M. Fethullah Gülen, Viladetin Çağrıştırdıkları, s. 4-5
- 8 Yağmur Dergisi, Sayı: 6, M. Fethullah Gülen, Dar Bir Açıdan Şiir, s. 7
- 9 A.g.e. s. 7
- 10 Sonsuz Nûr-1, M. Fethullah Gülen, Nil Yay., İzmir 2000, s. 6
- 11 A.g.e. s. 8-9
- 12 Kırık Mızrap-1, s. 76
- 13 A.g.e. s. 61
- 14 A.g.e. s. 65
- 15 A.g.e. s. 66
- 16 A.g.e. s. 68
- 17 A.g.e. s. 64
- 18 M. Fethullah Gülen, Mealli Dua Mecmuası, Işık Yay. 2001, İst. s. 237
- 19 A.g.e. s. 234-235
- 20 A.g.e. s. 235
- 21 A.g.e. s.237
- 22 A.g.e. s.238
- 23 Sonsuz Nur, Cilt 1, s. 7
- 24 A.g.e. s.8
- 25 A.g.e. s. 9
- 26 M. Fethullah Gülen, Kalbin Zümrüt Tepeleri-2, Nil Yayınları, İzmir-2001, s. 302

Itrî'nin naati

Ali Yıldız

Medeniyetimiz ve milliyetimiz, keyfiyet itibarıyla, Allah'a ve O'nun sevgili resulü (s.a.s.)'e istinat eden zengin bir terkibi içermektedir. Bütün kıymetler, kutsî olana bağlı olarak teşekkül etmiş ve bağlı kalarak da sürekliliğini korumuştur. Bu itibarla, medeniyetimiz, şekil ve muhtevasını Kur'ân ve sünnetin belirlediği bir hayatın dışavurumu olarak anlaşılmalıdır.

Bu hayatın içinden çıkan ve yaptıklarıyla bu hayatın daha da zenginleşmesine katkıda bulunan; ilimde, sanatta ve devlet idaresinde, askerlikte vs. temayüz etmiş olan büyük şahsiyetlerin hemen hepsinin; asıl mahir oldukları sahanın yanı sıra pek çok şeyle iştigal ettiklerini ve bu meşguliyetlerinde acemi değil, ciddiye alınacak mertebede başarılı olduklarını görüyoruz. Sanki her biri, hem birer ulu ağaç hem de mensubu oldukları medeniyete ait her şeyi şahıslarında taşıyan birer çekirdektir.

Bu hususiyeti, Türk musikisinin kutup noktalarından birini teşkil eden Itrî'nin şahsında da görüyoruz. Milâdî on yedinci asrın sonlarında yaşayan ve Mevlevî terbiyesiyle yetişmiş olan bu büyük bestekâr, aynı zamanda neyzen, hanende, hatat ve şairdir.¹ Itrî'nin sahip olduğu bütün bu meziyetlerin dinle olan irtibatını açıklamaya lüzum görmüyoruz. Asıl üzerinde durmak istediğimiz, Itrî'ye ait bir şüirdir.

Itrî'nin binlerce bestesi gibi divanı da kayıptır. Günümüze az sayıda beste ve şüiri intikal edebilmiştir. İşte bunlardan

biri olan ve yine Itrî tarafından Ağır Dûyek usulünde Nühüf makamında bir tevsih olarak bestelenen² aşağıdaki gazel, Itrî'nin hem şairlik kudretini hem de eserindeki mana zenginliğinin peygamber sevgisiyle nasıl iç içe olduğunu gösteren güzel bir örnek teşkil etmektedir:

*Sâyesi düşmez yere bir böyle nabl-i Tûr'sun
Mibr-i âlem-girsin başdan ayağa nûrsun
Târik-i gülzâr-ı âlem mâlik-i mülk-i adem
Münkirîne mahz-ı mâtem mü'minîne sûrsun
Sensin ol şâh kim Süleymanlar kapında mûrdur
On sekiz bin âleme hükmetmeğe me'mûrsun
El benim dâmen senin ey rahmeten li'l-âlemin
Şöbretim isyan benim sen afv ile meşhûrsun
Padîşah-ı evvelîn ü kablegâh-ı âbirîn
Evel ü âbir imâmu'l-enbiya mezfûrsun
Ya Resulallah umarım diyesin rûz-ı cezâ
Gerçi cürmüm çoktur ammâ, Itrî'ya mağfûrsun!*

Şiirin bütününde, tasavvufî anlayış çerçevesinde Hz. Peygamber (s.a.s.)'in övgüsü yapılmaktadır. İlk beyit içerdiği mazmunlar itibarıyla son derece yoğun bir mana örgüsüne sahiptir. Diğer beyitlerde, bu ilk beyitte dile getirilenler geliştirilmiştir. Bu itibarla, ilk beyit üzerinde daha etraflıca durmak gerekmektedir:

*Sayesi düşmez yere bir böyle nabl-i Tûr'sun
Mibr-i âlem-girsin başdan ayağa nûrsun*

Tûr, Hz. Musa (a.s.)'ın Sina çölünde ilâhî hitabı işittiği dağın adıdır. Kur'ân-ı Kerim'in elli birinci suresi de Tûr ismini taşır ve bu isim, Kur'ân-ı Kerim'de dokuz yerde daha zikredilir.³

Tasavvufta, Tûr; nefis ve tecelligâh anlamlarına gelir.⁴ İmam Gazalî'ye göre, Tûr-ı Sina, sinesindeki Tûr'dur. Feyz ve

marifet sularının menbaı ve fıskırdığı kaynak. Sular dağdan fıskırdığı gibi marifet ve feyz de Tûr'dan kaynaklanır.⁵

Kaşanî, Tûr'u kalp ve vücud anlamlarında kullanmaktadır.⁶ Dikkat edildiği takdirde bütün bu anlamların birbirine aykırı olmadığı, bilâkis birbirini tamamladığı görülmektedir. Çünkü, insanda tecelligâh olan kalptir, kalp tecelliye mahzar olduğu takdirde marifetin menbaıdır; bunun için arınması gerekir, arınmamış olan kalp nefis diye isimlendirilir.

Nahl-i Tûr, “Hz. Musa (a.s)’ın Eymen vadisinde, üzerinde tecelli eden ilâhî nurları görmüş olduğu mukaddes ağaç.”⁷ olarak tanımlanmaktadır. Nahl-i Tûr’dan Kur’ân-ı Kerim’de şöyle bahsedilir:

“Derken ona varınca vadinin sağ kıyısından o mübarek buk’ada (arazide) ağaçtan nida olundu. Şöyle ki: Ya Musa! Haberin olsun benim, ben Allah rabbülâlemîn.” (Kasas, 30)⁸

Müminun suresinin yirminci ayetinde de mealen şöyle buyurulmaktadır:

“Ve bir ağaç ki Tûr-i Sina’dan çıkar, yağ ve yiyenlere bir katkıla biter.”⁹

Elmalılı Hamdi Yazır, tefsirinde; “Tûr-ı Sina’dan çıkan bir ağaç” tabiriyle zeytin ağacının ifade edildiğini ve zeytinin “ibtida Tûr-ı Sina’dan intişar ettiğini ve mühim kısmının da orada yetiştiğini belirttikten sonra, “Bunda Nur ayetine bir ima olduğu tespitinde bulunmakta ve “Hedefi beyan bu tecelliyattan feyzi ilâhîye irşaddır.” demektedir.¹⁰

Böylece, şürin ilk mısraında Hz. Peygamber (s.a.s.)’in, gölgesi yere düşmeyecek derecede büyük bir ağaç, “Nahl-i Tûr” olarak nitelendirilmesinin ardından, ikinci mısra da “Mihri âlemgirsin başdan ayağa nursun.” denilmek suretiyle nurla özdeşleştirilmesinin tesadüfî olmadığı anlaşılmaktadır.

Bu noktada, nur ile Tûr arasındaki münasebetin mahiyeti üzerinde durmak gerekir:

Nur, Cenab-ı Hakk'ın isimlerinden biridir. İmam Gazali bu ismin manasını şöyle açıklar:

“O öyle bir zahirdir ki bütün zuhur onunladır. Çünkü kendi nefsinde zahir olan, görünen ve başkasını da gösteren nesneye nur denir,”¹¹

Bu izahtan da anlaşılacağı üzere nur, Allah'ın zahir ismiyle tecelli etmesini ifade eden bir isimdir.¹² Kâinatın yaratılması bu ismin tecellisi ile gerçekleşmiştir. Yukarıda sözü edilen nur ayetinde mealen şöyle buyurulmaktadır:

Allah semavat u arzın nurudur. Nurunun temsili sanki bir mişkât (camekan, kandil); içinde bir misbah (lamba), misbah bir sırçada (cam içinde) sırça sanki bir kevkeb-i dürri (bir inci yıldız) mübarek bir ağaçtan tutuşturulur; bir zeytinden ki ne şarkidir ne garbî, yağı hemen hemen ateş dokunmasa bile ziya (ışık) verir! Nur üstüne nûr!(..)¹³

Kaşanî, bu ayetin tefsirinde, mişkati beden; misbahı ruh, sırçayı kalp olarak karşılar. Ağaç hakkındaki izahı şöyledir:

“Bu kalp sırçasının, kendisinden yakıldığı şecere de teziye olunmuş, safî olan nefs-i kudsiyedir ki, ceset arzında nâbit olup, dalları kalbin fezasından, ruh semasına kadar yükselmiş olduğu halde kuvasının teftîni (fesat ilkah etme) ve fûrûunun teşaubu (şubelenmesi, ayrılıp kol kol olması) dolayısıyla ağaca teşbih edilmiştir.”¹⁴

Bu izahtaki “nefs-i kudsiye” ile Hz. Peygamber arasında bir mana birliği vardır. Vahdet-i vücud öğretisine göre varlık mertebelerinden ikincisi olan Vahdet mertebesinin bir adı da Hakikat-ı Muhammediye'dir.¹⁵ Çünkü bütün zuhur aslında O'nun varlığı içindir. “Sen olmasaydın gökleri ve yeri yaratmazdım.” mealindeki kutsî hadiste bu husus aşikâr olarak ifa-

de edilmiştir. Bu itibarla Nur aynı zamanda Hz. Peygamber (s.a.s.)’in de ismidir.¹⁶ Bütün mahlûkat nurunu; nuru, her şeyden önce yaratılan Hz. Peygamber (s.a.s.)’in nurundan alır.

Fusus şarihi Abdullah Bosnevî, bu hususta şu açıklama-yı yapmaktadır:

“Şöyle malûm ola ki insan-ı kâmil ki âlemde ondan ek-mel yoktur; insandan nefs-i natika mertebesindedir. Ve ol bi-zim seyyidimiz Muhammed (s.a.s.)’dir ki âlemden gayet matlûbe oldur. Ve onun mertebesinden nazilîn olan kümmel-i insandan kuva-yı ruhaniye mertebesindedir. Ve onlar verese-i enbiya olan evliyadır (rıdvanullahi aleyhim ecmain). Ve biz onun için deriz: Resul aleyhisselâm nefs-i natıkadır. Zira Re-sul aleyhisselâm der ki: “Ene seyyidu’n-nas”. Ve âlem nurdandır. Zira âlem cirmde insan-ı kabirdir ki tesviyede mü-tekaddimdir. Ta kim Resul aleyhisselâmın neşeti sureti onda zahir ola.(...) Pes, bu ecilden ötürü âlemin nefs-i natıkası ki Resul aleyhisselâmdan ibarettir; derece-i kemali haiz oldu. Bi-temamiha suret-i ilahiye onda zuhur etmekle.¹⁷

Bütün bu tasavvufî açıklamaların Mevlevîler arasında da makbul olduğu âşikardır. Mesnevî’de yukarıdaki açıklamalarla paralellik arz eden pek çok örneğe rastlamak mümkündür. Hz. Peygamber (s.a.s.)’in Allah’ın nuruna mahzar olduğunu ifade eden aşağıdaki beyit bu bakımdan pek manidardır:

Oldu zâtı mazhar-ı nûr-ı Vedud

Hilal-ı Hakk’a ne hâcet târ u pud

(Zatı Hakk’ın nuruna mazhar olmuştu. Hak kaftanının atkısına çizgisine bakmağa ne hacet).¹⁸

Hz. Peygamber (s.a.s.), Allah’ın tecellisine mazhar olma-sı itibarıyla Nahl-i Tûr’dur. Bütün kâinat O’nun nurundan ve O’nun için yaratılmıştır. O kâinatın ruhudur. Göklere uzanan ve bütün mevcudatı kuşatan bir ağaç... Burada, miraç mucii-

zesini ve sidre-i müntehayı hatırlamamak mümkün değildir. Malûm olduğu üzere Sidre'nin ötesine ermek sadece Efendimiz'e (s.a.s.) nasip olmuştur.

“İlâhî Nur” Sidr ağacına inmiş ve onun ötesindeki her şeyi gizlemiştir. Peygamber (s.a.s.)’in “Senin yüzünün nuruna sığınyorum sözünün karşılığıydı.”¹⁹

Şairin ikinci mısradaki Hz. Peygamber’i “mihr-i âlemgirsin” (âlemi tutan güneşin) şeklinde nitelendirmesi, O’nu güneşe benzetmesi, Nahl-i Tûr ve nur kelimeleriyle yakından alakalıdır. Çünkü güneş nurun zahirî âlemdeki sembolüdür. İmam Gazali, Mişkâtü’l-Envar’da nurun zahirdeki biçimine misal olmak üzere güneşten sık sık bahseder.²⁰ Güneşin aynı zamanda ruhun sembolü olduğunu da belirtelim.

Târik-i gülzâr-ı âlem, mâlik-i mülk-i adem

Munkirîne mahçû-ı mâtem müminîne sârsun

Hz. Peygamber (s.a.s.), âlemin gül bahçesini terk etmiştir. O adem mülkününse mâliki olmuştur. Âlemin gül bahçesi olarak ifade edilmesi, onun Hz. Peygamber’in nurundan yaratılmış olmasıyla ilgilidir. Çünkü gül Hz. Peygamber’i (s.a.s.) ve gül kokusu da Hz. Peygamber’in kokusunu temsil eder.

Efendimiz (s.a.s.) dünyaya meyletmemiş, fakir bir kul olarak yaşamayı tercih etmiştir. “Bir garip yolcu” gibi yaşayan Efendimiz’i (s.a.s.) anlatan eserlerde O’nun nurlu hayatının bu yönünü ortaya koyan sayısız tablo vardır. Sadece birini nakledeyim:

“Hz. Aişe (r.anha) diyor ki: Ensardan bir kadın yanıma gelmişti. Resulullah (s.a.s.)’in yatağının katlanmış örtüden ibaret olduğunu görünce, doğru çıkıp evine gitti ve içi yünle doldurulmuş bir yatak alıp getirdi. Resulullah (s.a.s.) geldiği vakit “Bu nedir?” diye sordu. Ben de Ensardan falanca kadın yanıma gelmişti. Senin yatağını görmüştü ve bunu gönderdi.” de-

dim. Bana “Onu geri yolla” dedi. Ben ise yollamadım. Çünkü böyle bir yatağın evimde bulunması hoşuma gidiyordu. Resullullah ısrarla bana, üç sefer onu geri vermemi söyledi ve “Ey Aişe! Allah’a yemin ederim ki şayet istesem Allah altın ve gümüş dağlarını benimle yürütür.” dedi. Bunun üzerine ben de yatağı gerisin geri yolladım.”²¹

Hz. Peygamber, dünyaya iltifat etmediği, dünyayı terk ettiği için adem mülkünün sahibidir. Yokluk anlamındaki adem, burada maddî âlemin ötesini ifade eder ve müspet bir mânâyâ sahiptir.

Şair ikinci beytin ikinci mısraında, O’nun varlığının, müminler için bir sevinç kaynağı, şenlik, düğün; kafirler içinse üzüntü, matem olduğunu ifade etmektedir. Müminler O’na inandıkları, O’nun yolunu takip ettikleri için dünyada ve ahirette saadete erişirler. Kafirler ise bunu yapmadıkları için hüsrana ve azaba uğrarlar.

Sensin ol şah kim Süleymanlar kapında mürdür

On sekiz bin âleme hükmetmeğe memursun

Şairin, Hz. Peygamber (s.a.s.)’i, güneş ve adem mülkünün maliki olarak nitelendirdikten sonra, Süleymanların kapısında karınca gibi kaldığı yüce bir şah olarak göstermesi, mananın beyitler arasında bir örgü halinde sürdüğü ortaya koymaktadır. Mülkün sahibi hükümdardır ve hükümdar da güneş gibidir. Güneş, nurun zahirî âlemdeki bir sembolü olduğu gibi, hükümdarın da sembolüdür. İmam Gazali, güneş ile hükümdar veya şah arasındaki mana birliğini şu suretle ifade etmektedir:

“Görmüyor musun, rüyada görülen güneşin tabiri sultandır? Zira ikisi arasında ruhanî bir anlamda ortaklık ve benzerlik vardır. Bu da her şeyin üstünde olup, hepsine tesir etmek ve nur saçmak hususudur.”²²

Hız. Peygamber (s.a.s.), Nahl-i Tûr, bütün âlemi nuruyla tutan güneş, kâinatın ruhu, aslı ve maksadı olduğuna göre, bütün âlemlerin, on sekiz bin âlemin hükümdarıdır.

On sekiz bin âlem tabiri tasavvufta, yaratılışın izahı dolayısıyla ortaya çıkmıştır:

Allah'ın tecellisi ile meydana gelen akl-ı küll ile nefis-i külden dokuz felek meydana gelmiştir. Bunların dönmesi dört unsur oluşturur. Dört unsur ve dokuz göğün birleşmesinden üç varlık; cemat, nebat, hayvan vücut bulmuştur. Bunların toplamı on sekiz eder. Bu âlemlerin her biri klâsik kültürlerin en büyük sayısı olan binle çarpılınca on sekiz bin âlem tabiri ortaya çıkar.²³

On sekiz sayısının Mevlevîlikte ayrı bir hususiyeti vardır; Mesnevî'nin bizzat Hız. Mevlâna tarafından tahrir edilmiş olan dibacesi 18 beyitten meydana gelir. Bu, durum Mevlevîlikte on sekiz sayısını esas olan pek çok uygulamanın ortaya çıkmasına sebep olmuştur: İdeal semazen sayısı on sekizdir. Tarıkata intisap etmek isteyenler tekkede 18 gün hizmetkârlık etmek ve mutfakta 18 farklı servis türünü öğrenmek zorundadır. Derviş 1001 günlük çile tamamlandığında 18 kollu bir şamdanla yeni hüccesine götürülür vb.²⁴

Hız. Peygamber (s.a.s.)'in on sekiz bin âleme hükmetmeğe memur olması; peygamberler arasında hükümdarlığı ve hükümdarlığındaki ihtişam sebebiyle ayrı bir yere sahip Hız. Süleyman (a.s.)'in dünya âleminde söz konusu olan azametinden, ihtişamından; kıyas kabul etmeyecek derecede büyük bir mevkide bulunması anlamına gelmektedir. On sekiz bin âleme nispetle dünya ne kadar küçükse, Hız. Peygamber'in (s.a.s.) hükümdarlığına nispetle de Hız. Süleyman'ın hükümdarlığı o kadar küçüktür. Dolayısıyla Süleymanlar Hız. Peygamber'in kapısında karınca gibi kalmaktadır. İslâm'da pey-

gamberler arasında hiçbir ayırım yapılmaması esastır. Bununla birlikte Süleyman (a.s)’ın şanını küçümseme söz konusu değildir. Şair sadece Hz. Peygamber’in yüceliğini şüire mahsus bir mübalâğa ile ifade etmektedir.

El benim damen senin ey rahmeten lil-âlemin

Şöbretim isyan benim sen afı ile meşhursun

Kur’ân-ı Kerim’de, Peygamber Efendimiz (s.a.s.)’in âlemlere rahmet olarak gönderildiği beyan edilir:

“Şüphe yok ki bunda (Kur’ân’da) âbid bir kavim için kâfi bir öğüt vardır ve seni sade (sırf) âlemine (bütün âlemlere) rahmet olarak göndermişizdir.” (Enbiya Suresi: 106-107)²⁵

Şair, Efendimiz (s.a.s.)’in on sekiz bin âlemin hükümdarı olduğunu beyan ettikten hemen sonra O’nun bütün âlemlere rahmet olarak gönderilmiş olduğunu hatırlatmakta ve bir âşığın sevgilisine hitabının benzer şekilde O’na hitap etmektedir: “Ey bütün âlemler için rahmet olan! Ben isyanla şöhret buldum sen ise af ile meşhursun. Beni bağışla.”

Şair, şerefli ve temiz hayatında merhametin, affın sayısız örneği bulunan, Mekke’nin fethinden sonra Ebu Süfyan başta olmak üzere birçok düşmanını, hatta çok sevdiği amcası Hz. Hamza (r.a)’ı şehid eden Vahşi’yi bile affeden Hz. Peygamber (s.a.s.)’den bu suretle şefaata talep etmektedir.

Padişâh-ı evvelin ü kableğâh-ı âhirin

Evvel ü âbir imâmu’l-enbiya mezkeûrsun

Hz. Peygamber, kendisinden önce gelenlerin padişahıdır. Bu O’nun yaratılıştaki yüceliği ve değeri ile ilgili bir husustur. Allah dinini onunla kemale erdirmiştir. Son peygamber olması, en üstün dereceye sahip olmasındandır. Kendinden öncekilerin padişahı olması da bu üstünlüğün bir sonucudur.

Bir hadisi şerifte şöyle buyurulmaktadır:

“(.) İbrahim Allah’ın dostudur. Musa Allah’ın kendisiyle konuştuğudur. İsa Allah’ın kelimesi ve ruhudur. Âdemi de Allah seçmiştir. Bu da doğrudur. Ben ise Allah’ın sevgilisiyim (habibiyim). Ama bununla övünmüyorum. Kıyamet gününde Hamd sancağını ben taşıyacağım, yine övünme yok. Allah yanında ben, evvelkilerin ve sonrakilerin en kıymetlisiyim. Yine övünme yok. Kıyamet gününde ilk şefaahat edecek olan benim. Bu yetki ilk kez bana verilecektir, ama yine övünme yok. (...)”²⁶

Bir Mevlevî olması itibarıyla İtri’nin ilham kaynakları arasında, önemli bir yere sahip olduğunu tahmin ettiğimiz Mesnevî’de Hz. Peygamber’in (s.a.s.); padişah-ı evvelin, kiblegâh-ı âhirin, İmam’ul-Enbiya olması hususu geniş bir şekilde açıklanmaktadır:

“Gerçi görünüşte dal, meyvenin aslıdır ama, gerçekte dal meyve için olmuştur.

Bahçıvan meyve elde etmek ümidinde olmasaydı, ağaç ekmezdi.

Gerçi, surette meyve ağaçtan olmuşsa da hakikatte ağaç meyveden doğmuştur.

Bunun için Hazreti Peygamber (s.a.s.), “Âdem ve diğer bütün peygamberler benim sancağımın altında ve halefim olmuşlardır.” buyurmuştur.

Bu cihetten “sonda gelen, fakat en önde gidenlerdeniz” sırrı âşikar oldu.

Sureta Âdem, benim babam ama manada onun atasının atasıyım! (...)

İlk fikir, bilhassa ezelde vasfedilmiş fikir, tatbikatta en sonra oldu.”²⁷

Efendimiz (s.a.s.), kendinden önce gelenlerin padişahı olduğu gibi kendinden sonra gelenlerin de kiblegâhıdır. Çünkü peygamberlik O’nunla son bulmuştur. O’nun getirdiği şe-

riat, kıyamete kadar geçerliliğini koruyacaktır. Dolayısıyla kurtulmak isteyen O'na yönelmek ve O'nun yolunu takip etmek mecburiyetindedir.

Bu beyitin ikinci mısraında, Efendimiz'in evvel ve âhir Levh-i Mahfuz'da "Sultanu'l-Enbiya" olarak yazıldığı ifade edilmektedir.

*Ya Resulallah umarım diyesin rûz-ı cezâ
Gerçi cürmüm çoktur amma, İtrî'yâ mağfûrsun!..*

Şair, bu son beyitte, Hz. Peygamberi (s.a.s.) tavsif için kullandığı ibarelerin oluşturduğu halkayı, O'nun aslı hususiyetini ve sahip olduğu üstünlüğün kaynağını teşkil eden hüviyetini zikretmekte ve O'na Resulullah hitabıyla yakarıştta bulunmakta, daha önce ifade ettiği şefaât arzusunu burada, bu konudaki ümidiyle birleştirerek yeniden dile getirmektedir:

"Nahl-i Tûr, mihr-i âlemgir, malik-i mülk-i adem, on sekiz bin âleme hükmeden şah, rahmetenlilâlemin önce ve sonra gelenlerin padişahı ve İmamı'l-Enbiya olan ey Allah'ın Resulü! Günahım çok, fakat buna rağmen ceza gününde "Ey İtrî mağfûrsun, affedildin! diyeceğini umuyorum."

Şiirin bütününde hem Hz. Peygamber'in yüceliği ve sahip olduğu hususlar derin bir anlam örgüsüyle ifade edilmekte, hem de şairin O'na olan sevgi ve hürmeti samimî bir dille ortaya konmaktadır. İtrî'nin musikisinde de Hz. Peygamber'e duyulan sevgi ve özlemin altın nağmelerle kâinata yayılışı vardır. Kalbimizi açtığımız takdirde, bu feyizden biz de nasiptar olabilir, biz de tutuşabiliriz.

Dipnotlar

- 1 Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi, İst. 1981, Dergâh Yayınları, C.4. s.313.
- 2 Yılmaz Öztuna, İtrî, Ank. 1987, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, s.49.
- 3 Elmalılı Hamdi Yazır, Kur'an-ı Kerim ve Meali, İst. 1993, Hazırlayan Duçane Cundioğlu, İslamoğlu y.:2/63, 2/93, 4/153-154, 19/52, 20/80, 23/20, 28/29, 28/46, 95,2.

- 4 Süleyman Uludağ, Tasavvuf Terimleri Sözlüğü, İst. 1997, Marifet Yayınları, s. 538.
- 5 Kaşani, Süleyman Uludağ, a.g.e. s. 538.
- 6 Kaşani, Tevilât-ı Kâsaniyye, Ank. 1987, Çev. Ali Rıza Doksanyedi, C. 2, s. 234.
- 7 Ferit Devellioğlu, Osmanlıca - Türkçe Ans. Lügat
- 8 Elmalılı Hamdi Yazır, Kur'ân-ı Kerim ve Meali, s. 388.
- 9 Elmalılı Hamdi Yazır, Kur'ân-ı Kerim ve Meali, s.
- 10 Elmalılı Hamdi Yazır, Hak Dini Kur'ân Dili, Eser Neşriyat, C. 5. s. 3443.
- 11 İmam Gazali, Esmâülhüsna Şerhi, Çev. M. Feriçak, Merve Yayınları, s. 195.
- 12 Süleyman Uludağ, a.g.e. s. 414.
- 13 Elmalılı Hamdi Yazır, Kur'ân-ı Kerim ve Meali, s. 353.
- 14 Kaşani, a.g.e. s. 323.
- 15 Ahmet Hamdi Konuk, Füsüsül-Hikem, Tercüme ve Şerhi, İst. 1987, Haz. Mustafa Tahralı, Selçuk Eraydın, Dergâh Yayınları, C. 1. s. 11-13.
- 16 Yusuf bin İsmail en-Nebhani, Hz. Muhammed'in Faziletleri, İst. 1996, Çev. Fethi Güngör, İnsan Yayınları.
- 17 Abdullah Bosnevi, Tecelliyat-ı Araisu'n-Nusus fi Menessati Hikemi'l-Füsüs, Cild-i Evvel, Matbaa-i Âmire, İst. 1290. s. 30-31.
- 18 Mevlâna Celâleddin, Mesnevi-i Şerif, Manzum Nahifi Tercümesi, İst. 1969, Haz. Âmil Çelebioğlu, C. 4. s. 42.
- 19 Martin Lings, Hz. Muhammed'in Hayatı, İst. 1984, Çev. Nezife Şişman, İnsan Yayınları, s. 190.
- 20 İmam Gazali, Mişkâtü'l-Envar, İst. 1994, Çev. Süleyman Ateş, Bedir Yayınları, s. 24.
- 21 Ahmed bin Hanbel, Kitabu'z-Zühhd, İst. 1993, Çev. Mehmet Emin İhsanoğlu, İz Yayıncılık, C. 1. s. 30.
- 22 İmam Gazali, Mişkâtü'l-Envar, s. 45-46.
- 23 Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi, C. 1, s. 103, C. 7, s. 127 Mehmet Zeki Pakalın, Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü, İst. 1983, C. 2, s. 728.
- 24 Annemane Sahımmel, Sayıların Esrarı, İst. 1997, Çev. Mehmet Temelli, Verka Yayınları, s. 229-230.
- 25 Elmalılı Muhammed Hamdi Yazır, Kur'ân-ı Kerim ve Meali, s. 330.
- 26 Rudanî, Cem'ul-Fevâid, Büyük Hadis Külliyyatı, Çev. Naim Erdoğan İz Yayıncılık, C. 5, s. 19.
- 27 Mevlâna Celâleddin, Mesnevi-i Şerif, Manzum Nahifi Tercümesi, C.4, s. 22.

Müseddes naati şerifi nebevî

Cihan Okuyucu

I

Sultan-ı rûsül şâh-ı mümeccedsin efendim

Bî-çârelere devlet-i sermedsin efendim

Divân-i ilâhîde ser-âmedsin efendim

Menşur-ı “le-amrûk”le müeyyedsin efendim

Sen Ahmed ü Mahmud u Mubammedsin efendim

Hak’dan bize sultân-ı müeyyedsin efendim

Açıklama

Le-amrûk nassı hakeziçün reh-i aşkında can vermek

Hayat-ı cavidânîdir hayat-ı cavidânîdir

M. Naci

İzah: Merhum Şeyh Galib’in âşıkane bir üslûpla yazılmış Müseddes Naatı bu vadede yazılan şiirlerin en güzellerindedir. Biz de nefesimizi onun nefesine uydurarak ve dikkati lâfızdan ziyade manaya tevcih suretiyle serbest bir tercümeyle deriz ki:

Ey Allah’ın Resulü! Ey soyu pak sultan! Ey kutlu efendimiz! Sana nasıl efendimiz demem ki sen seyyidülbeşer (insanlığın efendisi) sıfatına bihakkın mazharsın. Sana, peygamberler zincirinin ser halkası ve o kutlu kafilenin serdarı, desem çok mu? Değil mi ki “seyyidülbeşer” lâfzı “seyyidülmürse-

lin”i de şamildir. Gerçi sen o eşsiz inceliğinle, Yahudi muarızına karşı senin Hz. Musa’ya üstünlüğünü haykıran bir arkadaşını bundan men etmiş ve: “Benim Musa’dan daha iyi olduğumu söyleme!” (*Buhari/55*) buyurmuşsun. Bazıları bu tavırdaki inceliği ve Kelâm-ı Kadim’in müminlere talim buyurduğu; “Onun Peygamberlerinden hiçbirini diğerinden ayırt etmeyiz.” (*Bakara/285*) düsturunu yanlış anladılar. Oysa sen şeksiz şüphesiz resuller arasında da en baştasın. Ey yüce sultan! Sultanlık ya soy cihetiyle olur, ya ahlâktaki kemalle. Sen ise her iki cihetle de bütün insanlara faiksin. Senin büyük ahlâkın nassı kat’i ile tasdik ve teyit edildikten ve: “Hiç şüphesiz sen büyük bir ahlâk üzerinesin.” (*Kalem, 68/4*) dendikten sonra beşer lisanına söyleyecek söz mü kalır?

Soy bakımından da beşer hilkati ta başından beri süzüle süzüle saflaşmış ve kemal noktasında seni bulmuştur. “Övünmek yok” inceliğiyle bu üstünlüğünü sen de kabul buyurdun. Ey iki âlemin sultanı! Sultanlıktan sultanlığa ne büyük fark var. Avam-ı nasa şah olmakla her biri bir ümmetin rehberi olan seçkin nebiler kafilesinin şahı olmak hiç bir mi? Her bîçare ve düşkün başı sıkışınca kendi sultanına iltica eder, ondan medet umar. Ne var ki bu iltica ve ilticadan umulan fayda, ömrü bir tayfa benzeyen dünya hayatı ile sınırlı. Üstelik kendisi de sairî kadar muhtaç biri başkasına ne verebilir ki. Bir kemal ehlinin kendisine yardım teklif eden bir sultana söylediği gibi: “Ey bîçare! Beni başıma üşüşen sineklerden bile korumaya gücün yetmezken senden ne isteyeyim. Görüyorum ki sen de benim kadar aciz ve muhtaçsın.” Ama ey şanı yüce sultan! Şüphesiz ki senin hükümrânlığın iki cihana da şamil, iki âlemde de baki. Sana sığınan çaresizlere bu dünyada da el uzatırsın, o âlemde de. Bu dünyadaki saltanatın başkalarınınkine hiç benzemedi: Yetimin başı ilk senin kutlu zama-

nında okşandı, yoksulun beli senin devrinde doğrudu ve kadının da bir insan olduğu ancak o saadet asrında hatırlandı. Sade bu dünyada değil, yarın kurulacak İlahî divanda da -herkes makam ve mansıbına göre bir yer ihraz ettiğinde- senin yerin yine en başta olacak. Nasıl öyle olmasın ki Kitab-ı Mübin'de yüce Allah, kulları içinde bir senin ömrüne yemin etti. "La-amrük" (15/72) hitabına mazhar olmuş bir ömür bereketlenmez, sermed olmaz mı? Elinde böyle bir fermanı ilâhî bulunurken hükmün zeval bulur mu hiç?

Ey benim adı güzel kendi güzel efendim! Sen her cihetle insanların en güzeli olduğun gibi isimlerin de isimlerin en seçkini. Bir adın Ahmed, öbürü Mahmud, bir diğeri Muhammed. Hangi faninin ismi, Ahmed isminden daha güzel olabilir? Bu isim ezel defterinde senin için saklanmış ve daha sen doğmadan adın annenin kulağına fısıldanmıştı. Oysa senden önce kavmin arasında bu ismi kullanan yoktu. Senden sonra da insanlar uzun yıllar edeben bu ismi sırf sana tahsis ettiler. Nasıl tahsis etmesinler ki; bu isim sana mahsus iki mazhariyeti kendisinde topluyor: Sen hem övmeye, hem övülmeye baştasın! Kendisini tesbih eden birçok dudak arasında Hak Tealâ senin tesbihini ve övmeni kendisine lâyük buldu. Bu bahtiyarlık başka kime nasip olmuştur. Lâkin sen övülme bahsinde de biriciksin. Zira birçok insanın yücelttiği birçok sultanın yıldızı çoktan battı. Ama senin her asırda insanlığın umumî hayranlığına mazhar olan güneşin batmadı, batmayacak.

Beşerin hayranlığı bir yana bizzat Cenab-ı Hak seni beğendi ve övdü. O övdükten sonra farz-ı muhal bütün beşeriyet seni zemmetse şanına hanel mi gelir? Ey Ahmed, Ey Mahmud ve ey Muhammed! Senin diğer isimlerin de bu manayla irtibatlı. Ey ilâhî bir destekle desteklenmiş peygamber! Sen bizim desteğimiz, dayanağımız, sultanımızsın.

II

*Hutben okunur minber-i iklim-i bekâda
 Hükümün tutulur mahkeme-i rûz-ı cezâda
 Gülbank-i kudümün çekilir arş-ı Hudâ'da
 Esmâ-i şerifin anılır arz ü semâda
 Sen Ahmed ü Mahmud u Muhammed'sin efendim
 Hak'dan bize sultân-ı müeyyedsin efendim*

Ey yüce efendim! Dünya sultanlarının hüküm alâmetlerinden biri de kendisine hutbe okunması, adının o hutbede ululanmasıdır. Ama bir müddet sonra ne o sultandan, ne de o isimden bir eser kalır. Oysa asırlardır bütün kıt'alarda sayısız minberde okunan her hutbede senin ism-i şerifin, nam-ı celilin vardır. Ama asıl şeref şurada ki, senin mübarek adın ölümün öldüğü, beka âleminde de hükümferma. Nasıl öyle olmasın ki haşır-neşir gününün; nice yüzlerin ay gibi parlacağı, nice yüzlerinse kararacağı o dehşetli mahkemenin başkadısı sensin. Dünyada ölçüler, tartılar, teraziler çeşit çeşittir. Her kadı iyiyi, kötüyü kendi çürük terazisinde tartar. Oradaysa geçerli tek ölçü senin ölçün, tek tartı senin tartındır. Kimin batıp gittiği ve kimin kurtulduğu orada belli olacak. Şüphesiz kurtulanlar ancak sana uyanlardır, batanlarsa o saadetten mahrum kalanlar. Âdettir ya, sultan bir yere ayak bastığında onun şerefine mehter çalınır, adına gülbank okunur. Gözlerin bir kurtarıcı ümidiyle yollara dikileceği o korkulu günde, kutlu ayığın mahşer meydanını şerefleştirdiğinde duyulacak tek gülbank senin gülbankındır. Değil mi o kutlu ayak Arş-ı Azam'a kadar uzanmış, "Kab-ı Kavseyn" (*Necm/8*) sırtına mazhar olmuştur. Bu saltanat ve devlet karşısında senin şerefli isimlerin yerde beşerin Arş-ı Azam'da ise meleklere dilinde tespihtir o gün. Cenab-ı Hak bile Kitab-ı Celil'inde seni Muhammed isminle dört kere anmadı mı!

Ey yüce Efendim. Sen Ahmedsin, sen Mahmudsun, sen Muhammed'sin. Sen Hakk'ın tayin ettiği, desteklediği sultanımızsın bizim..

III

*Ol dem ki velilerle nebîler kala bayrân
 "Nefsi" deyü dehşetle kopa cümleden efgân
 Ye's ile usâtın ola avvâli perişân
 Destur-ı şefaâtla senindir yine meydân
 Sen Ahmed ü Mahmud u Muhammed'sin efendim
 Hak'dan bize sultân-ı müeyyedsin efendim*

Aman Allah'ım! O gün ne büyük, ne dehşetli bir gündür. Öyle ki Hak katında naz, niyaz sahibi nice ulu veliler ve peygamberler bile bu dehşetle kendilerinden geçecek, şaşırıp kalacaklar. Kimsenin kimseyi düşünmeye takati ve el uzatmaya mecali kalmayacak. O can pazarında herkes kendi derdinde kendi telâşındadır. Duyulacak tek çığlık; "nefsî, nefsi" (benim halim ne olacak, bana kim el uzatacak!) çığlığıdır. Peki ama o ulu zevatın hali böyle olursa günahkâr ve âsiler kendi kendinden ümidi kesmesin de ne yapsın. İşte bu dehşetli anda o meydana insanlara uzanacak şefkat eli Tanrı'nın izniyle (*Âl-i İmran 3/159*) yine senin elindir. O gün nice eller nice ulu peygamberin kapısını çalacak ve şefaât dilenecek. Ama o gün senin kapından başka melce yoktur. Her kapıdan boş dönen eller senin kapına yapışacaktır o gün. Ey bir adı Mahmud olan! O gün Allah sana, seni razı edene kadar verecek, verecek, verecek ve seni Makam-ı Mahmud'a erdirecektir. (*İsra,17/79*) Bir Hak erinin semerat-ı fuadı olan olan şu mısralarda ifade edildiği gibi:

*Ey menba-ı lutf u cûd
 Yerin makam-ı Mahmud*

Aziz Mahmud Hüdayi

Ve kalbinde hardal tanesi kadar iyilik olan hiç kimse o övülmüş kapıdan boş döndürülmeyecek. Mademki sen "şefi-

ülmüznibin”sin ve mademki: “Benim şefaatiüm ümmetimden büyük günah işleyenler içindir.” (Tirmizî) buyurdun; o hâlde ben de bu şefaati ümit etmekten geri kalmam.

Ey yüce Efendim. Sen Ahmed’sin, sen Mahmudsun, sen Muhammedsin. Sen Hakk’ın tayin ettiği, desteklediği sultanımızsın bizim..

IV

*Bir gün ki dalup babr-ı gama fikrete gittim
İlden yitürüp kendümi bî-hodlğa yitdim
İşyânım anıp âkâbetimden hazer etdim
Bu matlav yâd eyledi bir seyyîd işittim
Sen Ahmed ü Mahmud u Muhammed’sin efendim
Hak’dan bize sultân-ı müeyyedsin efendim*

Ey kutlu Efendim! Bir gün başımı elime aldım, günahlarımı düşündüm. Baktım ki iler tutar tarafım yok; zarurî olarak bir gam denizine düştüm.. Öyle ki elden ayaktan çıktım ve kendimi kaybettim. İrtikap ettiğim günahları bir bir hatırladıkça bende yarına ait bir ümit kalmadı. İşte bu sırada senin pak soyundan gelen bir zatın andığı şu matlav işiterek teselli buldum:

Ey yüce Efendim. Sen Ahmedsin, sen Mahmudsun, sen Muhammedsin. Sen Hakk’ın tayin ettiği, desteklediği sultanımızsın bizim..

V

*Ümmideyiz ye’s ile ah eylemeyiz biz
Sermaye-i imanı tebâh eylemeyiz biz
Babın koyup agyâre penâh eylemeyiz biz
Bir kimseye sâyende nigâh eylemeyiz biz
Sen Ahmed ü Mahmud u Muhammed’sin efendim
Hak’dan bize sultan-ı müeyyedsin efendim*

(Bu matlaı işitince kendime geldim ve dedim ki:) Çok şükür bizim ümidimiz var. Bu ümidi bırakıp ah vah eylemeyiz biz. Değil mi ki “Allah’ın rahmetinden umudunuzu kesmeyiniz.” (Zümer 39/53) buyurulmuştur ve değil mi ki ümidi kesmek imanı yele vermektir. O hâlde biz, bunca kusurumuza rağmen o yüce kapının bağışından asla ümidimizi kesmeyiz, yeis çukuru-
runa düşmeyiz. Ey yüce efendim, Senin bunca bağışın varken bizim günahımızın sözü mü olur? Hem senin kapını bırakıp biz nereye gidelim. Değil mi ki sen bizim hesap-kitap gününde de sığınağımız, dayanağımızsın. Çok şükür, sana mensubuz ve madem ki mahşer gününde senin kutlu gölgen altındayız, başkasına ihtiyacımız yok. Sen dururken bir başkasına göz ucuyla dahi olsa bakmak ve medet ummak hiç yakışık alır mı? Ey yüce Efendim, Sen Ahmedsin, sen Mahmudsun, sen Muhammedsin. Sen Hakk’ın tayin ettiği, desteklediği sultanımızsın bizim.

VI

Bîçâredir ümmetlerin isyânına bakma

Dest-i red urup hasret ile dûzâba yakma

Rahm eyle aman âteş-i hicrânına yakma

Ez-cümle kulun Gâlib-i pür-cürmü bırakma

Sen Ahmed ü Mahmud u Muhammed’sin efendim

Hak’dan bize sultan-ı müeyyedsin efendim

Ey yüce Peygamber! Acz ve kusur kulluğun gereği. Sen bîçare ümmetlerinin hasbelbeşer işledikleri isyanlarına bakma, onları bağışla. Eğer bu isyanları yüzünden yüzünü çevirir, elini çekersen, onları hasret ateşine yakarsın. Cehennem olarak zaten bu mahrumiyet yeter onlara. Ne olur, sende temerküz eden o engin merhametin icabı onlara acı; onları ayrılığın ateşine atma ve kendinden mahrum eyleme. Değil mi ki “rahmetenlilâlemin” (Enbiya 21/107) olarak gönderildin, o rahmet-

ten bizleri de mahrum eyleme. Bu muhtacı himmet zavallılar arasında lütfen ve keremen mücrim kulun Galibi de unutma.

Ey yüce Efendim. Sen Ahmed'sin, sen Mahmud'sun, sen Muhammed'sin. Sen Hakk'ın tayin ettiği, desteklediği sultanımızsın bizim.

~~Hiz. Muhammed'in (s.a.s.) nağmesi~~

Muhittin Küçük

*Bakın, kaynak nasıl fışkırmakta
Kayalardan neşe ile
Nurlu yıldızlar gibi pırıl pırıl!
Bulutlar üzerinden melekler
Onun gençliğini beslerdi
Fundalıklardaki kayalar arasında.
Taptaze, gencecik
Raks ederek bulutlardan
Mermer kaynaklara iner,
Tekrar yükselir sevinç
Nağmeleriyle semaya.
Dağ geçitlerinde, o
Kovalıyor rengârenk çakalları,
Koparıp sürüklüyor genç önder
Kardeş kaynakları da birlikte.
Çiçekler açıyor aşağı vadiye
Yeşeriyor çimenler adım attığı her yerde
Nefesinden.
Onu yolundan alıkoyamıyor hiçbir
Karanlık vadi, hiçbir çiçek
Aşk dolu gözlerle onu süzerek
Dizlerini sarıp tutamaz
Düzliğe gidiyor kavrularak akışı.*

Karışıp birleşerek
 Dost oluyor dereler.
 İniyor şimdi ovaya
 Gümüş pırlantularla,
 Ovalar onunla ibtişama büriünür.
 Ovalardan ırmaklar,
 Dağlardan dereler
 Sevinçle sesleniyor ona: Kardeş,
 Kardeş, kardeşlerini de al,
 Beraber ezeli atana götür,
 Açılmış kollarıyla
 Bizî bekeleyen
 Ebedî okyanusa.
 Eyyah, boşuna açılmış kollarla bekler
 Hasret çektiği bizleri kucaklasın diye;
 Çünkü, ıssız çölde bizî yer
 Kumlar.
 Tepemizde güneş emip bitirir kanımızı,
 Ve bir tepe engelliyor.
 Göle varmamızı.
 Kardeş,
 Ovalardan gelen kardeşlerini de al,
 Dağlardan gelen kardeşlerini de al,
 Birlikte götür atana!
 Gelin hepimiz!
 Ve koşuyor şimdi o
 Bütün ibtişamıyla,
 Bir nesil kaldırır bu Sultan'ı yükseklere,
 Ve kükreynce o, zaferler kazanıyor,
 İsimler veriyor beldelere,
 Şehirler oluşuyor ayak bastığı her yerde.

*Durdurulmaz bir akınla devam ediyor,
Kulelerin alevli zirvelerine,
Mermer sarayları, hilkatinin icabı
Arkasında bırakarak.
Sedir ağaçlı evler atlas taşır
Geniş omuzlarında,
Dalgalanarak başının üstünde
Binlerce sancak yükseliyor göklere
İhtişamına şehadet ederek.
Ve böylece kavuşturuyor kardeşlerini,
Sevdiklerini, evlâtlarını
Gönli mübabbetle dolu, onları
Bekleyen Yaratıcı'ya.*

1993-1994 öğretim yılında Amasya Eğitim Fakültesinde bir dönem misafir öğretim görevlisi olarak Türkçe derslerine girmiştım. Yukarıdaki şiiri, sınıf öğretmenliği bölümü üçüncü sınıf öğrencilerine, şairini söylemeden okumuş ve şiirin kısaca yorumunu yaptıktan sonra “Arkadaşlar sizce bu şiir kime ait olabilir?” diye sormuştım. Herkes kendince bir tahminde bulunmuştu. Kimi “Mehmet Akif” dedi. Kimi Necip Fazıl, kimi Yahya Kemal, kimi Faruk Nafiz, kimi Arif Nihat Asya... En sonunda dedim ki: “Hayır arkadaşlar, tahminlerinizin hiçbiri doğru değil, çünkü bu şiir ünlü Alman şairi Goethe’ye aittir. Öğrencilerin hepsi çok şaşırıldı. Böyle bir sonucu hiç beklemiyorlardı. Ön sırada oturan ve kıvrıkcak saçları omuzlarından aşağı sarkan; ince, zayıf, esmer bir kız öğrenci gözleri yaşararak ve hayıflanarak; “Hocam bir yabancı, Peygamberimize böylesine değer verirken, biz O’nu tanımıyoruz, O’na yabancı kalıyoruz.” dedi. Bakışlarından anladığım kadıyla diğerleri de aynı duyguyu paylaşıyordu. Ben de derin bir teessürle: “Maalesef öyle” dedim.

Evet, bin kere, yüz bin kere maalesef kıymetini bilmediğimiz daha nice değerlerimiz var. Ama bu değer, bütün değerlerimize değer kazandıran değerler üstü bir değer. Bu değer; hayatımızdan çıkınca, hayatın anlamsızlaştığı bir değer. Bu değer; milletçe sahip olduğumuz bütün erdemlerin, bütün güzelliklerin kaynağı, temeli olan bir değer. Bu değer Mehmet Akif'in ifadesiyle, "Bütün beşeriyetin kendine medyun" olduğu yücelerden yüce bir değer. O'na yabancı kalmak ne büyük kayıp, ne büyük acı; çünkü O'na yabancı kalmak demek insana, insanın gerçeğine; saadete, huzura, emniyete velhasıl bütün faziletlere, hepsinden önemlisi ve hepsinden öte Allah'a yabancı kalmak demektir.

İşte Goethe, pek çok akl-ı selim sahibi Batılı düşünür ve sanatkâr gibi "Levlâke levlâke lema halâktül eflâk - Sen olmasaydın, eğer sen olmasaydın âlemleri yaratmazdım." hitabına mazhar olan bu yüce kametin farkına varan, O'na yabancı kalmayan büyük bir şair. O, şiirlerinde referans olarak sık sık İslâmî kaynaklara, özellikle de Kur'ân-ı Kerim'e müracaat etmiştir. Doğu-Batı Divanı² adını verdiği şiir kitabında bunu açıkça görmek mümkündür. Gençlik yıllarından itibaren İslâm'a büyük ilgi duyan Goethe, "Friedrich David Megerlin'in Arapça'dan Almanca'ya, Ludorico Marraccios'un Arapça'dan Lâtince'ye yaptıkları Kur'ân-ı Kerim tercümelerinden mukayeseli bir çalışma yapar ve muhtelif on sureden bir de Kur'ân-ı Kerim hülasası (Koran- Auszüge) meydana getirir."³

Burada Goethe'nin Müslüman olup olmadığı tartışmasına girmek istemiyorum. Ancak onun İslâmiyet'e büyük sempati duyduğu ve Hz. Muhammed'in hak peygamber olduğunu kabul ettiği eserlerinden anlaşılmaktadır.⁴ "Hz. Peygamberin hayatını K. E. Oeliner'in "Mohamed" adlı eserinden okuyan Goethe, "Çok kısa bir süre önce İslâm peygamberinin

hayatını büyük bir ilgi ile okuyup tahsil ettikten sonra gördüm ki O, asla yalancı bir peygamber değildir.”⁵ sözüyle O’nun hak peygamber olduğunu açıkça ifade etmiştir. Açık olan bir şey daha varsa o da Goethe’nin Hz. Muhammed’e olan derin hayranlığı ve sevgisidir.

Goethe, 70 yaşına girdiği yıl, ramazan ayında kendini kastederek söylediği şu sözle Hz. Muhammed’e olan sevgi ve hayranlığını bütün samimiyetiyle ortaya koymuştur: “Kur’ân-ı Kerim’in peygambere semadan indirildiği bu mübarek geceyi o, niçin hürmetle tes’it etmesin.”⁶

Goethe, Kur’ân-ı Kerim’i okuduktan sonra 1772 yılında, Hz. Muhammed’le (s.a.s.) ilgili büyük bir piyes yazmaya girer. ⁷ “Mohamed-Drama” adını verdiği bu piyesin girişinde Peygamberimizin tevhid inancına ulaşması dile getirilir. Sonra Hz. Muhammed’le (s.a.v.) süt annesi Halime arasında geçen bir konuşmadan söz edilir. Ardından da Hz. Ali ve Hz. Fatıma arasında Peygamberimizi anlatan bir diyalog geçer. Goethe piyesi tamamlayamaz, ama piyesin Hz. Ali ile Hz. Fatıma arasındaki diyalog kısmından yukarıda verdiğimiz şiir ortaya çıkar.

Muhammed’in Nağmesi⁸ için naat demek yanlış olmaz sanırım. Çünkü bu şiirde Goethe baştan sona kadar temsilî bir üslûpla Hz. Muhammed’i anlatmakta, ondan sevgi ve övgüyle söz etmektedir. Şiirle ilgili sezîş ve duyularımı, kırık dökük de olsa sizlerle paylaşmak istiyorum.

Mekke’de “Fundahlıklardaki kayalıklar arasında” altında nübüvvet nuru, “El-Emin” sıfatıyla vasıflanmış pırıl pırıl bir genç dolaşmaktadır. Bulutlar O’na gölgelik yapmakta, melekler etrafında pervane kesilmekte; ağaçlar, kayalar, kuşlar O’na selâm durmaktadır. Kısacası “Kayalardan neşe ile nurlu yıl-

dızlar gibi pırl pırl” bir kaynak fışkırmaktadır. Gücünü ilâhî vahiyden alan bu kaynak;

*Taptaze, gencecik
Raks ederek bulutlardan
Mermer kayalara iner,
Tekrar yükselir sevinç
Nağmeleriyle semaya.*

Bu ilâhî kaynaktan kana kana ilk su içen O’na en yakın olan insan, hanımların hanımı, annelerin annesi Hz. Hatice Validemiz oluyor. Ardından Ebu Bekir’ler, Ali’ler, Bilâl’ler, Osman’lar, Talha’lar koşuyorlar bu yüce kaynağa. Derken;

*Dağ geçitlerinde, O
Kovalıyor rengârenk çakılları,
Koparıp sürüklüyor genç önder
Kardeş kaynakları da birlikte.
Çiçekler açıyor aşağı vadide
Yeşeriyor çimenler adım attığı her yerde
Nefesinden.*

Tabî ki bu tertemiz, pırl pırl akan kaynaktan rahatsız olanlar boş durmuyor; bin bir türlü engelle yolunu kesmeye çalışıyorlar. İşkenceler, hakaretler fayda etmeyince servetle, kadınla, saltanatla O’nu yüce hedefinden alıkoymak istiyorlar. O ise bunları elinin tersiyle iterek “Güneşi sağ elime, ayı sol elime verseler ben bu davadan vazgeçmem.” diyor ve yoluna devam ediyor:

*O’nu yolundan alıkoymıyor hiçbir
Karanlık vadi, hiçbir çiçek
Aşk dolu gözlerle O’nu süzerek
Dizlerini sarıp tutamaz
Düzlüğe gidiyor kıvrılarak akışı.*

Aşkla, muhabbetle, uhuvvetle, feragatle, ihsanla, ihlâsla beslenen bu güzel ırmak hedefine doğru coşkuyla akıyordu Hamza'larla, Ömer'lerle biraz daha güçlenerek...

*Karşıp birleşerek
Dost oluyor dereler.
İniyor şimdi ovaya
Gümüş pırlutlarla,
Ovalar O'nunla ibtişama bürünü.*

Mekke o yüce ırmağın kendileri için ab-ı hayat olduğunu anlayamıyorsa, Taif O'nu acımasızca taşa tutuyorsa; Medine O'na koşuyor aşkla, Medine O'na kucak açıyor yiğitçe, mertçe, cömertçe ve;

*Ovalardan ırmaklar,
Dağlardan dereler
Sevinçle sesleniyor O'na: Kardeş,
Kardeş, kardeşlerini de al,
Beraber ezeli atana götür,
Açılmış kollarıyla
Bizî bekeleyen
Ebedî okyanusa.*

Ancak ebedî okyanusa ulaşmak o kadar kolay değildir. Daha nice çetin tepeler, sarp dağlar vardır önlerinde; zulümler, bojkotlar, sürgünler... Yer yer endişeye kapılanlar olur ve yürekleri burkularak derler ki:

*Eyvah, boşuna açılmış kollarla bekler
Hasret çektiği bizleri kucaklasın diye;
Çünkü, ıssız çölde bizî yer
Kumlar.
Tepemizde güneş emip bitirir kanımızı,
Ve bir tepe engelliyor
Göle varmamızı.*

Ama bu endişe yersizdir. Tarihin akışını değiştirecek olan bu şanlı gidişi hiçbir tepe, hiçbir dağ durduramayacaktır. Nitekim gittikçe kabaran bu ırmağın bir kolu sessizce uzak diyarlara, Habeşistan'a uzanır. Çünkü bu, kaderin onlar için çizdiği bir yoldur. Çünkü oradan gelen ve belki sahiplerinin bile bilmediği sesiz bir çağrı vardır:

*Kardeş,
Ovalardan gelen kardeşlerini de al,
Dağlardan gelen kardeşlerini de al,
Birlikte götür atana!*

Nice maceradan, nice tehlikelerden sonra ırmağın ana kolu da Medine'ye ulaşıyor ve ardından Habeşistan'dan coşkuyla akıp gelen diğer koluyla birleşiyor bu kutlu şehirde ve büyük bir nehir oluyor. Gürül gürül akan bu nehir geçtiği her yeri kirden, pastan arındırıyor; insanlığın kıyamete kadar minnet ve şükranla anacağı yepyeni bir medeniyeti yeşertiyor:

*Gelin hepimiz!
Ve coşuyor O
Bütün ibtişamıyla,
Bir nesil kaldırır bu Sultan'ı yükseklere,
Ve kükreyince O, zaferler kazanıyor,
İsimler veriyor beldelere,
Şehirler oluşuyor ayak bastığı her yerde.*

Bedir şahlanış, Uhud çetin imtihan, Hendek şanlı direniş, Hudeybiye gizli fetih oluyor ve yıllarca hakikate susamış gönüller akın akın O'na koşuyor; gönlü hakikate açılan krallar tahtını bırakıp o nehirde bir damla olmaya can atıyor. Ve;

*Durdurulmaz bir akınla devam ediyor,
Kulelerin alevli zirvelerine,
Mermer sarayları, hilkatinin icabı
Arkasında bırakarak.*

Sessizce aktığı Medine'den kardeş dereleri, çayları, ırmaqları da yanına alarak gürül gürül Mekke'ye dönüyor, her zamanki gibi “tıynet-i pakine” yarasır şekilde geçtiği her yeri yeşerterek:

*Sedir ağaçlı evler atlas taşır
Geniş omuzlarında,
Dalgalanarak başının üstünde
Binlerce sancak yükseliyor göklere
İhtişamına şebadet ederek.*

Medine'den yola çıkan bu mukaddes nehir coştukça coşuyor; O'nunla birlikte binler, on binler Mekke'ye doğru koşuyor. Aslında bu gidiş Mekke'ye değildir. Bu gidiş o kutlu hedefe, sonsuz rahmetle müntesiplerini ölümsüzlüğe taşıyan ebediyet okyanusudur. Bu gidiş, âlemlerin rabbi olan Allah'adır:

*Ve böylece kavuşturuyor kardeşlerini,
Sevdiklerini, evlâtlarını
Gönlü muhabbetle dolu, onları
Bekleyen Yaratıcı'ya...*

Miraç

Mehmet Gümüşkılıç

*Bir şeb ki sarây-ı Ümmehânî
Olmuşdu o mâbın âsumânî*

*Ammâ ki ne şeb emîn-i rahmet
Şeybu'l-harem-i harîm-i hazret*

*Mânend-i Bilâl-i sâbib-irfân
Nûr-ı siyeh içre nûr-ı îmân*

*Gâýâ o şeb-i şeref-meâsir
Veysü'l-Karan idi nûr-ı zâhir*

*Yüz sürmeği geldi hâk-i pâye
Da'vetli bulundular a'lâya*

*Ol leyle için sipibr-i gerdân
Etdi nice bin sabâhı kurbân*

*Çün âb-ı hayât o şâm-ı enver
Rengi siyeh idi mevcî abdar*

*Ebr-âver olup bahâr-ı nâsût
Câş eyledi sebze-zâr-ı lâhût*

*Ser-çeşme-i Hızır olup hüveydâ
Ervâh-ı bekâya oldu irvâ*

Zulümât çekip sürâdık-ı gayb
Sır söyledi mâha mihr lâ-rayb

Tâ mihr ede mâha 'arz-ı dîdâr
Zulümât-ı bafâya girdi envâr

Câş eyledi sanki Nîl-i hayret
İhyâ ola tâ ki Mısr-ı vuslat

Bast eyledi nokta-i süveydâ
Sır oldu içinde şâm-ı ısrâ

Envâr ile kâ'inât doldu
İşte bu gece sabâh oldu

Şevk eyledi mihri pâre pâre
Şenlendi meşâ'il-i sitâre

Bir hürmen-i nûr olup nüb eflâk
Hurşîdi kapatdı pertev-i bâk

Bir feyz erişdi bu zemîne
Kim oldu sarây-ı âb-gîne

Ger etmese mihr ü meh takaddüm
Şebnem yerine yağardı encüm

Envâr bürüdü kâ'inâtı
Râşen görür oldular bayâtı

Berk urdu o şeb-çerâğ-ı nâyâb
Mabvoldu hep âfîtab ü meh-tâb

Bir harman idi nücüm-ı pür-tâb
Hurşîd ü meh anda kirm-i şeb-tâb

Yine-i nûr olup şeb-i târ
Yâr eyledi yâra arz-ı dâdâr

Gönderdi Hüdâ edip meşîyyet
Cibrîl-i emîni peyk-i da'vet

Her geb ki inerdî âsumândan
San 'arşa çıkardı bâkedândan

Tebşîr kılıp Süürûs-ı a'zam
Dedi ki eyâ Resul-i ekrem

Adın kodular Burak-ı yekâtâ
Geldi ayağına 'arş-ı a'lâ

Eyle güzêr 'arş u âsumâni
Mahzûn buyurma lâ-mekânı

Ol maksad-ı "kâin fe-kân"-îcâd
Ferman-ı Hüdâyâ oldu münkâd

Herşey olur aslına şitâbân
Çıktı yine âsumâna Kur'ân

Çün basdı rikâba pâ-yı himmet
Zîn hânesi idi beyt-i vahdet

Ne kaldı zemîn ü zamâne
Mahvoldu bu turfa âşiyâne

Cûş eyledi çün mubît-i vahdet
Ma'nâyâ mübeddel oldu sûret

Hem sûrete girdi sırr-ı vahdet
Ma'nâ-yı kadîm buldu sûret

Nâgeh görünüp harîm-i aksâ
Abdiyyetin oldu sırrı peyda

Ol sâcid olup Hak oldu mescûd
Dendi bu makâma Gayb-ı Meşhûd

Ervâb-ı rusiil cemâ'at oldu
Allah bilir ne hâlet oldu

Ey hâme o rütbe olma çâlâk
Esrâr-ı nübüvvet olmaz idrâk

Deryâ sözü şebneme ne lâyük
Tanrı işi âdeme ne lâyük

Gel âdet-i şâirâne git sen
Sâfiyye sözün ferâgat et sen

Çün basdı sipihr-i evvele pâ
Oldu iki pâre bedr-i ra'nâ

Tâ halke 'ayân ola mücerred
Kim devr-i kamer mi devr-i Ahmed

Mi'râcda çün zamân yokdur
Evel demeğe tüvân yokdur

Mâh olması mu'ciziyle münşak
İspât idi şerh-i sadrı el-bak

Ol bâ-dile iltiyâm kıldı
Gönlünü alıp hırâm kıldı

Çavuşluk etdiler süürüşân
"Allahü me'ak"le dem-hurûşân

*Azmeyledi vahy-i vârid üzre
Vardı felek-i 'Utârid üzre*

*Çün geldi o şâir-i felek-câb
Ol şâhdan oldu ma'zeret-hâb*

*Afveyledi nâme-i siyâbın
Hassâne bağışladı günâbın*

*Meb'ûsuna rebber oldu bâ'is
Açıldı der-i sipibr-i sâlis*

*Zebrâsın edîp şefî'-i Zühre
Afvından o şâhın aldı bebre*

*Çârüm feleği kalınca seyrân
Fabr etdi dü-bare çâr-erkân*

*Feyz aldı Melîhden Mesîha
Tekrârdan oldu sanki ihyâ*

*Berk urdu o şeb-çerâğ-ı câvid
Şermiyle zemîne girdi hûrşîd*

*Çün târem-i hâmis oldu menzîl
Mirrîbe erişdi hadşe-i dil*

*Kan ağlayıp etdi özre âheng
Dâmân-ı sipibri kıldı gül-reng*

*Afvetti o şâb-ı âsumân-râş
Azrâ'ile kıldı cürmünü bahş*

*Çün şeş cibet oldu kâm-râş
Çarb-ı şeşüme erişdi râş*

Tâ ede o şâh-ı heft-iklîm
Kâdî-i sipibre şer'i ta'lîm

Tebliğ kılıp Cenâb-ı Hakdan
Nehyyledi hük-m-i mâ-sebakdan

Men' oldu kebânet ile tencîm
Zâhîrle müzâbir oldu tanzîm

Çün erdi sipibr-i heftümîne
Bahşetdi sa'âdet 'âlemine

Keyvân şefî' edip Bilâlî
Böyle deyip etdi rûy-mâhî

Besdir bana bu şeb özt-hânî
Bâlâ-ter-i reng kıl siyâhî

Çün Hazret-i Pâdişâh-ı Levlâk
Tekmül ile kaldı seyr-i eflâk

Ammâ dahi bahşîş-i ilâhî
Mi'râcını bulmadı kemâhî

Kürsîye basınca pâ-y-i refstâr
Şevkeyledi sâbitâtı seyyâr

Teşrîfi için buyurdu zîrâ
Olmı felekü'l-burûc bercâ

Basmakla kadem vücûd-ı pâki
Eflâke çıkardı Sevr-i bâki

Lütfedip o pâdişâh-ı yektâ
Koz bekeçibaşsız oldu Cevzâ

*Diryûze elin açınca Mîzân
Dirbem yerine dürr etdi rîzân*

*Hût eyledi zîr-i hâke âheng
Girdâb-ı hafâya girdi Harçeng*

*Kıldı Esed ibn-i 'ammini yâd
Tablîsine andan oldu imdâd*

*Zîrâ Hamel eyleyip şikâyet
Etmîşdi celâdetin hikâyet*

*Delv ağlayıp oldu hâli derbem
Bir reşba deyip beçâb-ı Zemzem*

*Bir feyz ile şâd olup öğündü
Dûlâb-ı Muhammedîye döndü*

*Pervîn Cedy olunca tezyîn
Sıbteynine tuhfe kıldı ta'yîn,*

*Şeb-perr-i Sürûş ol şeb-i râz
Hep Sünbüleden ederdi pervâz*

*Çün sâ'at-i çarha lâzım Akreb
Vaktâ o da kıldı 'arz-ı matlab*

*Buldu şeref-i kabûle imkân
Fentolmadı bir dakîka ibsân*

*Kavsine bakınca Zâl-i debrin
Pek zâ'afını gördü hâl-i debrin*

*Ol şehsüvâr-ı "kâb-ı kavseyn"
Kıldı seferin verâ-yı kerneyn*

*Cibrîl-i Emîne oldu hem-pâ
Tâ 'arş-ı Hüdâyı kaldı me'vâ*

*Levh-i kalem bezâr-esrâr
Hem oldu kerrûbiyân bedîdâr*

*Şevkândan o rütbe oldu medbuş
'Arş eyledi sâhibin ferâmûş*

*Arşı bırakıp misâl-i sâye
Zü'l-'arş dedi o 'arş-pâye*

*Ol seyrde mâverâ göründü
Tâ Sidre-i Müntehâ göründü*

*Açıldı der-i harâm-i vahdet
Kurbet geri kaldı geldi vuslat*

*Cibrîlde 'acız olup hüveydâ
Elfâzı bıraktı anda ma'nâ,*

*Evel ne idi ne oldu bilmem
Lebrîz idi ol ne doldu bilmem*

*Ey rahmeti râyegân Rahmân
Lütfunla bu bendeñ eyle şâdân*

*Hâbiş-ger-i devlet-i müebbed
Ya'nî ki fakîr Gâlib Es'ad*

*Mücrimdir eğerçi ümmetindir
Ümmîdi senin şefâ'atindir*

*Olmaşsa şefâ'atinden ihsân
Çok zâbidin ola hâli birmân*

Çü ehl-i kebâ'irim siyeb-kâr

Her maksadıma beşâretim var

Şeyh Galip

Divan şiirinin son büyük temsilcisi Şeyh Galip, Hüsn ü Aşk adlı mesnevîsinde yer alan “Peygamberimiz Hz. Muhammed (s.a.v)’in mübarek miracı ve (Bu miraç gecesinde) meydana gelen apaçık mucizelerinin hikâyesi” adlı bölümde Peygamber Efendimiz (s.a.v)’in Cenab-ı Hak tarafından göğe alınıp oradaki âlemleri gezdirildiği ve gördüğü mucizeleri doyumsuz bir üslûp ile anlatmaktadır.

Şeyh Galip, divan edebiyatının en büyük şairlerinden biri sayılmaktadır. O, şiirinin mükemmelliği sayesinde haklı olarak bu mevkiye yerleşmiştir. Gerçekten de Şeyh Galip’in şiirlerinde ayrı bir estetik, kullandığı kavramlarda orijinallik, mükemmel bir sezîş ve hayal gücü, kelimeleri ve mazmunları yerli yerinde kullanış vardır. İran ve Hindistan’da ortaya çıkan ve “söylenecek mazmunu en ince ve hayalî bir şekilde ifade etme, bazen de muammayı andıran güç mazmunlar söyleme” esasına dayanan Sebkihindî tarzı, Türk edebiyatında Saib’ten sonra ortaya çıkmıştır. Galip ise divan edebiyatında bu tarzın en büyük temsilcisi kabul edilmektedir. O, Türk şiirine bir yenilik getirmek istemiş ve bu sebeple şiirde mânânın önemi üzerinde sıklıkla durmuştur. Kendinden önce gelen şâirlerin şiirlerinden bahsederken zemîn-i köhne ve kudemâ tavrı ifadelerini kullanmış ve buna karşılık manzumelerinde sıklıkla kullandığı nev-zemîn, “maânî-i nâgüfte” tabirleriyle yapacağı yenilikleri haber vermiştir.

Şeyh Galip’e göre şiir; ne önce bulunmuş manzumeler, ne ıstılâhî tabirler, ne Arapça ibare, ne ağdalı eda, ne belâgat kaidelerine uygunluk, ne çehre güzelliğinden bahsetme, ne de

herkes tarafından beğenilen sözdür. O, yeni söz imkânı kalmadığı için şiiri belli kalıplar ve mazmunlar içinde yazanlara karşı daima itiraz eder. “Allah insana neredeyse tükenmeyecek söz havuzu nasip etmiştir. Bu havuzdan herkes istifade edebilir.” der.

Fuzulî’deki iç ürpermesinin, Bakî’deki şekil insicamının, Nefî’deki dil salabetinin, Nedim’deki şehirli zerafetinin ve Mevlî olduğu için de Mevlâna asaletinin hepsi Galip’te mevcuttur. O, edebiyatımızda nezih ve vakur bir içliliğin, asil bir ruhun, olgun bir tefekkürün ve son derece titiz bir sanatkârlığın en güçlü örneklerinden biridir. Onun şiirinin bariz özelliklerinden birisi, renkli ve içli bir mistisizmin mısralara verdiği zenginlik manzarasıdır.

Galip’in üslûbunda özgünlük söz konusudur. O, yukarıda saydığımız ve dile getiremediğimiz birçok kişiden etkilenmiş ve bunun sonucunda kendi orijinal üslûbunu bulmuştur. Gönülden bağlı olduğu Mevlâna’nın, üzerinde bıraktığı tesir büyüktür. O, Mevlâna gibi içli sezilere, hayal gücüne yönelir. Mecaz ve teşbihlerle anlatmak istediği konuyu baştan aşağı gözden geçirir. Kendine has ve kimsede olmayan bir üslûp yakalamıştır. Bu üslûpte hayal gücünün büyük önemi vardır. Galip kendi hayâl gücünü şiirlerinde mükemmel bir şekilde kullanır. Bazen eski zamanda kullanılan yıpranmış hayalleri ele alarak bunlara yeni bir ruh verip, onları yaşayan bir unsur olarak okuyuculara takdim eder.

Çalışmamızın başında beyitler hâlinde verdiğimiz Peygamber Efendimiz (s.a.v.)’in miraç hadisesi, Şeyh Galip’in Hüsn ü Aşk adlı mesnevîsinde yer alan bir bölümdür. Hüsn ü Aşk Türk mesnevîsinin en zirvelerinde yer alır. Bu eserde biz, onun tasavvuf görüşünün alegorik bir hikâye içinde dile getirildiğini görürüz. Şeyh Galip; tasavvufu, ilâhî aşka götü-

ren bir yol olarak kabul eder. Mecazî aşk, tasavvufta güzelden güzelliğe, fertten cemiyete, mazhardan zâhire, kuldan Hakk'a ve kesretten vahdete doğru bir yol takip eder. Hüsn ü Aşk zengin bir duygu ve düşünüşle söylenmiş hikâyeye dilinden çok şiir diliyle terennüm edilmiş orijinal bir mesnevîdir. Eserin kahramanları ne Leyla ile Şirin gibi aşk tarihinde birer vücudada bürünmüş ve tanınmış güzeller, ne de Mecnun ile Ferhat gibi bu güzellere vurulmuş tarihî-menkıbevî aşk kahramanlarıdır. Bu mesnevînin kahramanları "hüsn" yani güzellik ve bu güzelliğe ezelden bağlanışların ifadesi olan "aşk"ın kendileridir. Galip bu eseriyle tarikatte mutlak güzellik olan ebedî maşuka (Cenab-ı Hakk'a) ulaşmanın ancak çok çetin eziyetlere göğüs germekle olabileceğini, seyrüsülûkun bir mürşidin yol göstermesiyle tamamlanacağını belirtmiş, yani Hüsn'ün Aşk'tan başka bir şey olmadığını ortaya koymuştur.

Şeyh Galip, Hüsn ü Aşk adlı mesnevîsini yazarken, her ne kadar Mevlâna'nın feyz havuzundan faydalandığını,

Feyz erdi cenâb-ı Mevlevî'den

Aldım nice ders Mesnevî'den

beyitleriyle açıklamakta; eserindeki sırları ve hayalî tabirleri ise Mevlâna'nın muhteşem eseri Mesnevî'den aldığını,

Esrârımı Mesnevî'den aldım

Çaldım velî mîrî malı çaldım

beyitleri ile söylemekteyse de onun kendine has ve belki de hiç kimsede bulunmayan bir hayal dünyasının olduğu bir gerçektir. O, bu eserinde ne bir İranlı, ne bir Hintli, ne de herhangi bir Türk şairini kendisine rehber almış ve onun izinden gitmiştir. Eserine konu ve his bakımından olduğu gibi hayal ve dil bakımından da nizam ve kanunları kendisi koymuş, kendi kabiliyet ve zekâsından başka bir rehber ve üstat kabul etmemiştir. Böylece eser, orijinal yönü sebebiyle Türk edebi-

yatında meydana getirilen Türkçe mesnevîlerin en güzeli olma vasfını kazanmıştır.

Hüsn ü Aşk'ın içinde geçen miraç hadisesine gelince; bu hadise, Peygamber Efendimiz Hz. Muhammed Mustafa (s.a.v)'in Cenab-ı Hak tarafından Ümmi Hanî'nin evindeyken, oradan alınıp kendi katına çıkarılması ve burada geçen harikulâde olaylarla dolu bir hadisedir. Göz açıp kapayınca kadar meydana gelen miraç hadisesi, geceleyin vuku bulmuştur. Bu sebeple gece; siyahlığı, hüznü, üzüntüyü, korkuyu temsil etmekteyse de birçok yönden aydınlığa açılan bir penceredir. Öyle geceler vardır ki, insan yaratıcısıyla baş başa kalır. El etek çekildiği zaman daha sağlıklı bir şekilde düşünür. Cenab-ı Hakk'a el açıp tövbe eder.

Ol leyle için sipibr-i gerdân

Etdi nice bin sabâhı kurbân

beyitleriyle Galip, uğrunda gökyüzünün binlerce sabahı kurban ettiği bir geceden, yani miraç gecesinden bahsetmektedir. Bu gece bütün yeryüzü aydınlandı. Gecenin zifiri karanlığından yeryüzüne aydınlık menfezler açıldı. Bu menfezler nurla doldu. Kâinat nurdan ışıklarla rengârenk oldu.

Bir feyz erişdi bu zemîne

Kim oldu sarây-şâb-gîne

Envâr büürüdü kâ'inâtı

Rûşen görür oldular hayâtı

Hayat, karanlık geceden bambaşka görünmeye başladı. Âdeta hayat yeniden başladı. Her tarafta nurdan helezonlar görüldü ve yeryüzü bereket ve bolluklarla doldu.

Mânend-i Bilâl-i sâhib-irfân

Nûr-ı siyeh içre nûr-ı îmân

Bast eyledi nokta-i süveydâ

Sır oldu içinde şâm-ı İsrâ

Bilâli Habeşî siyah tenli, yani zenciydi. Fakat o, Hz. Muhammed (s.a.v)’in en çok mazharına sahip sahabilereydi. Onun imanı bir nur idi. İman nuru, nasıl Bilâli Habeşî’nin kalbinde, yani siyah nurunda gizliyse ve orada bulunuyorsa, kalbin içindeki siyah nokta, İsrâ yani Peygamberimizin gece yürüyüşünde sır oldu. Onu tam olarak kimse bilemedi. Nur-ı siyah veya nokta-i süveyda tabirleri, “kalbin içinde bulunan ve eski insanlarca anlayış ve duygunun merkezi sayılan siyah ben’e denilmiştir. Yani, kalbin içinde bulunan süveyda noktası, ilâhî aşkın tecellî ettiği yerdir. Bunu herkes idrak edemez. Nokta-i süveyda tabiri Sebkihindî tarzında kullanılan unsurlardandır. Şeyh Galip, edebiyatımızda yukarıda da söylediğimiz gibi Sebkihindî’nin en büyük temsilcilerinden biri olduğu için bu tabiri yukarıdaki gibi şiirinde kullanmıştır.

Mevlâna, “Allah göklerin ve yerin nurudur.” ayetini verdikten sonra: “Senin aklın renkler içinde kaybolduğundan dolayı nuru göremedin. Gece olunca renkler örtüldü. O zaman rengi görebilmek için nuru idrak edebilmek gerektiğini anladın. Haricî nur olmadıkça rengin görülmesi mümkün değildir.” (*Mesnevî I. cilt*) diyerek herkesin bu nuru anlayamayacağını söylüyor.

Erzurumlu İbrahim Hakkı Hazretleri ise Marifetname adlı eserinde: “Süveyda, kalbin ortasında bulunan siyah noktadır. Bu siyah nokta iç güneşinin doğuş yeridir. Bu mücerred nokta, ilk akıl ve mükemmel ruh olan en büyük noktanın karşısında kâmil insanın aynasıdır ve ilâhî güneş ışığının müminin kalbine doğmasıdır. İlâhî sırlar bu noktaya dolunca gönül sohbetlerine girilir ve Cenab-ı Hakk’ın meclisine varılır. Böylece insan huzura ve saadete kavuşur.” diyerek süveyda noktasının ne kadar önemli olduğunu vurguluyor.

Çün âb-ı hayât o şâm-ı enver
Rengi siyeh idi mevci abdar
Ser-çeşmei Hızır olup hüveydâ
Ervâb-ı bekâya oldu irvâ
Envâr ile kâ'inât doldu
İşte bu gece sabâh oldu
Zulümât çekip sürâdık-ı gayb
Sır söyledi mâha mibr lâ-reyb
Ger etmese mibr ü meb takaddüm
Şebnem yerine yağardı encüm
yine-i nûr oldu şeb-i târ
Yâr eyledi yâra arz-ı didâr

Bu beyitlerde iç âlemin renklerinin öneminden bahsedilmektedir. Miraç gecesinde yeryüzüne inen nurlar, Hızır'ın ölümsüzlük suyu gibi ebedî ruhlara hayat vermektedir. Bu gece gayb perdeleri aralanmış, Bütün kâinatta nurdan ışıklar aksetmeye başlamıştır. Zifiri karanlık gecelerin nur aynası olmuş ve Hz. Muhammed (s.a.v), vuslata erip Cenab-ı Hakk'ın didarını görmüştür.

Mevlâna dış renklerin ancak güneş vasıtasıyla görüldüğünü belirttikten sonra, iç renklerin de yücelik ışığının yansımasıyla görüldüğünü söyler (Mesnevî, I. cilt). Yani o, eşyanın asıl mahiyetinin dış gözlerle görülemeyeceğini, görme gücünün basiret, yani anlayışla birleşmesi gerektiğini beyan eder.

Hz. İbrahim de basiretiyle kavradığı, kabul ettiği Yüce Yaratan'ını, maddî gözüyle de görmek ister ve bunun için bir arayışa girer ve aya, güneşe, yıldızlara bakar. Fakat bunların sönüp kaybolduğunu görünce gerçek yaratanın bunlar olmadığını anlar ve Cenab-ı Hakk'ı basiret gözüyle iyice idrak edip ona gönülden iman eder.

Siyah, göz kamaştırıcı bir renktir. Gündüz çıkan ışığı örterek mahremiyet, samimiyet ve saflığı temsil eder. İnsanın dış dünya ile olan ilişkisini kesip iç dünyaya açılmasına imkân verir. Onu maneviyat dünyasına, gayba ve hayale götürür.

*Hem sûrete girdi sırr-ı vahdet
Ma'nâ-yı kadîm buldu sûret
Nâgeh görünüp harîm-i aksâ
Abdiyyetin oldu sırrı peydâ
Ervâb-ı rusûl cemâ'at oldu
Allah bilir ne bâlet oldu.
Açıldı der-i harîm-i vahdet
Kurbet geri kaldı geldi vuslat
Cibrilde acz olup hüveydâ
Elfâzı bıraktı anda ma'nâ*

Miraç gecesi, hiç kimsenin idrakine sığmayan hadiseler meydana gelmiştir Peygamber Efendimiz (s.a.v.), bütün peygamberlere namaz kıldırması ve daha sonra Cebrail (a.s.)'in bile ulaşamayacağı bir yere, yani Cenab-ı Hak'ın katına girmiştir. Kimsenin giremeyeceği vahdet kapısı Peygamber Efendimiz (s.a.v.)'e açılmış, Cenab-ı Hak ile Hz. Muhammed (s.a.v.) arasındaki yakınlık, tam bir vuslata dönmüş ve böylece kulluk sırrı açığa çıkmıştır.

Şeyh Galip, parçanın sonunda:

*Çün ehl-i kebâirim siyeh-kâr
Her maksadıma beşâretim var.*

diyerek günahkâr olduğunu, ve Peygamber Efendimiz (s.a.v.)'in şefaatiyle bu günahlardan kurtulacağına dair müjdelere aldığını belirtiyor. Burada dikkati çekici olan şey, “günah” kelimesiyle “siyah” rengin eş anlamlı olduğu ve siyah renkle temsil edilen günahlardan geceleri yapılan ibadet ve tevbe ile rahatlıkla kurtulunabileceğidir.

Şeyh Galip, Peygamber Efendimiz (s.a.v.)’in miraç hadisesini anlattığı 93 beyitlik parçada geceyi ve dolayısıyla siyah rengi güzel bir şekilde sembolik olarak anlatmaktadır. Geceler zannedildiği gibi hep kötü değildir. Geceler; vuslata erme zamanıdır, göklerin kapılarının açıldığı vakittir. Mevlâna da geceler hakkında: “Eğer geceler olmasaydı; insanlar, hırs içinde yanıp yakılırlardı. O vakit herkes aşırı kazanç sevdâsına düşer, çok kâr elde etmek için bedenlerini çok fazla yorardı. Bu sebeple gece, rahmet hazinesi gibidir. Halkı bir an bile olsa hırstan, didinmeden, kıskançlıktan kurtarır.” diyerek gecelerin, bir çok güzelliği içinde barındırdığını söylemektedir.

Şeyh Galip’in bu kadar hayal gücüne sahip olması ve hadiseleri ince bir şekilde düşünmesinde herhâlde gecelerin büyük rolü vardır. Muhtemelen Galip, Mevlâna gibi birçok vakit sabahlara kadar uyumayıp, tefekkür etmiş ve Cenab-ı Hakk’a niyazda bulunmuştur.

Kaynaklar

- Abdulkadir Gölpınarlı, Şeyh Galib Hüsn ü Aşk, Altın Kitaplar, İstanbul 1968.
- Kudret Altun, Hüsn ü Aşk’ta Gece Nur-ı Siyahtan Aydınlığa, İlmî Araştırmalar, cilt: 10, İstanbul 2000, s. 9-18.
- Muhammet Nur Doğan, Şeyh Galib Hüsn ü Aşk (Metin, Nesre Çeviri, Notlar ve Açıklamalar), Ötüken Yay. İstanbul 2002.
- Orhan Okay, Hüseyin Ayan, Şeyh Galip, DergâhYay. İkinci Baskı, İstanbul 1992.
- Türk Ansiklopedisi, cilt: 30, Ankara 1981.
- Vasfi Mahir Kocatürk, Hüsn ile Aşk, İstanbul, 1944.

Güzel naatlere örnek olarak Zatı'nın bir şiiri

Ercüment Taha

Gazel

Kâmetin ey büstân-ı lâ-mekân pîrâyesi
Nûrdan bir servdir düşmez zemîne sâyesi

Menzilin tîr-i duâ-veş mâve-râ-yı nüh sipihr
Kadrinin arş-ı muallâdan muallâ pâyesi

Evvel ü âhir nazîrin yok senin zâtın durur
Hatm-i cümle enbiyâ kevn ü mekânın vâyesi

Âhîret bâzârına vardıkta eyler fâide
Nakd-i aşkındır anın kim serverâ sermâyesi

Bâğ-ı cennetde ümîdim bu durur ki Zâtî'ye
Cümle mü'minlere ol serv edine hem-sâyesi

En yaygın şekliyle; Naat-i Şerîf, Medh-i Resül, Naatü'n-Nebî, Naat-i Peygamberî başlıklarıyla rastladığımız “Naat”; istlahî manası itibarıyla: “ ‘Peygamberimizin vasfı üzerine söylenen şiir’, ‘... memdûhu Hz. Peygamber olan kasîdeye verilen isim’ ‘evsaf-ı medayîh-ı Cenab-ı Risalet Penahî’yi mutazammın kaside’, ‘Hz. Muhammed’i övmek üzere yazılan şiirler’, ‘dîvân edebiyatında, bilhassa Hz. Peygamber ve Hulefa-i Raşidin vafında yazılan manzumeler’ anlamlarını taşır. Türk

edebiyatında her ne kadar diğer peygamberlere, dört halifeye, din âlimlerine ve tarikat büyüklerine yazılmış olsa da en meşhur ve genel tanımıyla: “Hz. Peygamber’i öven ve divan tertibinde tevhit ve münacattan sonra özel bir yeri olan şiir.” olarak algılanmıştır.

Söz cevherinin en nadide akislerinin sergilendiği ‘divan edebiyatı’ adıyla meşhur ‘Klâsik Türk Edebiyatı’, naat vadi-sinde de tartışılmaz bir üstünlük sağlamış ve bu üstünlüğünü yüzyıllar boyunca hiç sekteye uğratmadan devam ettirmiştir. Hz. Peygamber’in şiirle çizilmiş portreleri olarak da isimlendirilebileceğimiz naatlar, genel olarak bilindiği şekliyle sadece kaside türünde yazılmakla kalmamış; başta gazel ve mesnevî olmak üzere; terkihi bend, tercü bend, murabba, muhammes, müseddes, kıt’a, rubai, tuyuğ, müstezat, müfred ve matla şekillerinde de kaleme alınmıştır.

Diğer şekillere nazaran gazel türünde yazılmış olan Hz. Peygamber naatleri, daha sade ve daha samimî bir üslûpla kaleme alınmış, âdetâ âşıkane tarzda bir gazel gibi işlenmiştir. Dolayısıyla bazı âşıkane şiirlerde güzellik ülkesinin padişahından, yani sevgiliden kasıt Hz. Peygamber’dir. Zira o öyle bir sevgilidir ki eşi menendi yoktur. Aşk ikliminin yegâne sultanı, letafet şehrinin kayıtsız şartsız hünkarıdır. Hiçbir sevgili hiçbir sebeple onunla mukayese edilemez. Esasen bu sonuç gayet tabiidir. Çünkü asırlar boyunca sevgiyi, sevgiliyi ve aşkı tennümü şiar edinmiş olan Klâsik Türk Edebiyatı şairi, ‘Hakikî Sevgili’nin hakkında: “Sen olmasaydın kâinatı yaratmazdım.” dediği Habibine tabî olarak mecazî manadaki sevgilisine bulunduğu hitaplarda bulunacak, hatta aşkını bilâ-tereddüt ayan-beyan dile getirecektir. “Diğer yandan, divanlardaki sevgilinin öncelikle fizikî unsurlarıyla, zalim ve cefakâr karakteriyle ele alınmasının yanında Hz Peygamber’in bedenî vasıfla-

rının anlatılması ama ahlâk yönüyle müspet, merhametli bir sevgili olarak tarifi; aşıkane gazel görünümündeki naatleri tanımamıza yardımcı olmaktadır. Bunu genel bir hüküm hâline getirerek sevgiliyi müsbet vasıflarla anan gazellerin naat olabileceğini düşünmek de mümkündür.” Çünkü, klâsik edebiyatımızın kuralcı ve idealist yapısı içerisinde yer edinmiş olan sevgili, genel karakteri itibarıyla acı çektirmekten zevk alan, âşığa hiç teveccüh göstermeyen, ona her türlü eza ve cefayı reva gören, her lâhza sevenlerinin canına kast eden, âşığın sevdasına ve dahi onun uğrunda katlandığı acılara lâkayt kalan bir tip olarak işlenmiştir. Oysa fahrikainat olan Efendimiz’in konu edildiği beyitler hiç de öyle değildir. Onun aşıkane eza ve cefa veren bir sevgili olmadığı, bilâkis sevenin canına, can, gönlüne huzur, gözüne nur sunan bir sevgili olduğu açıkça ortadadır. Dolayısıyla O’nun zatına yazılmış şiiirlerin tespiti sanıldığı kadar zor değildir.

Bunların yanında şairlerimizi asırlarca naat vadisine sevk eden âmillerin başında hiç şüphesiz ki Hz. Peygamber’in ‘Habibullah’ oluşu ve bizzat Cenab-ı Hakk’ın dilinden övülmüş olması gelmektedir. Bu doğrultuda gazel türünde naat söyleme vadisinde yol almış sayısız şairimiz arasında Hayretî, Fuzulî, Muhibbî ve Zatî’yi ekleyebiliriz. Esasen bu yazının kaleme alınmasındaki gaye de gazel türünde yazılmış ve on altıncı yüzyılın abide şairlerinden Tezkire müellifi Lâtîfî’nin, hakkında. ‘Çarh-ı felek, çok uzun süre dönmelidir ki dünya anası, yetenek rahminden ona denk çok kabiliyetli birini dünyaya getirebilsin.’ dediği Zatî’ye ait olan bir gazelin işlenmesi iştiyakıdır. Gazelimizin, peygamberlik bahçesinin servisi ve nebilik bahçesinin gülü hakkında söylenen matla beyti şu şekildedir:

*Kâmetin ey bâstân-ı lâ-mekân pîrâyesi
Nûrdan bir servdir düşmez zemîne sâyesi*

Edebiyatımızda boy için servi benzetmesinin kullanımı oldukça yaygındır. Klâsik edebiyatımızda müteradifleri olan ‘kad’ ve ‘boy’ kelimeleriyle beraber kullanılan ‘kamet’; sevgilinin boyunun daima uzun, düzgün ve mevzun olması gibi hususiyetleri dolayısıyla sıkça ‘servi’ kelimesiyle ifade edilmiştir. Servi, sevgilinin boyu için hem benzeyen hem de benzetilen olarak kullanılmış; hatta şairler mecazı örfî yoluyla artık boy kelimesine bile ihtiyaç duymadan bu unsuru nakış nakış şüirlerine işlemişlerdir. Bu benzetmelerde genel olarak hüsni ta’lil ve mübalağa sanatları esastır. ‘Hz. Peygamber’in boyu için bu teşbih ele alınırken; gül bahçesindeki servinin O’nun biçimini hatırlatmak için yaratıldığı ve Yüce Peygamber’in bu serviyeye hiç rağbet etmeyeceği, konu edilir.’

Beyitte geçen ve değinmek istediğimiz diğer bir kelime de “bustan” kelimesidir. Ravza, riyaz, bağ kullanımlarıyla da karşılanabilen bu kelime divan edebiyatında sevgiliye ait güzellik unsurlarının cem edilmiş olduğu yer olarak ele alınır. Sevgilinin yüzü, eşi benzeri olmayan bir bağ; yanakları ise her türlü güzelliğin karşılığının bulunduğu bir bostandır. Beyitte Peygamber Efendimiz’in boyu, sadece bir ‘serv’e benzetilmekle kalmamış serv kelimesi bir de ‘nurdan’ sıfatıyla desteklenmiştir. Bilindiği gibi ‘nur’, yani ışık, çevremizdeki bütün canlı ve cansız varlıkları, yaşadığımız dünyayı ve içinde bulunduğumuz evrenin yıldızlarını, gezegenlerini görmemizi sağlayan bir varlıktır. Bir cismi görebilmemiz ancak o cismin kendisinin ışık yaymasıyla, yahut başka bir cismin yaydığı ışığı yansıtmasıyla mümkündür. ‘Sâye’ (gölge) ise saydam olmayan bir cisim tarafından ışığın engellenmesiyle ışıklı yerde meydana gelen karanlıktır. Dolayısıyla gölgenin varlık sebebi ışıktır yahut gölge ışık sayesinde vardır diyebiliriz. Bu açıklamalar doğrultusunda beyti tekrar ele aldığımızda, zaten kendisi ışık

olan bir varlığın, gölgesinin yere düşmesinin akla münafî olduğu aşikârdır. Beytin fiziğe bakan yönüyle açıklaması bu şekildedir diyebiliriz. Diğer bir yönü ise, her ne kadar siyer ve hilye nevinden kaynaklarda bu konuya dair sahih bir rivayet gösterilememiş olsa da divan şairlerinin naatlerde sıkça işlenmiş olduğu bir husus olan ‘Peygamber Efendimiz’in gölgesinin yere düşmemesi’ mevzuudur. Bu husus genel itibarıyla O’nun bedenî bir özelliği, yahut bir mucizesi olarak ele alınmıştır. Şeyhî’ de bu konuda;

*“Çün oldu zâbiri vü bâtını nûr
Aceb mi cismi olsa sâyeden dâr” diyerek*

Yüce Peygamber’in zaten kendisinin nur olduğunu ve nurdan gölge beklemenin abes olduğunu söyler. Bu bilgiler eşliğinde beyti şu şekilde manalandırabiliriz: “Ey mekânsızlık âleminin (yegâne) süsü, senin boyunun gölgesi yere düşmeyen nurdan bir servidir.” Nat-gazeldeki bir sonraki beyit de bu manayı takviye eder mahiyettedir:

*Yûsuf’u gerçi görenler ellerini kesdiler
Gün yüzün gördü senün şakke oldu ayın ayası*

Bilindiği gibi, söz arasında herkesçe bilinen geçmişteki bir olaya, ünlü bir kişiye, bir inanca ya da yaygın bir atasözüne işaret etmek, onu hatırlamak sanatına telmih diyoruz. Söz konusu beytin hem birinci hem de ikinci mısrasında telmih sanatı âdeta bir kuyumcu hassasiyetiyle işlenmiştir. Birinci beyitte Hz. Yusuf kıssasına, ikinci beyitte ise Efendimiz’in ayı parmağıyla ikiye bölmesi mucizesine değinilmiştir.

İkinci mısradaki telmih de Hz. Peygamber’in Kur’ân-ı Kerim’de, Kamer Suresi’nin ilk ayetinde; “Kıyamet saati yaklaştı, Ay bölündü.” şeklinde ifade edilen, ‘parmağıyla ayı ikiye bölmesi’ mucizesinedir. Mevlâna Şibli’nin ifade ettiği şekliyle; ‘Mekke halkı Hz. Muhammed’den bir mucize göstermesini

istemmiş, o da parmağıyla işaret ederek ayı iki parçaya bölmüştür.’ “Bu ilâhî mucize Hz. Muhammed’in risaletini doğrulayan bir ayet, aynı zamanda Kureyşli müşriklere gösterilen en son ve en kat’î hidayet mucizesidir.”

Peygamber Efendimizin en son ve en kat’î hidayet mucizesi olması hususiyetiyle ayın ortadan ikiye ayrılması, divan edebiyatında da Kur’ân’da geçtiği şekliyle ‘şakkalkamer’ kullanımıyla yer edinmiştir. Sözgelimi, bu tabir birkaç beyitte de şöyle geçmektedir:

*Göstere hâmen eğer i’câz-ı ve’n-Şekka’l-kamer
Haml eder tağlîz-i hisse anı erzâl-i zümer
Salıp ferr-i şebensâhı edince iki şak mâhı
Alıp zerrîn nakâre etdi bang-ı şenketin alâ
Felek farkında hükmî tâc-ı serdüür
Ki bir barmağın işi ‘Şakka’l-kamer’ diür
Ol gözi ‘mâ zâga’l-basar’ çün aya kaldı bir nazâr
Ay oldu “ve’n-şakka’l-kamer” gökte ayân-ı Mustafa*

Beyte döner isek: Şair memduhu övmek için Hz. Yusuf’un güzelliği karşısında dayanamayıp şaşkınlıkla ellerini kesenlere karşılık Efendimiz’in gün yüzünü gören ‘Ay’ın parçalanması hadisesini öne sürerek âdeta Hz. Peygamber’in güzelliğinin yanında Yusuf (a.s.)’nin güzelliğinin lâfının bile edilmeyecek derecede olduğunu vurguluyor. Hz. Aişe’nin buna benzer bir ifadesi hepimizin kulaklarındadır: ‘Yusuf’u görenler bıçakla ellerini kestiler eğer onlar benim efendimi görselerdi değil ellerini kesmek bıçağı kalplerine saplardı.’ Esasen natlerde en çok adı geçen peygamberlerden biri Yusuf (a.s.)’dur. Klâsik edebiyatımızda âşık tarafından çeşitli teşbihlerle sevgiliyi övmek için kullanılan bir unsur olmasının rağmen, bu beyitte işlenen şekliyle Hz. Yusuf’un güzelliğinin

Fahrikâinat'ın eşsiz güzelliği yanında ikinci plânda kaldığı açıkça görülecektir. Gazelin devamı şöyledir:

Menzîlin tîr-i duâ-veş mâve-râ-yı nüh sipîhr

Kadrinin arş-ı muallâdan muallâ pâyesi

Divan Edebiyatı şairleri Peygamberimiz'e övgü mahiyetinde yazdıkları şiirlerde genel itibarıyla hemen hemen bütün sanatları itina ile kullanmıştır. Lâkin gazel şeklinde kaleme alınmış olan bu gibi naatlerde tür gereği anlatılacak olanların kısaca ifade edilmesi hususiyeti, beyit yoğunluğunu beraberinde getirmiştir. Bu nedenle şairler beyitlerinde tarihî olay ve şahıslara sıkça yer vermiş, Peygamber Efendimiz'e olan saygı ve muhabbetlerini gerek onun mucizeleriyle gerekse günlük yaşantısıyla sık sık dile getirmişlerdir. Bu beyitte de 'menzil', 'mavera' ve 'nüh sipîhr' kelimeleri kullanılarak Peygamber Efendimiz'in en büyük mucizelerinden birisi olan miraç hadisesine değinilmiştir. Menzil kelimesi lügat manası itibarıyla: 'yollardaki konak yeri, ev, bir günlük yol, konak, mesafe' anlamlarına gelmektedir. Nüh sipîhr tabiri ise 'dokuzuncu kat gök' manasınadır. 'Batlamyos Sistemi'nden çıkarılan bir düşünüşe göre Dünya, kâinatın merkezidir ve Dünya'yı dokuz felek çevreler. Bunların dokuzuncusu olan ve hükemâ felsefesine göre 'arş' adını alan 'atlas feleği'; cisimden arınmış, bütün felekleri saran en büyük ve en yüksek felektir ki, bu felekten sonra Allah'ın (c.c.) ilmi başlar. Peygamber Efendimiz miraçta birinci kat gökten başlamak kaydıyla altıncı kat göğe kadar gelir; sonra sırasıyla önce yedinci kat göğe, sonra 'kürsî'ye ve nihayet 'arş'a varır.

Miraç hadisesiyle Allah (c.c.) ile vasitasız görüşebilme şerefine eren Peygamberimiz (s.a.v.) Zati'nin de ifade ettiği şekliyle duaların menziline, yani Hazret i Allah'a (c.c) vasıl olabilmiştir. Bu hususiyetinden olsa gerektir ki şair "Ey yüceler yü-

cesi Sevgili! Senin üstünlüğün o derecededir ki menzilin, aynen dua oklarınıninki gibi dokuzuncu kat göğün ötesindedir. Kadrinin rütbesi ise yüce arşın makamından bile yüksektir.” buyurmaktadır. Gazel şöyle devam eder:

Evvel ü âbir nazîrin yok senin zâtın durur

Hatm-i cümle enbiyâ kern ü mekânın vâyesi

Bütün dünyada hiçbir peygambere, hiçbir din veya doktrin müessesesine, istisnasız hiçbir şahsa dair, Hz. Peygamber’e (s.a.s.) olduğu kadar çeşitli şekil ve türlerde, muhtelif eserler teşekkül etmemiştir. Hz. Muhammed; (s.a.s.) en son peygamberdir, O’ndan başka peygamber gelmeyecektir. Risale ve nübüvvet O’nunla mühürlenmiştir. Bu yüzden onun bir sıfatı da mühür ve son manalarını taşıyan Hatem’dir. Peygamber Efendimizin (s.a.s.) en son peygamber olması hususiyetine ve eşi benzeri olmayan bir Zat olduğuna işaret eden şair bu hususları şu şekilde dile getiriyor:

“Ey kâinatın nuru efendim; senin ne geçmişte ne de gelecekte bir eşin vardır, olamaz da. Sen bütün peygamberlerin sonuncusu ve varlığın kısmetisin.”

Bir sonraki;

“Abiret bâzârına vardıkta eyler fâide

Nakd-i aşkıdır anın kim serverâ sermâyesi”

beytinde belirtildiği gibi Klâsik edebiyatımızda âşğın yegâne sermayesi aşkı ve canıdır. Sevgilisi uğrunda bunlardan başka adayabileceği pek bir varidatı yoktur. Bu husus şairlerimizin genelinde mecazî sevgililere müteveccih olarak algılanmış ve bu şekilde yorumlanmıştır. Dolayısıyla âşık, aşk sermayesini ve canını geçici sevgililer uğrunda yitirdiği zaman ruza mahşerde kendisi için faydalı olabilecek yegâne şeyi de kaybetmiş olmaktadır. Yirminci asrın fikir mimarı Bediüzzaman’ın ifade ettiği şekliyle şiddetli bir muhabbet olan aşk; fanî

mahbublara müteveccih olduğu vakit ya o aşkın sahibini da-
imi bir azap ve elemde bırakmakta yahut o mecazî sevgili o
şiddetli fiyatına değmediği için bakî mahbubu aratmaktadır.
Bu gerçeğin farkında olan şuurlu âşıklar hakikî mahbubu ve
kendisine şefaathakkı tanınan resulünü sevgili edinecek, ahiret
pazarına vardıklarında onlardan aman dileyecektir. Bu
doğrultuda şair şöyle buyurmaktadır:

“Ey reisler! Dikkat buyurunuz, Kimin sermayesi O Re-
süller Resülü’nün nakdi aşkıysa, ahiret pazarında kârlı çıkacak
olan odur. (Sakın başka sevgililere bel bağlayıp yarın ruzı
mahşerde başı açık yalın ayak kalmayın!) Çünkü O öyle bir
sevgilidir ki mahşer günü kendisini sevenlere, yani âşıklarına,
himmet edecek, onlara şefaathakkı olacaktır.”

Şair bu beytiyle âdeta Efendimiz’den himmet dilemekte
ve nazik bir üslûpla onun şefaathakkına talip olduğunu, ahiret pa-
zarında Hz. Peygamber tarafından tanınmak istediğini vurgu-
lamaktadır.

Şair son olarak mahlas beytini de yine Efendiler Efendi-
si’nden şefaathakkı talebi ve Allah’a dua vasıtası olarak kullanıyor
ve bakınız ne buyuruyor;

*Bâğ-ı cennetde ümîdim bu durur ki Zâtî’ye
Cümle mü’minlere ol serv edine hem-sâyesi*

Muhakkak ki Hz. Muhammed’in zatıyla alâkalı bir edebî
cereyanın oluşmasında O’nun muhteşem kişiliğine ve Habi-
bullah oluşuna duyulan samimî bir muhabbet ve aşkın etkisi
son derece önemlidir. Klâsik edebiyatımızın asırlar boyunca
sevgiyi, sevgiliyi terennüm etmiş olması ve aşkı ifade için son
derece kullanışlı bir yapıya sahip olması gibi özellikleri de Hz.
Peygamber’e karşı hissedilen duyguların dile getirilmesinde
fevkalâde müteessir olmuştur. ‘O Habibullah sırrının mazha-
rı olarak aynı zamanda Habibi ibad olmuştur.’ Dolayısıyla

dünya var oldukça insanoğlu O'na olan sevgisini muttasıl dile getirmeye devam edecektir.

Kaynaklar

- Türk Ansiklopedisi, Ank. 1946-1961, C.25, s. 146; Kamus-ı Türkî, a.s.; Türkçe-Osmanlıca Ansiklopedik Lügat, a.s.; Mehmed Salâhi, Kamus-ı Osmanî, 1322 C.IV, s. 585; Tahirü'l-Mevlevî, Edebiyat Lügatı, İst. 1973, s. 113.
- Yeniterzi Emine, Divan Şiirinde Naat, Diyanet Vakfı Yayınları, Ank. 1993, s. 89 a.g.e. s. 51-52
- Yeniterzi Emine, Divan Şiirinde Naat, Diyanet Vakfı Yayınları, Ank. 1993, s. 260
- Gazel, Cem Dilçin'in "Örneklerle Türk Şiir Bilgisi" adlı eserinden alınmıştır.
- a.g.e., Kamer Suresi, 54/1.
- Mevlâna Şiblî, Asr-ı Saadet. Ter: Ömer Rıza Doğrul, İst. 1978, C. II, s. 365.
- Yeniterzi, Emine, a.g.e., s. 290
- Pala İskender, Ansiklopedik Divan Şiiri Sözlüğü, İst. 1990. s. 366
- Pala İskender, Ansiklopedik Divan Şiiri Sözlüğü, İst. 1990. s. 366
- Yeniterzi, Emine, a.g.e., s. 127
- Yeniterzi, Emine, a.g.e. s. 127
- Devellioğlu, Ferit, Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat
- Çelebioğlu, mil, Eski Türk Edebiyatı Araştırmaları, M.E.B. Yayınları, İstanbul, 1998 s. 357
- Delail-i Hayrat Şerhi, yk. 68b-69b
- Çelebioğlu, Amil, a.g.e., s. 357

RÖPORTAJLAR

Prof. Dr. İskender Pala

Yağmur Dergisi: Klâsik Edebiyatımızda eserlerin hamdele ve salvele ile başlama geleneğinin sebebi nedir?

İ. Pala: Bütün atalarımız gibi eski şairlerimiz de başladıkları işe Allah adı anarak başlamayı gelenek edinmişlerdir. Tevhid ve münacatlar bunun neticesinde oluşmuş gibidir. Kelime-i Tevhidin ikinci kısmı Efendimiz'in Allah elçisi olduğunu söylerken, O'na da selâm verilmeden başlanacak işlerin bereketi ve hayrı elbette eski toplumumuzda tartışılıyor ve bunun için naatler de kaçınılmaz olarak mesnevîlerde, divanlarda, hatta nesir kitaplarının hamdele ve salvele bölümlerinde yer alıyordu. İman esaslarını daha baştan tekrarlayarak konuya giren bir edip veya şair, ondan sonra ne söylese, İslâmî birikimiyle söyler. Böylece yazdıklarına kimlik verir, onlara aidiyet katıştırır. Bu şairin veya yazarın da kendini ifadelendirme yoludur.

Yağmur Dergisi: Naatlerde sadece Efendimiz'in (s.a.s.) ismi zikredilmemiş yer yer diğer peygamberlere de yer verilmiştir. Âdem (a.s.), Nuh (a.s.), İbrahim (a.s.), Yakup (a.s.), Yusuf (a.s.) bunlardan bazıları. Bu konuya biraz değinir misiniz?

İ. Pala: Hatta bu kadarla da kalınmamış dört halife veya din büyükleri hakkında da naatler yazılmıştır. Kişi sevdiğiyle

beraber olduktan ve İslâmiyet'in de bütün peygamberleri hak peygamber kabul ettiğine inanıldıktan sonra neden naat yazılmamış ki?. Bir muhabbet var ise içinizde, onu şiirle anlatıyorsanız ve muhabbet beslediğiniz kişi de sizin imanınızı şekillendiren bir din büyüğü ise ortaya koyacağınız manzume elbette naat olacaktır. Yalnız naatlerde benim dikkatimi çeken bir husus vardır. Konunun asaletinden olsa gerek şairlerin en güzel manzumeleri genellikle naatleri olur. Hatta şairleri, naatlerine bakarak sanat değerlendirmesine tabi tutmak pek de yanlış bir yol olmaz. Çünkü onlar naat yazarken ellerinden gelenin en iyisini yapma gayreti içindedirler. Dilleri birdenbire süslenmeye, üslûpları rafineleşmeye başlar.

Efendimiz'e lââyık olabilmek, yahut şefaât umudu, elbette şairin de daha üst seviyeden konuşmasına kapı aralamaktadır. Naat yazmayan pek az şair vardır, ama Naatî mahlasını kullanacak kadar da çok naat yazan şair sayısı 10 veya 15'i geçmez.

Yağmur Dergisi: Peygamber Efendimiz'in fizikî özelliklerinin işleniş bakımından naatleri değerlendirir misiniz?

İ. Pala: Efendimiz'in fizikî ve ruhî özelliklerini anlatan şiirler, Türk ruhunu derinden etkileyen manzumeler olarak ortaya çıkar. Hilye dediğimiz türün yalnızca Osmanlı şairleri tarafından kullanılması da Türklerin bu konuya ne derece önem verdiklerini gösterir. Naatler elbette dinî muhtevalı şiirlerdir. Divan Edebiyatı'nın rahmanî yapısı içerisinde belki de Efendimiz'e olan aşkın üst düzeyde sergilenebilmesi için O'nun fizikî ve ruhî güzelliklerine de temas etmek gerekmektedir. Süleyman Çelebi'nin Mevlidi'nin gördüğü rağbet bir yana, hemen her klâsik şairin divanında birkaç naat ve bu naatlerin içinde de birkaç beyit özellikle Efendimiz'in hususî güzelliklerine ayrılır. Bunu ancak peygamber sevgisiyle, belki peygamber aşkıyla izah etmek mümkündür.

Prof. Dr. Muhammed Nur Doğan

Yağmur Dergisi: Klâsik Edebiyatımızda eserlerin mukaddimesinde Allah'a hamd edilmesinin (hamdele) ve Peygamberimize s.a.v) salâvat getirilmesinin (salvele) sebebi nedir?

M. Nurdoğan: Sorunuzda da belirttiğiniz gibi Divan edebiyatı İslâmî karakteri ağır basan bir edebiyat geleneğidir. Divan edebiyatı mahsullerine vücut veren kültür ve bilgi dünyasının asıl belirleyici unsuru, başta Kur'ân-ı Kerim ve hadisler olmak üzere, bütün İslâmî bilgi kaynaklarıdır. İtikat, ibadet, muamelât, ahlâk ana başlıkları altında toplayabileceğimiz bu İslâmî bilgi unsurları, asırlardır fert ve toplum bazında yaşıyıımızı yönlendirmiş ve kültür ve medeniyetimizin karakterini belirlemede başrolü oynamıştır. Denilebilir ki, bütünü itibarıyla bakıldığında, divan edebiyatı dediğimiz bu büyük edebiyat, sanat ve düşünüş geleneği bir "İslâm edebiyatı" olmasa bile İslâmî karakteri ağır basan bir edebiyat geleneğidir. Bu sebeple ruh, şekil, estetik, felsefî ve poetik açılardan kuvvetli şekilde İslâm'ın etkilerini üzerinde taşır ve küll olarak değerlendirildiğinde üzerinde İslâm'dan başka herhangi bir dünya görüşünün, felsefî sistemin, kültür ve medeniyetin rengini aksettirmez.

İşte bu İslâmî karakteri ağır basan, kültür ve medeniyetin etkisi altında vücut bulmuş edebî eserlerde de İslâm'ın iman ve amel sisteminin tesiri kendini göstermiş ve divan şiiri ka-

lıpları içerisinde üretilen gerek dinî gerekse lâdinî nitelikli mensur ve manzum metinlerde İslâm'ın inanç, davranış ve ahlâk ilkelerinin rengi kendini kuvvetle hissettirmiştir.

İslâm'ın iman ve amel ilkelerine sıkı sıkıya bağlı bir insanın inanç değerleri ve davranış kalıpları bu ilkelerin etkisi altında oluşacaktır. Yani eğer bir yerde “İslâm insanı”ndan bahsediliyorsa, orada İslâm'ın itikat sistemine yürekten bağlanmış ve yine İslâm'ın amelî sistemini kabul etmiş insandan bahsediliyor demektir. Hatta bu umdeleri kabul etmese bile eğer insan bu ilkelerin etkisi altında oluşmuş bir kültür ve medeniyet dairesinde yaşıyorsa yine amelî, fikrî ve hissî hayatında bu ilkelerin etkisi kendini hissettirecek ve ferdî ve sosyal davranışlarında bütünü ile bu ilkelerin etkisinden kurtulamayacaktır. Çünkü insanlar, içinde yaşadıkları kültürün ve medeniyetin çocukları olmak durumundadırlar.

Edebiyat da insan davranışlarının en nitelikli olanlarından birisidir ve temelinde “güzel”i bulma, onu taklit etme, yansıtma ve nihayet inşa etme amacı yatar.

İşte sanatkar (edebiyatçı) “güzel”in tespit ve tayininde, tasvir ve taklidinde ve onun inşa ameliyesinde de sahip olduğu değerlerin etkisi altında hareket eder ve eserini bu kaçınılmaz etkiler sistemi içerisinde üretir.

İslâm, insanın gerek Allahüteâlâ ile ilişkilerinde (ibadet ve dua) ve gerekse insanların diğer insanlarla kurdukları çeşitli ilişkilerde besmele-hamdele-salvele-dua sistemini belirlemiştir. Çünkü her hayırlı iş besmele ile başlamalı, Allah'a hamd, elçisine salât ile devam etmeli ve kendimize ve diğer insanlara dua ile sona ermelidir. Allah için yapılacak gündelik bir ibadetten tutalım da, yazılacak bir mektup, yapılacak bir konuşma ve vücuda getirilecek bir esere kadar hepsinde uyulması gereken sistem budur ve normal şartlar altında bu sistemden çıkılmamalıdır.

İşte amacı “güzel”e ulaşmak olan edebiyatta da bu sistem işlemiş ve Divan Edebiyatı kalıpları içerisinde üretilmiş her eser hemen hemen istisnasız besmele-hamdele-salvele (naat)-dua sistemini takip etmiştir. divan edebiyatı döneminde besmele ile başlamayan bir kitaba tesadüf edilemez. Tevhid ve naat karakterli en azından bir kaside veya gazelden yoksun divan hemen hemen yok gibidir.

Divan edebiyatının büyük ustaları en güzel şiirlerini büyük bir imanla bağlı oldukları yüce Yaratıcı ve sonsuz bir aşk ile sevdikleri Hatemülenbiya Hz. Muhammed Mustafa övgüsünde yazmışlar ve bu vadiye dünyanın en muhteşem sanat eserlerini vücuda getirmişlerdir.

Yağmur Dergisi: En tanınmış naat olması bakımından Su Kasidesi’ni değerlendirir misiniz?

M. Nurdoğan: Klâsik Türk Edebiyatının en büyüklerinden birisi olan Fuzulî, İslâmî değerlere samimiyetle bağlı büyük bir iman, ahlâk, fazilet ve aşk adamıdır. Sanatkâr kudretini inancına adanmış, Allah’a samimiyetle bağlı, Hz. Muhammed’e ve O’nun ehli beytine aşkla bende olmuş bir sanatkâr olarak Fuzulî, divan şiirinin en güzel tevhidini ve en erişilmez güzellikteki naatlerini yazmıştır. Onun divanında

Hevâ ârâyiş-i gülzâra oldu çibre-küşâ

Bahâr gülşene güydirdi hulle-i hadrâ

beyti ile başlayıp

Bu kâr-hâne bir üstâddan değil hâlî

Gerek bu kudrete elbette kâdir ü dâná

Kalur delâlet-i illet vücûd-ı ber mevcûd

Velî ne sûd ki sâhib-nazar değil a’mâ

beyitleri ile devam eden ve nihayet

Müeyesser ola ana şâh-râb-ı aşkında

Devâm-ı hüsn-i kabûl ü sebât-i resm-i vefâ

beyti ile sona eren bir tevhid ve biri sonradan “Su Kasidesi” olarak meşhur olan dört naat bulunmaktadır.

“Su Kasidesi” gerek vezni, gerek ahenkli söylenişi, gerek büyük bir iman adamının, Hz. Muhammed’e olan aşkını inanılmaz güzellikte aksettiren samimî duyguları ve gerekse lâfız ve mana bağlamında ulaştığı estetik başarı bakımından edebiyat tarihimizin en başarılı eserlerinden birisidir.

Dünya edebiyatının hazinesinde bulunan en kıymetli mücevherlerden de biri olan “Su Kasidesi” ne yazık ki ihtiva ettiği bütün güzellikleri insanlığın gözünün önüne serecek bir şekilde şerh edilememiş ve hattâ bütün özelliklerini kapsayacak bir şekilde anlaşılamamıştır.

Fuzulî duyguya, düşünceye ve anlama verdiği önem kadar şekle, lâfza, estetik hususiyetlere ve edebî sanatlara da önem vermiş ve şiirinde her ikisini de birlikte ve aynı başarı ile sergileme başarısını göstermiştir. Bu bakımdan onun şiirlerini bu hususiyetleri göz önünde bulundurarak okumak, anlamak ve şerh etmek gerekmektedir. Fuzulî’nin şiirinde tevriye, iham, cinas, söz ve anlam oyunları ve telmih büyük ağırlık taşır. Fuzulî’nin mısraları ve beyitleri bütün bu hususiyetler göz önünde bulundurularak anlaşılmalı çalışılmalıdır. Böyle bir çaba bize hem bu eserlerin zengin duygu, düşünce ve estetik hususiyetlerini tanıttacak, hem de bugün artık unutulmuş, arkası kesilmiş bir zenginliğin pırlıtlarının da kapılarını açacaktır.

Klasik metinlerimize ve tabii Fuzulî’nin eserlerine bu gözle baktığımızda şimdiye kadar sathî bir görüşle ele alınan metinler derin bakış altında bütün zenginliğini bize sunacak ve bize kültür tarihimiz açısından da önemli bilgilerin ipuçlarını sunacaktır. Meselâ, Su Kasidesi’nin 8. beytinin ikinci mısraı şimdiye kadar hep “Susuzam bir kez bu sahrada benimçün ara

su” şeklinde okunmuş ve Fuzulî’nin burada kurduğu esprili tuzağa düşülmüştür. Bilindiği gibi “kez” sözcüğü eski harflerle hem “kez”, hem de “gez” şeklinde okunabilmektedir. Halbuki beytin ve mısraın içindeki diğer kelimelerle birlikte düşünüldüğünde bu sözcüğün “gez” şeklinde okunması gerekmektedir. Çünkü Fuzulî burada “ok” denilen ve ağaç dallarından yapılmış bir âlet yardımı ile su ve hazine arama âdetine telmihle bulunmaktadır. Kelimenin “kez” şeklinde okunması hem anlamı daraltmakta, hem de beytin arkasındaki bu renkli tasvir silinip gitmektedir.

Klâsik edebiyatımızın mahsullerine daha dikkatli ve kendi içerisinde tutarlı bir bakış açısı ile yaklaştığımız taktirde bu muhteşem güzelliklerin tadına daha çok varacak ve ruhumuzun susuzluğunu bu aşk ve güzellik pınarının suyu ile kandırma imkânını bulacağız.

Prof. Dr. Cihan Okuyucu

Yağmur Dergisi: Klâsik edebiyatımızda, eserlerin hamdele ve salvele ile başlama geleneğinin sebebi nedir?

Cihan Okuyucu: Gombrich bütün Orta Çağ boyunca hem İslâm dünyasında hem de batıda toplumların fikir ve sanat hayatını besleyen ana damarın din olduğunu belirtir. Bunun neticesi olarak bütün değerler dinî hiyerarşiye uygun bir sıralama arz eder. Günümüzdeki seküler toplum yapısında protokol tamamen dünyevîdir. Sözgelimi cumhurbaşkanının katıldığı bir toplantıda ilk hitap onadır. Ya da herhangi bir toplantıda bir bakan bulunuyorsa ondan başlayarak aşağıya doğru orayı teşrif eden zevat sıralanır. Bu durum hayatın her alanındaki dünyevilik için sembolik bir anlam taşıyor.

Eski cemiyette ise en üst dünyevî otorite ancak uhrevîliğin bittiği yerde başlar. Bunun göstergesi olarak edebî metinlerin giriş kısımlarını ele alabiliriz. Tamamen din dışı bir mevzuda bile yazılmış olsa -sözgelimi, tıp, fizik vs- bir eserin dibacesinde olmazsa olmaz bir protokol söz konusudur. Meselâ mesnevîlerde önce besmele ve besmele şerhi, sonra tevhid ve münacat, bilahare naat, çar-yâr medhi, aşere-i mübeşşere övgüsü ve -şayet şair bir tarikata mensup ise- tarikat piri hakkındaki hissiyatın ifadesinden sonra nihayet sıra padişah ve diğer devlet adamlarına gelebilir. Bu husus hayatın her alanında mevcuttur. Nitekim cuma hutbelerinde de sıralama de-

ğişmez. Sosyal hayatta da dünyevî olan meşruiyetini dinden alır. Dünyevî otorite dinî temellere sadakati ölçüsünde halk vicdanında makes bulabilir. Kısaca manevîleştirme temayülü günlük hayatın en basit ihtiyaçlarına kadar kendisini kuvvetle gösterir. Esnaf teşkilâtı gibi dünyevî bir kurum dahi Ahilik adı altında mânevîleşir. Keza asker ocağı manen Hacı Bektaş'a istinat eder.

Mimaride dahi hiçbir zaman batıdakine benzer büyük dünyevî eserlere iltifat edilmemiştir. Meselâ Topkapı Sarayı, batıda kendisinden güçsüz devletlere ait sarayların yanında pek mütevazı kalır. Sivil mimarî geçici olan malzemedendir, ahşaptan mamuldür. Buna karşılık Busbec'in bilhassa dikkat ettiği üzere bizde dinî mimarî malzemesi taştır. Padişah kendi sarayından esirgediği ihtişamı camilere, medreselere tahsis etmiştir.

Bu kadarı bir fikir vermiştir sanıyorum.

O'NU ANLATAN KİTAPLAR

En yüce insanın hayat panoraması: Sonsuz Nur

Yağmur Dergisi

Birinci cilt, “Beklenen Şafak” isimli güzel bir mukaddime ile başlıyor. Ardından bi’setten öncesi karanlık tablo çiziliyor. Putpereslik, kız çocuklarının diri diri toprağa gömülmesi hadiseleri anlatılıyor. Sonra Efendimiz’in nübüvvetten evvelki hayatı hakkında bilgiler sunuluyor. Peygamberlikten önce de yine bir nebi gibi yaşayışı gözler önünde tablolaştırılıyor.

Emniyet vaad eden hâl ve davranışları, yetim büyümesi ve dedesinin yanında geçen yıllar ve nihayet amcası Ebu Talip’in himayesindeki hayatı ve Şam yolculuğu, Rahip Bahira’nın O’nu tanıması ve peygamberlik işaretini görmesi ardından Ebu Talib’i O’nu Yahudiler’den koruması için ikazı tek tek anlatılıyor.

Bu arada Tevrat ve İncil’deki O’nun hakkındaki müjdelere ele alınıyor. İşte bu araya peygamberlerin gönderiliş gayesi ve peygamberlik özellikleri, peygamberlerin sıfatları giriyor.

Bu konu içinde peygamberimizin sözünün eri oluşu, doğruluğu, “el emîn” lakabının o yörede sadece O’na verilmesi, gaybe ait söylediği sözlerin bir bir çıkışı, bu haberlerin bir kısmının kendi döneminde bir kısmının kendinden sonraki devirlerde vuku buluşu takdim ediliyor. Bunlar anlatılırken eser bir taraftan bir ışık yelpazesi gibi bu konuların daha geniş açılımı şeklinde devam ediyor. Çeşitli ilim damlalarından sonra Efendimiz’in emanette emîn olması, tebliğ insanı oluşu, fetaneti, söz sul-

tanı oluşu üzerinde duruluyor. Ardından O'nun dua kuşağından birkaç örnek verilerek rahmet peygamberi oluşu gözler önüne seriliyor. Hilm ve tevazu ekseninde Efendimiz'in hayatından örnekler sunulurken birinci cilt tamamlanmış oluyor.

İkinci ciltte bir mürebbi olarak Peygamberimiz'in hayatı ele alınıyor. Efendimizin terbiyeciliği ve aile reisliği, babalık vasfı, insanları eğitmesi, aksiyon ve amelleri, ticaret, ziraat ve cihattaki tutumu ve davranışları, ayrıca tavsiyeleri anlatılıyor. O'nun terbiye sisteminden örnekler ve öğrenme adına getirdiği sistem ele alınıp yorumlanıyor.

Bu bölüm eğitim ağırlıklı olduğu için Efendimiz'in problemleri çözümede eşsiz bir kişi olduğu konusunun açılımıyla devam ediyor. Kabiliyetleri değerlendirmedeki üstün vasfı, vahiy buudlu nuranî ferasetin sahibi oluşu, günümüzün muhtemel ırkçılık gibi problemlerine getirdiği çözümler tek tek anlatılıyor.

Bu kitabın diğer bölümleri şu şekilde devam edip gidiyor. Hudeybiye'nin getirdikleri, Allah Resülü'nün oluşturduğu atmosfer, O'nun getirdiği iklim, O'nun getirdiği iklimde yetişen dahiler...

Efendimiz'in askeri yanı, erkan-ı harp peygamberi oluşu ve Bedir, Uhud ve Hendek savaşları...

Diğer bölümlerde Efendimizin ismeti, züht ve takvası, tevazuu, ubudiyeti ve dua iklimi ele alınıp panorama bilgiler sunuluyor.

Üçüncü ciltte ise, Sünnet ve sünnetin fonksiyonu, sünnetin tespiti, Sahabe-i Kiram ve tabiîn-i İzam, Kur'an ve hadislerde sünnetin önemi gibi esaslı meselelere girilerek son dönemde üzerinde konuşulan ve tartışılan konulara açıklık kazandırılıyor.

Bu konuda birçok yaraya merhem sürülüyor. O'nun hayat rotası ve pusulası olmadan hiçbir insanın sahil-i selâmete çıkmayacağı meselesi ilim ışığında ele alınıp sonuçlandırılıyor.

Kırık Mızrap'ta tevhit, münacat ve naat ufku

Mehmet Garip

Kırık Mızrap*, Tevhid, Münacat ve Naat ikliminde vücut bulmuş bir ruh ve gönül hazinesidir. Eser, bu bakımdan ayrıca incelenmeye değer. Biz, bu yazımızda esere bu yönüyle genel bir bakış sunmak istedik. Amacımız bu hazineyi bütün zenginliğiyle açmak değil; buna gücümüz de yetmez, zaten.

Bu hazine, tarihî kader birliği ettiği milletinin ve o tarihî kadere davet ettiği insanlığın ortak değerlerinden gelmektedir.

Kırık Mızrap'ın "Tevhid"i işleyen şiirleri "Şevk Yolu" (s.55), "O'nun Yolunda" (s.63), "Hiç" (s.135), "Füsûnlü Işık" (s.294), "İçimizdeki Ezan Sesi" (s.301) başlıklarını taşıyan şiirleridir.

Kırık Mızrap'ın "Münacat" başlıklı bir şiiri var. Bunun yanında "Benim Rabbim" (s.147), "Ruhumun Emeli" (s.159-160), "Öteler İştîyâkı" (s.163), "Gözlerimdeki Kan" (s.165), "Her Şey Senden" (s.236), "Her Yerde Seni Ararım" (s.263), "Ben Geldim" (s.291), "Aç Kapını" (s.294), "Her Yerde Cemâlin" (s.304), "Son Ufuk" (s.313), "Bir Işık Sun" (s.323), "Neylesin" (s.330), "Gönlümüzü Âbâd Et" (s.332), ve "Hasbihâl" (s.371) adını taşıyan şiirleri de birer münacattır.

Kırık Mızrap'taki Naatlere gelince; onlar da "Gönüller Tahtın" (s.85), "Beni Yalnız Bırakma" (s.88), "Gönlümün Gülü" (s.90), "Ay Yüzlü" (s.92), "Sen" (s. 94), "Yaslı Dudaklarda Tebesüm" (s.96), "Ey Nebi-1" (s.100), "Ravza" (s.101), "Ey Nebi-2"

(s.102), “Fena ve Beka” (s.151), “İnleyen Bir Nayım” (s.190), “Işık İnsan” (s.252), “Efendim” (s.282), “Sultânım” (s.284), “Başkasını” (s.286), “Medine’nin Gülü” (s.335), “Gönül Sultanım” (s.337), “Doğ Gönülümün İçine” (s.338) ve “İnsanlığın Efendisi” (s.371) başlıklarını taşıyan şiiirlerdir. Bunlar da “insanlığın iftihar tablosu” o “sonsuz nuru”u öven, O’na olan aşkı ve iştiyakı dile getiren sevda dolu şiiirlerdir.

Kırık Mızrap’ın diğer şiiirleri, aslında bu tevhid, münacat ve naatlerin hâlesini oluşturan ötelere ışığı vurmuş birer hasret, hicran ve sitem dolu aşk ve dua demetleridir. Hatta Kırık Mızrap’ta öyle şiiirler var ki, ilk bölümü psikolojik ve sosyolojik bir metafizik tahlil iken ikinci bölümü naat olarak devam eder. “Fena ve Beka” şiiirinde olduğu gibi. “Ruhumun Emeli” şiiirinde de bu yapıda bir münacat görürüz.

Ömrü Kur’ân ikliminde hep Kur’ân soluyarak geçmiş bir gönlün beyan ufkunda başka söz duymak ne mümkün. Kırık Mızrap’ın iki şiiiri “Ezelî Nur” (s.83) ve “Hiç Eskimeyen” (s.425) başlıklı şiiirleri, Sonsuz Beyan’ın sevdasıyla söylenmiş iki şiiir. “Nurdan çehrendeki bu nikap da ne?/Güneşlere taç giydiren ışıkken” diye başlayan bu müthiş şiiir başlı başına bir tahlil ve tefsir konusudur. Hiç Eskimeyen şiiiri de o ezeli beyanın sırrına ermiş bir sevdânlının sesiyle okuyucuya nice sır kapılarını aralar. “Cebrail’in ağız suyu var mürekkebinde” dediği o kutsî beyan, ona gönül ve ömür verenlerin insanlık zaferlerine, sonsuzluk fetihlerine işaretlerle doludur.

Ruh ağacı Kur’ân yapraklarıyla donatılmış, havası, suyu, ışığı ve toprağı Kur’ân ikliminden olan bir gönlün vereceği beyan meyvelerinin rengi, kokusu, tadı nasıl olur ki? Kırık Mızrap’a bu gözle bakılırsa anlam dünyasına girilir. Aksi halde Molla Kasım gibi bakılmış olur. Bir zamanlar bu satırların yazarının bakmış olduğu gibi.

Kırık Mızrap'ta "Gönüller Tahtın" başlıklı naatta, otağı cihan, tahtı da gönüller olan alemlere rahmet O güzeller güzeli ufuk insanın sevdâsı, özlemi anlatılmaktadır.

Beni Yalnız Bırakma şiirinde cesetlerde can olan yine o sevgili, yine o güzeller güzeldir dile getirilen. Doğ ruhuma beni hasretle yakma/Dost aşkına kulun yalnız bırakma diye O'na yalvarılır.

Gönlümün Gülü'nde aynı duygular bir başka renk ve bir başka tonda karşımıza çıkar. "Seni seven her ruh uludur ya Resulallah" diye başlayan şiir, "Dîdârın bu garip kıtmirin tatlı rüyası/O hülya gönlümün gülüdür Ya Resulallah!" diye biter.

"Ay Yüzlü", şekil olarak da farklı bir şiir. "Ay yüzlüm apaçık sözlüm ruhum sana kurban/Gönlüm sana hayran" diye başlar ve "Lütfeyle ne olur bildiğim başka kapı yok/Derdim herkesten çok" diye son bulur.

"Sen" şiiri Yunus tarzı bir naat. "Bakıp Seni gören âşık/Başka cemali neylesin/Dostluğuna eren sadık/Başka visali neylesin" diyen bir dörtlükle başlar ve "Fakirler seninle gani/Azizlerin tek güveni/Şevk ile ananlar seni/Derd ü melâli neylesin" mısralarıyla tamamlanır.

"Yaslı Dudaklarda Tebessüm" naatinde, "gönüllerin O'nunla her an ayrı bir bahar" yaşadığı inancıyla şiire giren şair, "Güneşlere taç giydiren o kutlu elin, Hak katında araldığı sır kapılarından gördüklerini dile getirir ve gelecek insanlık baharlarının müjdeleri verir.

"Ey Nebi-1" şiirinde şair, yangın yeri bir yüreğin titreyişleriyle, "Bende sevgine istidat yok mu?" diye sorar. "Ravza"da "Gördüğüm günden beri, senin yollarını gözlerim" seslenişiy-le hasretini bildirir. "Ey Nebi-2" şiiri de yine aynı yol gözleme, aynı hasret yanışıyla dolu bir ruh çırpınısının ifadesidir.

Gazelhânların dilinden düşmeyen bir şiir de "İnleyen Bir Nâyım" adındaki şiirdir.

“Işık İnsan” şiiri, altılı hece vezniyle düz kafiye şeklinde örgülenen bir naattır.

Yine Yunusca bir deyişle dile getirilen “Efendim” başlıklı şiir, gazel tarzında kaleme alınmış. “Başkasını” adını taşıyan şiir de aynı tarzda söylenmiş bir başka naattır.

Kırık Mızrap’ın “Medine’nin Gülü” bölümündeki ilk şiir, aynı adı taşır. “Andım yine Seni her şey yâdımdan silindi” diye başlayan bu naat, O Sonsuz Nur’a kavuşma, Onunla olma arzu, iştihak ve niyazlarıyla biter.

“Gönül Sultanım ve her zaman dilimde virdim/Başımın zümrütten tacı Sultanım Efendim/Ayrılmaz bendenim sâyende kulluğa erdim/Bir mücrim olsam da Sana hayrânım Efendim” diye başlayan “Gönül Sultanım” şiiri, “Gözde nurum tende cânım cânânım Efendim” diye biter. Hemen bu naatin peşinden gelen “Doğ Gönümün İçine” şiiri, vuslata teşne bir âşkın ocaklar gibi yanan sinesinin yakıcı bir bestesidir.

Kırık Mızrap şiirlerinin içinde naatlerin sırada en sonuncusu “İnsanlığın Efendisi” şiiridir.

“Yine hicrânla seni andı gönül/Tende cânım ruh-ı revânım cânân/Andıkça hasretlere yandı gönül/Ne olur kıl artık vuslata şâyân!” diye başlayan ilk dörtlükten sonra gelen beş dörtlük de âşkın iç aleminin ne halde olduğuna dâir ipuçları verir. Âşkın bu ruh hâli, biraz da insanlığın ruh hâliyle ilgilidir. Şiirin başlığı zaten “İnsanlığın Efendisi”dir. Şair, sevgilisine insanlık adına sesleniyor. Kendi şahsında insanlığın hâlini ortaya koyuyor.

İkinci dörtlükte ortaya konan tablo, şairin gönlüne yansıyan insanlık tablosudur. Bir şairimizin, “Bendedir bütün dertleriyle kalabalık” dediği gibi, bu naatta da şair, “Bendedir bütün dertleriyle insanlık” demektedir sanki. “Seven ve ağlayan bir biçare; kararsız, derbeder ve hep âvâre; yıkılıp dökül-

müş bir vîrâne; hazin hâliyle tam bir hazan mevsimi” olan insanlık, şairin tek derdidir. Gülen güllere karşılık bülbül hep ağlamaktadır. Gönlü bir dert küpüdü. Ruhta âh u zâr ve dilde figanla bu hâle tahammül mümkün değildir.

Bütün bu ebruli insanlık tablosu, sevgili Sonsuzluk Nuru'nun ümmetinin tablosudur. O, bu ümmetin, insanlığın efendisidir. Şair, ümmeti için ağlayan O yüce ruhun vârisidir. “Gel vur mızrabını kalbimi söylet!/Vur ruhuma nağmelerini dinlet!/Bu gönlüme geleceğini vâdet!/Vâdet ki kalmadı dizimde derman!..” derken, bu eda ile yalvarır. O Yüce Ruh, insanlığın ruhudur, insanlığın derdinin yegâne dermanıdır. Çünkü O, Göklerden yüce fermânla, insanlığa ruh ve şifa yüce Kur’ân’la gelmiş, insanlık O’nunla tarihin en şerefli sahnelerini yaşamıştır. O terk edildiği, kıymeti hakkıyla anlaşılıp bilinmediği için insanlık bugünkü perişan ölü halini yaşamaktadır.

“Gel vur mızrabını kalbimi söylet!/Vur ruhuma nağmelerini dinlet!” mızraları, insanlığın kanunu olan, insan-ı kâmil gönlünün, hangi mızrapla ses verdiğini ihsas ettirmesi bakımından dikkat çekici. “Bu gönlüme geleceğini vâdet!” yalvarışı ve duası da âşıkın insanlık adına üstlendiği misyonu gösterir.

O’nun gelmesi, “İnsanlığın Efendisi”nin manası, misyonuyla görünmesi, insanlığın yeniden can bulması, yeniden dirilmesi olacaktır. “Kırık Mızrap” aslında O’nun mızrabıdır. İnsanlığın gönül tellerine dokunan, oradan sonsuzluk besteleri devşirip bir insanlık senfonisi çıkarmak isteyen bu “Kırık Mızrap”, hep bir ızdırapla inler durur. O, mızrabını hep kendi sinesinde gezdirdi. Sonra kendine benzer sineler aradı. Mevlâna gibi hep, hemdert olacak aşına sineler bulup kucaklamak istedi. O’nun adına herkese kucak açtı, kucakladı.

* *Kırık Mızrap 1-2, M. Fethullah Gülen, Nil Yayınları, İstanbul-2000.*